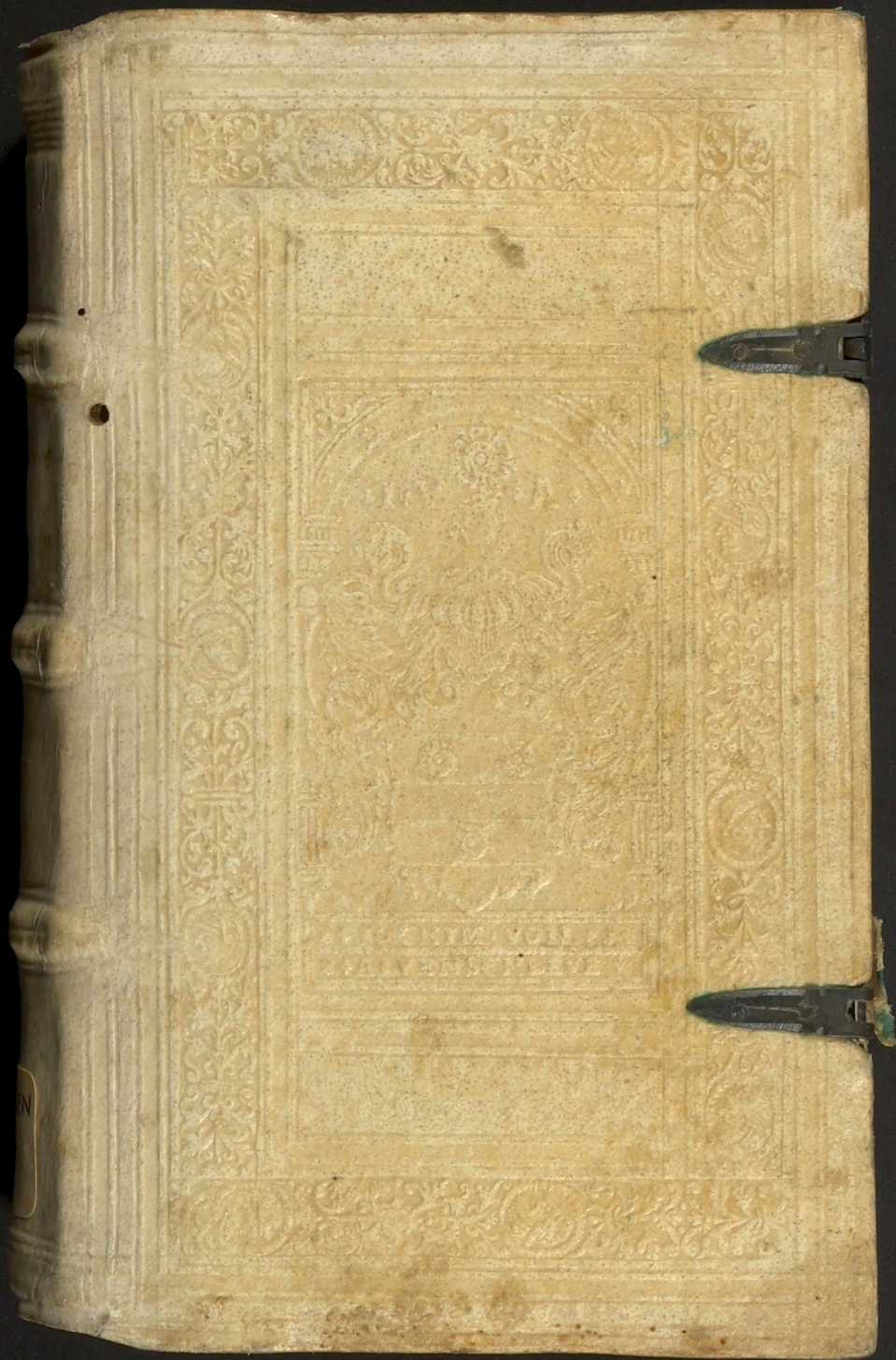

U. 201.

1) Gymnasia

nach 10. n. 3)

M E T H O D V S

FACILIMA AD EXPLICA-

TIONEM SACROSANCTAE APO-

calypseos Ioannis Theologi, ex
ipso libro desumpta.

*Authore N. Colladone Biturige, sacrarum literarum
Professore in Schola Lausannensi.*

2. Thessal. 2. vers. 5.

An non MEMINISTIS me, cum adhuc essem
apud vos, hæc dixisse vobis? Nunc verò quid ob-
stet NOSTIS, ut is suo tempore retegatur. &c.

M O R G I I S.

Excudebat Ioannes le Preux Illustrissimorum D.,
Bernens. Typographus.

MDLXXXI.

226 f.

U 201

MAGNIFICIS AC PRÆ-

claris viris inchyta Bernensium Reip. Con-
sulibus & Senatoribus, Dominis suis
observandis Nicolaus Collado
veram, ac perpetuam salu-
tem à Domino pre-
catur.

CC E ad vos iterū reuertor,
Magnifici Domini, seriū
quidē: quā cogitaram, sed
non ingratus tamen (vt spe-
ro quidem certē) quæ vestra
est, mihi quoq; priuatim per-
specta, humanitas, cū quarto abhinc an-
no libellum, cui nomen dedi Iesu Nazareo,
vobis offerrem, spem faciebam studiosis sa-
crarum literarum huius vestræ Academiæ
Lausannensis, adolescentibus, fore, vt quem
tum ingrediebar cursum prosequerer in pu-
blicam etiam ipsorum vtilitatem. Eò perti-
nebat illud consilium, institutumq; nostrū,
vt in lucem emitterem, quæ in sacra penu
nostra literaria recondita apud me habe-
bam, id est, ad sacrarum literarum interpre-
tationem, & multiplex studium pertinen-
tia. Verū aliter placuit Domino, in cuius

*.ij.

EPISTOLA.

manu sunt viæ omnes nostræ: & vt nihil aliud impedierit, variæ tamen pestes hîc etiam grassatæ, quæ necdû ipsæ prorsus cõquievere, Typographicam officinam multis intermissionibus affligerût. Nûc verò simulâtque vester mihi Typographus operâ dare potuit, nihil antiquius habui, quàm vt promissis starem, præsertim cùm ad hoc ipsum scriptis quodque ad me literis, exhortati essent multò antè amicorum nonnulli, coràm etiam alijs, vt id præstarem, vrgerent, instarentq;. Cæterùm cùm liceret alia quædâ ex nostris scriptis proferre, placuit maximè ea nunc edere, & vobis dicare, quæ in Apocalypsin Ioânis Theologi annotaram, quia & liber ipse totus est mellitissimus, refertus scilicet suauissimis consolationibus, in medio grauissimorum malorum gurgite, & ego eum sæpius relegēdo (vt alias omnes totius scripturæ partes) aliquid mihi videbar assecutus Deo dante.

Accedit & altera causa, & quidem iustissima (ni fallor) quòd sanctissimis magistratibus (ex quorum numero vos esse singulari dei gratia agnosco) Christianis proceribus, Principibusque in Ecclesia viris, hîc peculiariter etiam quædâ dicuntur, & in eorum non tantùm commonefactionem, sed etiam commendationem, & laudem. An

nom

EPISTOLA.

non enim eximiū illud est, & valdè illustre,
quod decimoseptimo capite dicitur? fore
scilicet suo tempore, vt reges, & qui rerum
potiuntur in populis, gentibus, & linguis,
meretricem illam magnam amictam pur-
pura, & cocco, & inauratam auro, & lapi-
dibus pretiosis, & margaritis, habentem
poculū aureum in manu sua, plenum abo-
minationibus, & immunditia scortationis
suae, & in fronte sua habentem nomē scri-
ptum, Mysterium, Babylon illa magna,
mater scortationū, & abominationū terræ:
fore (inquam) vt sanctissimi magistratus
illam ipsam mulierem, meretricem, ebriam
sanguine sanctorum, & sanguine Martyrū
Iesu oderint, & desolatā reddant & nudam,
&c. Preclara scilicet dicit hic liber fore Dei
organa, ipsos populorum magistratus, ad
liberandam Ecclesiam dura, & dira, diu-
turnaque Romani Antichristi tyrannide
oppressam: fore Reges & Reginas, eosque
penes quos rerū est potestas his vel illis in-
nationibus, apertissima, & aptissima in-
strumenta iustissimæ Dei iræ ad vindicandum
sanguinem innoxium, quem iniquissimis
iudicijs exorbuit insana illa perfrecte fron-
tis synagoga Romana. Gratia ergo Iesu
Christo Domino nostro per omnes eius
Ecclesias, quod serenissima Elizabetha
* .iij.

EPISTOLA.

Angliæ regina, nobilissimus etiam Iacobus
 Scotiæ Rex, optimi patris generosa proles,
 viuunt & regnât sub Domino Iesu, Rege re-
 gum, & Domino dominantium, meretri-
 cem illam Romanam persequentes. Illis
 verò vicinus Illustrissimus Princeps Au-
 riacensis in hoc ipsum strenuè & ipse in-
 cumbit. Hic quoque eminent Dei gratia il-
 lustrissimæ domus Principum Electorum,
 Ducum Saxoniar, & Comitum Palatinorū
 Rheni. Nec minùs illustre est Dei opus, to-
 ta domus Landgrauiorum Hessiæ, ipse verò
 in primis benignissimus Dominus Guiliel-
 mus, vt defuncti patris primogenitus filius,
 sic Christianæ magnanimitatis, & eximia-
 rum virtutum imitator, ac hæres, vt ita di-
 cam. Anhaltina quoque domus non desit
 & ipsa Ecclesiam Dei protegere ab incur-
 sionibus Romani Antichristi omniumque
 illius emissariorum. Longum verò esset si
 singulorum nomina iam recensere vellem.
 Essent enim laudandæ Christianæ Respu-
 bliæ Norimbergensis, & aliæ eodem in
 tractu Germaniæ: esset & Argentinen-
 sis, compluresque simul, vel vicinæ, vel non ita
 remotæ. Sed vt condonabunt mihi, qui ta-
 citi prætereunt hoc nostro sermone (quos
 tamen generali appellatione magistratuum
 Euangelicæ reformationis studiosorum, &
 Anti-

EPISTOLA.

Antichristum auerfantium, ut par est, merito complector) ita in Gallia natus ipse facere non possum, quin cum serenissimo Rege Nauarræ, patruelem quoque eius illustrissimum Condensem Principem, & alios nobiles Dominos, qui causam Euangelij propugnare non desinunt, profitear & agnoscam nutritios quosdam esse Ecclesiæ, quo sensu id dicitur ab Isaia. Multo vero minus taceri à nobis decet, Magnifici Domini, fidelissimos fratres vestros Heluetios, nobilissimas scilicet & Christianas imprimis ciuitates, Tigurinam, Basiliensem, & Schafusianam. At omnium minime prætermittendi mihi hinc estis ipsi vos, Magnifici Domini Bernenses, & foederata vobiscum Geneua. Ut vero aliis omnibus, quos vel nominauit, vel in genere ipso designari sum professus, ita vobis præcipue, fratribusque his vestris, ac foederatis precari non desinam, dominus Iesus Christus propior, ut adsit semper in dies, longius autem abscedat Antichristi spiritus omnis. Et hæc quidem fuit mihi occasio, vel potius maxime idonea causa offerendæ vobis huius lucubrationuncule nostræ in librum Apocalypsis, quemadmodum & priorem illam cui nomen dabamus Iesu Nazaræi ab ipso tractationis argumento vestro quoque celeberrimo nomini inscribere officij nostri tum es-

* .iiij.

icobus
proles,
ege re-
eretri-
es. Illis
os Au-
ose in-
atia il-
orum,
inorū
us, to-
e verò
uiliel-
s filius,
ximia-
ita di-
a desit
incur-
umque
esset si
vellem.
Respu-
dem in
inensis,
non ita
qui ta-
ne (quos
ratuum
rum, &
Anti-

EPISTOLA.

se duximus. Quare sicut priore libello Christi-
 sum vobis depingi audiistis, ita hac Apo-
 calypsi detegit vobis Christianisque omni-
 bus Principibus, ac proceribus ipse Deus
 horrendā illam abominationē Rom. Anti-
 christi, vt eam toto pectore exhorreant ij
 omnes quotquot hoc honore affecit, vt po-
 testate eos publica ornarit, & præesse volue-
 rit in populis. Quid molitus fuerit Satan ab
 initio, nec desierit per tot annos machina-
 ri, vt vos ad Papatus Romani detestationē
 abominādam approbandam retraheret, &
 ab Euangelij professione abduceret, quid
 etiamnum hoc tēpore vario astu, & vtrinq;
 modò hīc, modò illic, nō longē etiam à vo-
 bis, & finibus vestris moueat, ipsi pro vestra
 prudentia, quam dedit vobis Dominus sci-
 tis, Magnifici Domini, nec me monitore e-
 getis. Condonabitis tamē mihi, nec iactan-
 tiæ, aut assentationi tribuetis vlli quod di-
 cturus sum: Me scil. (prout debeo, alioqui
 erga Deum, & à Deo institutum Magistra-
 tū ingratiſſimus) quotidie precari toto cor-
 de: vt Deus vos magis ac magis cōfirmet, &
 stabiliat in sanctæ vocationis cursu, ad quē
 vos vocauit per viscera misericordiæ suæ
 gratuitæ prorsus: vt vim omnē externā eo-
 rū qui seruiūt illi homini peccati, filio per-
 ditionis, & Antichristo illi Romano, lōgifi-
 cime

ſimē à v
 ſpiritu
 Pſeudo
 infinit
 ſimum
 ni Ieſu
 quaſſa
 ſimē,
 pes il
 ſantia
 gum,
 riā no
 tionē
 Rom
 rum
 quon
 ſiſce
 Pont
 prod
 vari
 vit ſ
 ruin
 rum
 ne,
 luc
 eiſ
 ue
 care
 mē

EPISTOLA.

finè à vobis vestrisq; propulsare pergat: vt
 spirituales omnes nequitias emissariorum
 Pseudophetæ illius (quarū genus propè est
 infinitum, horrendum chaos, exitium certis-
 simum in aduentu illo illustrissimo Domi-
 ni Iesu) excutere, discutere, concutere, con-
 quassare, & cōterere sanctissimè, animosif-
 simè, & potētissimè vobis det, nequādo vul-
 pes illæ irrepant in Christi Ecclesias, quæ
 sunt in tota ditione, quam vobis ille Rex re-
 gum, & dominus dominorū tribuit ad glo-
 riā nominis sui, & Christianismi propaga-
 tionem. Non ignoratis, quo spiritu agantur
 Romani Pontifices omnes, nō opus est eo-
 rum vitas vobis sermone longiori describi,
 quorū facta ipsa per se loquūtur, & nihil ni-
 si scelus nefandum spirant. Istorum enim
 Pontificum, omniumq; qui ex eorum sinu
 prodeunt, eloquentia etiam ipsa tota ad a-
 uaritiam, ambitionem, crudelitātē specta-
 uit semper, cum certissima salutis animarū
 ruina, regnorū deinde, ac Rerum publica-
 rum funesto exitio, & lamentabili euersio-
 ne, vt meritò possit dici (quod inquit ille)
 lucrosa & sanguinans eloquentia omnium
 eiusmodi, siue Romulidarum à Romulo, si-
 ue Numidarum à Numa. sic quippe eos vo-
 care suo merito necesse est, etiam vbi maxi-
 mè proditoriè ementito nomine Iesu volūt

* .v.

EPISTOLA.

sacroſancti haberi, cū omnia ſemper
variè turbare in mūdo conata ſit, & in Ec-
cleſia, Papalis Romana ſedes, Sixti quarti
nunc maximè recordor, qui ex monacho
Franciſcano Pontifex Romanus factus, ta-
lem ſe præſtitit, vt cacodæmō humana car-
ne indutus, potiùs quàm homo fuiſſe videa-
tur. Nec mirum in eo homine, quem mater
nōdum natum viſa ſibi ſit videre in ſomnio
(ſpiritu ſcilicet aliquo immundo afflante,
neq; enim diuinum ſomnium, aut ex ſancti
alicuius Angeli miniſterio pōtuit eſſe) Frā-
ciſcana cuculla indutum, & cannabaceo fu-
ne Minoritarum præcinctum, quem deinde
nuper natum, & ſemel atque iterum de vita
periclitantem, infantulum etiamnum, voto
concepto, immerſerit, nequid grauius dicā,
in ſuperſtitioſum illum Franciſcani mona-
chatus veſtitum: quaſi ſcilicet Chriſtum in-
duiſſe in Baptiſmo, non tanti debeat eſſe
nobis, vt maior ſanctitas ex hominū com-
mentis quæſita, Diabolicus ſit inſtinctus.
Proditorias autē Sixti illius quarti artes per-
pulchrè eſt imitatus Iulius ſecundus fratris
filius, cui patruus ipſe ſuo Pontificatu viam
munierat, & aditū compararat ad ſedē Pa-
palem ſuo etiā tēpore (triginta ferè ſcilicet
annis poſtquā Cardinalis fuerat factus) oc-
cupandam, id eſt, Italiā totam ciuilibus bel-
lis

EPISTOLA.

lis funestandā, fuit quippe Iulius ille secundus, ut mitissimè loquuntur Papatus Romani plusquā deceret amantissimi homines, bellica gloria plusquā Pontificem deceret clarus. Vnum & alterum nominaui: sed meministis, Magnifici Domini, illud apud poētā, Crimine ab vno disce omnes. Vetus etiam illud recordamini, Dictum sapienti factum est. Superest, magnifici Domini, ut (quod facturos vos spero maximè volentes) petam à vobis, nostrum hoc studium quo adolescentibus prodesse cupimus, qui in spem sacri ministerij vestra liberalitate hinc fouentur, approbatione quoque vestra confirmare dignemini. Porro si multa insuper nunc præfari apud vos aggrediar, videbor fortasse quibusdam, me, meaq; potiùs commendare, quā huic sanctissimæ scripturarum parti, suam authoritatem asserere, & debitam laudem tribuere. Illud ergo tantum dicam, hinc quoque me meam seruasse consuetudinem docendi, & scribendi, ut à mera simplicitate ne latum quidem vnguem discederem. Idque eò libetiùs facio, quia quò plus operæ pono in legēdis ipsis sacris scripturis, & sacrarum scripturarum interpretibus, tum vetustioribus illis, tum recentioribus quoq; & nostræ ætatis, eò magis video prudentibus semper placuisse summam in

semper
in Ec-
i quarti
onacho
tus, ta-
ma car-
e videa
mater
omnio
lante,
sancti
Frā-
eo fu-
deinde
de vita
voto
dicā,
nona-
am in-
at esse
com-
inctus.
esper-
fratris
u viam
de Pa-
scillet
us) oc-
us bel-
lis

EPISTOLA.

sacrarum scripturarum tractatione simplicitatem, vt ei quarto modo (quod dicunt scholæ) id est omnimodo maximè propriâ. Et in eam quidem sententiam non ita pridem legisse me recorder summorū in Ecclesia virorum Lutheri & Oecolampadij sanctissima quædam, quæ hîc breuiter inferre non pigebit, vt autoritate quoq; vestra quodammodo sanciantur similia multa in animis nostrorum auditorum, quæ sæpe solitus sum in nomine Domini monere eos. Sic ergo beatæ memoriæ Oecolampadius, Lōgē alios auditores, & discipulos quoque sacre Scripturæ postulant, nedum præceptores, quàm profanæ literæ, nempe attentiores, veritatis audiores, verbâque Dei plurimū suspicientes, & qui precibus ardeant spiritualibus. Quales non erunt, quorum omnis vita, vel immunditia, vel hypocrisis est: imò qui non cupiūt serîo Dei voluntatem facere, inidonei sunt auditores. Fugiet enim S. sanctus (vt sapiens verbis paulò diuersis ait) simulatores discipulos, & animas peccâdi cōsuetudine humi depressas, quas neque Deum audire, neque cum deo loqui iuuat, hoc est, quibus nausea est precari, iisdem & nausea erit doceri. Porci tales sunt indigni, quib⁹ margaritæ contingant. Hæc, inquam, Oecolampadius

EPISTOLA.

padius ille, Similia verò Lutherus ipse suo more feueriffimè quidem, sed veriffimè tamen. Sunt quoque (inquit) nonnulli prædicatores, putantes se non posse verbi præcones agere, nisi aliquid præter Christum, & supra nostram doctrinam docuerint. Hi sunt ambitiosi illi, qui nostra simplicitate relicta, in propria incedunt sapientia, vt omnium oculis in se solos coniectis dicant homines, *οὗτοι δ' εὐδὸς ὁ ἐκείνους διμαρτυροῦς*. Tales Athenas ablegandos esse oportebat, vbi quotidie noua captant homines. Quærunt enim suam ipsius, non Christi gloriam, &c. Hæc sunt ipsissima magni quoque illius Lutheri verba. Sed (vt ad nostram hanc Apocalypsis interpretationem reuertar) mirabuntur fortasse nonnulli abstinuisse me à laudandis ijs, qui in huius libri interpretatione fidelem operam antea nauarūt, & laborarūt non infeliciter. Atqui non feci obliuione, multò verò minùs vel superba, vel quoquomodo turpi ingratitude. Sed laudatione scilicet vlla præterea non egēt laudatissimi prorsus viri, & quos sedulitatis ac diligentiae nomine suæ ipsorū lucubrationes satis commendant. Deinde cauendum quoque illud fuit, ne si quos nominatim laudarem, reprehendere tacitè viderer eos, quorum nomina in laudando non

EPISTOLA.

ederem. Sed illud multò magis vitandum mihi fuit in iis laudandis, qui adhuc Dei gratia superstites viuunt, ne eos laudare dicerer vicissim vtab ipsis laudarer & ipse. Consultissimum itaque esse credidi, vt rem ipsam simplicissimè proponerè, abstinere autem à digressionibus omnibus, quæ assentationis aut ambitionis speciem vllam præ se ferrent. Omnium verò maximè defugialiorum sententiæ reprehensiones omnes, quia & ex aliorum laboribus magnum me fructū cepisse, ingenuè semper profitebor, pro quibus referre ipsos odiosam reprehensionem, indignum est prorsus. Omnis autem eorum reprehensio, etiam leuissima, quibusdam fortasse ex odio, vel cõtendendi studio, aliòue non satis Christiano affectu profecta videretur. Quare contentus fui simpliciter prodesse, & bonorum iudicio subuicere quod profero, & quidem eos etiã obnixè precatus per dominū nostrum Iesum Christum, vt hanc qualemcumque opellam, lucubrationunculamque nostram æqui boni consulere velint.

Quòd si Ecclesiæ placere, bonis & doctis non improbari, iuuentuti autem rerum Theologicarum studiosæ prodesse intellexero nostros hos in opere domini labores: dabo operã, quoad in me erit, vt & postea

stea pro
dem stu
rum, qu
ipsi quo
bunt au
præcip
vestra
modò
rum di
iam sec
nuitate
licet B
vos ob
lucule
semp
obser
mum
bus qu
obnix
rias. A

Pa
fieri c
quant
103, a

EPISTOLA.

stea prodeant in lucem non pauci eorundem studiorum nostrorum Theologorum, quos iam concepi in domino, fœtus ipsi quoque fortassis vtilis futuri. Apparebunt autem, vt spero, cū fausta inscriptione præcipuorum in ciuitate, totaque ditone vestra virorum, quorum priuato nomini modò hoc, modò illud scriptorum nostrorum dicare decreui, quemadmodum hoc iam secundum munusculum pro mea tenuitate publico vestro nomini inclyto scilicet Bernensi senatui inscriptum, meę erga vos obseruantię testimonium apud omnes luculentum fore confido. Dominus Iesus sit semper vobiscum, Magnifici, & plurimùm obseruandi domini: cuius mihi ad extremum vsque ad futuram gratiam, adiuuantibus quoque precibus vestris, non dubito, & obnixè peto. Lausannæ. Sexto Cal. Februarias. Anno Domini clō Io LXXXI.

Errata sic corrigito.

Pagi. 20. habet epinicion. P. 31. experge-
fieri decebat. P. 41. sese nobis. P. 43. quā
quantumuis. P. 63. seni Basilij magni. P.
103. ac discerptus. P. 123. multa contactu.

METHODVS

FACILIMA AD EXPLICA-
TIONEM SACROSANCTAE APO-
calypseos Ioannis Theologi, ex
ipso libro desumpta.

*Brevis partitio totius libri, quæ eius & ar-
gumentum, & ordinem omnem complectitur,
partiumque præcipuarum inter se connexio-
nem indicat.*

ANCTISSIMA hæc Apo-
calypsis non incommode
in tres præcipuas partes di-
uidi posse videtur, ad faci-
liorem perceptione rerum
omnium in ea comprehen-
sarum & descriptarum. Prima pars ad ini-
tium vsque capitis quarti extēditur: secun-
da habet quartum caput & sequentia om-
nia vsque ad initium vigesimi primi. Tertia
continetur duobus vltimis capitibus. Nunc,
quoad eius fieri poterit (neque enim eodem
vbique verborum compendio id præstare
datur) succinctissimè percurramus harum
trium præcipuarum partium summam.

A.j.

2
METHODVS
PRIMA PARS APOC
CALYPTICORVM

Caput primum, secundum, tertium.

Prima tria capita (præter totius libri titulum, & visionem illam admirandam, qua Filius Dei apparet Ioanni, testaturque se esse huius Apocalypses authorem datum à Patre) continent laudationes, consolationes, promissiones, reprehensiones, comminationes ad septem Ecclesias Asiæ, & sub earum nominibus ad omnes in vniuersum Ecclesias, vel tum præsentibus, vel postea futuris, vsque ad finem seculi. Verbum enim Domini manet in æternum. Præcipue tamen spectabant hæc ad confirmandos in cursu sanctæ vocationis, & pura fide Iesu Christi singulos fideles, & totas Ecclesias, vsque ad tempora Antichristianæ defectionis (quæ cap. 3. vers. 10. dicitur hora temptationis venturæ in vniuersum orbem ad explorandos incolas terræ) & in genere præmuniendas ad præcauenda pericula ab illius primordiis, & anteambulationibus multò antè præcurrentibus, irrepentibus, & sese vario astu insinuantibus, manente tamen substantia, & essentiali forma sacri ministerij Ecclesiastici, plerisque semper in locis.

PARS

A P O C A L Y P. 3.
P A R S S E C U N D A A P O -
C A L Y P S E O S.

*Caput quartum, quintum, sextum, septimum,
octauum, nonum, decimum, undecimum, duo-
decimum, decimumtertium, decimūquartum,
decimūquintum, decimumsextum, decimum-
septimum, decimumoctauum, decimumnonum,
vigessimum.*

CÆterum quia tam horrenda dissipatio
omniū Ecclesiarū, labefactatio sacro-
sanctæ Dei veritatis, deformatio totius do-
mus Dei, & sessio Antichristi in tēplo eius,
retenta inani larua sacrorum nominum ad
fucandam impietatem Diabolicam, rerum
monstra erant, quæ optimos quosque, ipsos
(inquam) etiam Dei electos, partim terro-
ribus & minis concutere, partim vana spe-
cie pietatis decipere, fallere, & in errorem
abducere, adeoque tandem in exitium per-
trahere posse viderentur: ab initio capitis
quarti, ad vigessimum vsque primum caput,
totus libri contextus consumitur in variè
describenda, graphicè depingenda sæpius,
& ob oculos omnium ponenda Romani
Papatus abominatione, omnes Ecclesias
fastuose cōculcantis, & deo contumeliosis-
sime simul, & vaferrimè illudentis. Et tamen
subinde multa interserit, aspergit, intexit,

A. ij.

P A R S

quæ Deum & Christum eius pronuntient,
& apertissimè ostendant partim iustissimè
sic vlcisci mundi ingratitudinem, & con-
temptum Euangelij, partim suos conserua-
re, vel illæfos à tam noxiis erroribus, vel sic
æstu illo defectionis vniuersalis abreptos
ad tempus quantumcunque, vt respiscant
tamen, nec pereant tandem: partim victo-
rem eum esse, & ab ipsis tãtorum malorum
primordiis, & in omnibus eorum progres-
sionibus oppugnatore aduersarie aciei for-
tissimum, constantissimumque: sed maxi-
mè exitu ipso triumphatorem magnificen-
tissimum, & agonothen iustissimum in
suorum omnium admirabili, & nunquam
finienda lætitia, Antichristi autem & An-
christianorum, hostiũque omnium suo-
rum cruciatibus æternis.

*Subdiuisio secunda partis Apocalypseos,
in octo sectiones.*

Hæc verò præcipua totius libri pars, se-
ptemdecim, quæ vocant, capita continens,
admirabili planè & diuino ordine, atque ad
docendum accommodatissimo progreditur
in tot tantarũque rerum solenni qua-
dam repetitione, & crebriori inculcatione.
Et eam quidem commodissimè, nec minùs
concini-

concinne partiemur ex ipsius Ioannis scriptoris mente, atque etiam (vixito) ex consilio Domini Iesu authoris, si dicamus septemdecim hæc capita diuidi, primum in septem sigillorum apertionem, clangorem tubarum septem & effusionem phialarum septem: habere etiam sua quædā proœmia tria, quæ præparent lectorem ad variū hoc, & triplex genus visionum: deinde partim interseri, & media poni multa, partim postponi, & ultimo loco subiici alia non pauciora, quæ omnia simul spectent ad expositionem trium illarum præcipuarum visionum, & veluti commentarij vice esse debeant ad intelligendam tam sigillorum apertionem, quam clangorem tubarum, & phialarum effusionem. Ita autem hæc secunda pars totius libri, quæ per septemdecim capita extenditur, subdividenda erit in octo suas quasdam sectiones hoc ordine. Prima sectio quæ habetur toto capite quarto & quinto est præparatio ad septem sigillorum apertionem. In secunda sectione est ipsa sigillorum apertio capite sexto; & septimo. Tertiam sectionem constituimus in sex primis versibus capitis octavi: & ea est præparatio ad septem tubarum clangorem. Quarta sectio erit in narratione clangoris septem tubarum: & hæc à versu septi-

A.ij.

mo capitis octaui extenditur vsque ad initium capitis duodecimi. Quinta sectio continet visiones alias quasdam, quæ subseruiūt declarationi tam septem sigillorum, & tubarum septem quæ præcesserant, quàm septem phialarum, suo ordine in ipso libri contextu: & hæc quidem quinta sectio est in capite 12. 13. 14. Sexta verò sectio nobis occurrit per totum caput decimum quintum: quod est proœmium quoddam siue præparatio ad septem phialarum effusionem. Septima sectio patet apertissima toto capite decimo sexto in septem phialis, quæ effunduntur ab Angelis totidem. Octaua & postrema sectio huius secundæ partis præcipuæ totius libri, est in capite decimo septimo decimo octauo, decimonono, vigesimo: & habet visiones subseruientes declarationi & confirmationi omnium præcedentium.

Prima sectio secundæ partis.

Caput quartum Apocalyps.

Primum ergo capite quarto pulcherrima & magnificētissima proponitur descriptio Dei in excelssissimo suo throno sedentis, & inde omnia in cœlo, terra, & mari iustissimè & sapientissimè gubernantis, astantium sanctorum Angelorum, oculis etiam eius semper præsentissimæ Eccl. siæ.

Ca-

Pro
filius sci
& ex de
figillis
aperiat
nemo.

To
prehe
parat
libri
ptem
quanc
Deum
poter
lum
guar
infle
pere
imm
quip
Ideo
res
laud
libri

Caput quintum.

Proponitur dein de capite quinto Agnus, filius scilicet Dei stans ante thronum Patris, & ex dextera eius accipiens librum septem sigillis obsignatum, quæ singula suo ordine aperiat, quia solus id potest, & præter eum nemo.

Scopus & finis præcipuus capituli quarti & quinti.

Tota verò hæc duorum capitum comprehensio eò pertinet, ut sit quædam præparatio ad sextum & septimum caput (ubi libri illius diuini obsignatissimi sigilla septem aperiuntur) ne quis scilicet existimet, quando in terris omnia turbant homines, Deum, Christumque eius non esse omnipotentem, & omni scientem: denique illum verè Opt. Maximum in cælo ita regnantem, ut inde omnia gubernet, regat, inflectat, moderetur, immutet, & ad exitum perducatur mirificum, & omnium optimum immutabilis ipse in omnibus suis consiliis, quippe æternis, iustissimis, & sanctissimis. Idè & Ecclesia & sancti Angeli, & creaturæ omnes sæpius introducuntur canticum laudis Deo, & Agno canentes, hac etiam ipsa libri parte.

A.iiij.

*Secunda sectio.**Caput sextum & septimum Apocaplyps.*

Postea capite sexto & septimo describitur Agnus septē sigilla aperiens, suo vnumquodque ordine, quibus recēsentur, & depromuntur innumeræ propemodum calamitates. Neque enim in numero septenario præcisē est insistendum, cū potius ingens aliquid, multiplex & numerosum significet, vt in prima libri parte septem Ecclesiæ omnes Ecclesias denotabant. Septem, inquam, libri illius sigilla aperiūt calamitates Ecclesiis & toti mundo impendentes à Deo iustissimē irato propter Romanum Papatum omnia turbantem, & crudelissimē persequentem Christi fideles, vt apertius constabit ex sequentibus totius libri sermonibus: hīc verò iam insinuatur in sigilli quinti apertione. Neque enim septem sigillorum apertio ordinem temporis interuallis certis distinctum semper denotat, sed sæpetantum ad ordinē diuinæ narrationis, & sanctæ visionis spectat: id est non quid prius, aut posterius inter hæc septem futurum sit certissimē exprimit: sed quā serie sermonū, & signorum hæc Ioanni indicata fuerint. Vnum tamē excipio, quòd septimū sigillum omnino est vltimus dies, & sextum præparatio magis ac magis aduentantis

uentanti

Pan

Cap

Po

septem

potera

certē p

habet

proflu

secun

quo e

pressi

specia

octau

in sep

Papa

ping

maio

sigill

tenu

barū

dici

«ga

tota

expe

APOCALYP.

9

uentantis proximéque instantis illius dici.

*Partis secundæ libri tertiæ & quartæ
sectio simul.*

*Caput octauum, nonum, decimum & un-
decimum.*

Porro quia leuius & breuius ista per septem sigillorum apertionem dicta videri poterant pro rudi captu plarorumque, aut certè pro rerum tam horrendarum, quas habet Romanus Papatus, incredibili, & prorsus monstrosa infania: placuit Deo, secundum etiam genus visionum subiicere, quo eadem omnia Ioanni iteraret, sed expressius, significantius, efficacius, & magis specialiter, quàm in priori illo. Ergo caput octauum, nonum, decimum, vndecimum, in septem tubarum clangore Romanum Papatum, & Dei iudicia aduersus illum depingunt: sed prolixius, & longiori sermone, maiorique omni apparatu, qui in septem sigillis delineatus tantum videri poterat, & tenuissimè adūbratus. Iam (inquā) septē tubarū clangor viuos omnes colores addere dici potest priori illi Papatus *συμμετρίας*, vt ita dicā. Verum dignissima est tota narratio, cuius partes etiam præcipuæ expendantur.

A.v.

METHODVS.

Tertia sectio separatim.

Capitis octauī sex primi versus.

Ab initio ergo capitis octauī silentiū factum dicitur in cœlo media fermē hora: tum verò magnifica quādam, & omnis sanctæ reuerentiæ plena recensentur veluti præparatoria ad septem tubarum clangorem, quemadmodum & quādam præcesserāt septem sigillorū apertionē. Nam cūm formidabilia omnia essent auditu, quæ suo tubarum clangore septem Angeli prænunciaturi erant, priusquam ea audiat Ioannes, dicitur vidisse Angelum cum thuribulo aureo, & suffitibus multis, quos daret & veluti aspergeret precibus sanctorum, ascendisse autem fumus suffituum illorum suffitorum precibus sanctorum ē manu Angeli ad conspectum Dei: quo scilicet significatur boni odoris esse coram Deo, & sanctis eius fidelibus, gratiarūque actionem mereri, seuerissima quæque etiam ipsius iudicia, imò & effectus quosdam esse exauditarum precum Ecclesiæ, & in medio ipsorum horrore ac veluti fragore exaudiri subinde voces, gemitus, suspiria, vota, & preces omne genus sanctorum fidelium. Hac de causa Angelus ex eodem igne altaris, thuribuloq; eodē & accēdit, adoletque thymiamata, quibus suffiantur preces sanctorum: &

& proli-
voces,
quam, et
sancta a

Tub
miran-
tuba a
initium
decim
ad sext
uation
sting

Cap
ver

Cap
versu
quæ
cœp
rūm
che
na d
nis
diis
um
seru
gna

& proicit in terram, quò fiant tonitrua, & voces, & fulgura, & terramotus. Hæc, inquam, est veluti præparatio quædam sacrosancta ad septem tubas.

Quarta sectio separatim.

Tubarum clangor, clangorisque effecta miranda ordine suo referuntur, sex scilicet tubæ à versu sexto capitis octavi, vsque ad initium capitis decimi. Ipsum tamen caput decimum, & vndecimi pars prior spectant ad sextam tubam: sed quia speciali observatione egent, idèò separo, aut saltem distinguo aliquatenus à præcedenti contextu.

*Caput decimum totum, & in capite vndecimo
versus quatuordecim primi quæ pertinent
ad quartam sectionem.*

Capite ergò decimo, vndecimo, vsque ad versum decimum quintum veluti digressio quædam videri potest esse & interruptio cœptæ antea & continuatæ narrationis. Verùm multò aliter se res habet. Est enim pulcherrima & luculentissima, planèque diuina descriptio renouatæ cælitus prædicationis Euangelij instaurantis Ecclesias in mediis tenebris Romani Papatus: est & ad viuum expressa tum vis sacri ministerij in ore scrutorum Dei Romanum Papatum oppugnans, toto prope mundo contrà nitente, &

eum quoquomodo fulciente, tū sava Anti-christianorum persecutio in sanctos Euan-gelicæ doctrinæ præcones, filijs interim huius mundi sibi in tanto scelere cōgratu-lantibus, & insana lætitia diffluentibus ac perstreptentibus: sed utrobique admirabi-lis Dei prouidentia, & Antichristianam se-ctam horrificis terroribus percellens, & crudeliter trucidatis prioribus suis alios subinde substituens, vt primi illi quodam-modo reuiuiscere videantur.

Obseruandum verò (vt antè monui) ca-pit decimum totum, & vndecimi priorem partem, de quibus hīc agimus, esse conti-nuationem descriptionis eorum, quæ sexta tuba significabat & denuntiabat: ideoque inter cætera versu septimo capitis decimi magnificè proclamari ab Angelo, (alio ta-men, quàm ex illis, qui septem tubas habe-bant) & instantissimè, maximaque planè cum autoritate præmoneri homines. dum clangit sexta tuba, cogitandum sibi esse il-lud etiam atque etiam, quando prodibit se-ptimus Angelus, illum ipsum esse diem, qui rerum simul semelque omnium finem af-fert, id est, consummationem huius seculi, & tum venisse iudiciū illud summum sem-per antea prædictū, nec differri vel ad mo-mentum vllum, sed præsentem adesse iudi-cem

cem ipsu
Capitis
segu

Prop
sus qui
subiici
tionis
formid
bus eiu
que pi
fuerat
versu

Capu

Ech
initiu
Resta
lium
Papa
terti
presu
laru
septe
ante
est ca

cem ipsum omnium oculis conspiciendū.

*Capitis vndecimi versus decimus quintus &
sequentes, quæ omnia spectant adhuc
ad quartam sectionem secundæ
partis.*

Propterea tandem capitis vndecimi versus quinque postremi proponunt, & quasi subiiciunt oculis, diem illum consummationis seculi, & Domini aduentum tum formidabilem cunctis in vniuersum hostibus eius, tum optatissimū, iucundissimūque piis omnibus, qualis & eius descriptio fuerat in septimo sigillo, capite septimo versu nono, & sequentibus.

Quinta sectio secunde partis.

Caput duodecimum, decimum tertium, decimum quartum.

Et hæc quidem est eorum summa, quæ ad initium vsque capitis duodecimi legimus. Restabat autem (quia hoc erat Dei consilium, & Christi, hæc omnia de Romano Papatu prænuntiantis seruo suo Ioanni) vt tertio quoq; visionis genere eadem omnia præsignificarentur, per septem scilicet phialarum effusionem, quæ indicata fuerant in septem libri sigillis, & septem tubis. Sed antequàm id faciat Deus (cuius rei narratio est cap. 15. & 16.) media multa intericiuntur

cap. 12, 13, & 14. nec tamē sine causa, aut quasi temerē interrupta connexionē triplicis signorum generis ad rem eandem tendentium, sigillorum scilicet, tubarum, & phialarum. Quinimō quæ habentur visiones Ioanni oblata cap. 12, 13, & 14. etsi eodem spectant, quod & sigilla, & tubæ, & phialæ diriguntur (nempe ad Ecclesiæ conditionem depingendam, quam Romanus Papatus florentem alioqui, & fecundam vexat, obruit, pessundat, & omni nefario conatu conculcat, & profligat: Deus autem quantumvis solitariam & profugam conseruat incredibili miraculo, & insigni misericordia reducem postliminio exhibet omnium oculis victoriosissimus ipse semper triumphator, diaboli, & Antichristi per sanctos Christi fideles) etsi, inquam, idem est scopus, eademque significatio eorum, quæ vidisse se scribit Ioannes cap. duodecimo decimotertio, & decimoquarto, quæ & priorum illorum: magis tamen hæc intexuntur, & media interponuntur toti narrationi, ut sint expositionis, & quasi commētarij vice cum præcedentibus illis visis, sigillorū scilicet & multo magis tubarū, tum omnium maximē iis, quæ postea sequuntur, phialarum scilicet effusioni toti.

Capitulum

Quia e
rat men
pressius
primum
cribitu
dens n
ma ma
toti sen
ponitu

Dei
bestia
suam
gnam
terra
loque
& cha
nis ei
ius an
dicit
fides

P
ma,
tum
etan
prom
aduc

APOCALYPS.

5

Caput duodecesimum.

Quia enim Euphratis, & bestię facta fuerat mentio aliqua, fiet autem sapius & expressius in septem phialis effundendis, idcō primum cap. 12. Ecclesia per visionem describitur Ioanni, diuino omni ornatu splendens mulier, & quasi parturiens sanctissima matrona, draco autem ei partuique, siue toti semini eius variē insidians simul proponitur.

Caput decimumtercium.

Deinde capite decimotertio ostenditur bestia ē mari ascendens, cui draco virtutem suam, & thronum suum, & potestatem magnam dedit: alia etiam bestia ascendens ē terra, habens cornua duo similia Agni, sed loquens, vt draco: ita & imago bestię, & character, & nomen, & numerus nominis eius Ioanni prędicuntur: tum insanę eius artes ad decipiendos incolas terre: & hęc dicitur apparitura, & extatura patientia & fides sanctorum.

Caput decimumquartum.

Postremō capitis decimi quarti pars prima, ab initio scilicet ad versum vsque sextum, Christi Ecclesiam totam simul collectam, & in cœlis cum capite suo regnatem, prorsus scilicet cōculcata & contrita omni aduersaria vi, depingit omnis sanctę letitię

Caput

expressione. Eiusdem autem capitis secunda pars, à versu scilicet sexto ad versum 14. complectitur, & pronuntiat, quibus progressionibus, & quo rerum exitu, in regnum illud cœleste ascensura sit Ecclesia: nempe quia Euangelij prædicatione omnes gentes & tribus, & linguæ, & populi, & admonebuntur, vt Deum verè timeât purèque adorent, & maximè seriò certiores fient impendentis exitij Babyloni vrbi illi magnæ, omnibûsque adorantibus bestiam, & imaginem eius, &c. Postrema pars eiusdem capituli 14. à versu scilicet 14. ad finem vsque, habet descriptionem Christi ad iudicium venientis, sub figura hominis super nubem candidam sedentis, habentis in capite suo coronam auream, & in manu sua falcem acutam, & terram totam demetentis: quemadmodum & Matth. 13. ver. 39. consummatio seculi denotatur nomine Messis.

Sexta sectio secunda partis.

Caput decimum quintum.

Totum decimum quintum caput, aditus quidam est ad septem phialarum effusionem, viam (vt ita dicam) sternens, & lectorem ad hoc visionum genus tertium præparans: quemadmodum diximus cap. 5. esse præfationem quandam magnificam sigillorum apertioni præmissam, & initio capituli

tis

tis octa
triumph
tubarum
ratione
tur à se
omnia
minib
nequis
liter, &
suspice
provid
prodea
phialis
qui re
imagi
nomi
canen
sancti
tem A
plaga
nis ira
can di
aurei
nesti
confi
nium
prelio

tis octavi (versibus scilicet primis sex) esse triumphale quoddam procœmiũ ad septem tubarum clangorem. Non dissimili, inquã, ratione cùm septem phialæ, quæ effunduntur à septem Angelis Dei iussu, tetrerrima omnia & maximè horrida denuntiēt hominibus, imò in homines reipsa deiiciant: nequis vel temerè & insipienter, vel crudeliter, & immoderatè quicquam à Deo fieri suspicetur, aut etiam non satis consultè, & providè ad suorum salutem iam antequam prodeant septem Angeli cum suis septem phialis aureis, videt Ioannes in Spiritu eos, qui reportaturi erant victoriam ex bestia & imagine eius, & caractere eius, & numero nominis eius, habentes citharas Dei, & canentes canticum laudis, iustitiãque eius sanctissimo concentu prædicantes: ipsi autem Angeli cū prodeunt, habentes septem plagas, acceptis septem phialis aureis plenis iræ Dei, apparent induti lino puro & candido, & præincti circa pectora zonis aureis, magnifico scilicet illo ornatu, honestissimòque amictu palàm testantes Dei consiliorum, iudiciorum, operumque omnium & candidissimam, purissimamque, & pretiosissimam esse summam totam.

B.j.

*Septima sectio secunda partis.**Caput decimum sextum.*

Caput decimum sextum, vbi septem illi Angeli phialas suas effundunt, cum res easdem complectatur (vt sæpe antea dixi) quas & septem sigilla aperiebant, & septem tubæ clangebant resonantissimè, incomprehensibilia scilicet, sed irreprehensibilia, tremenda (inquam) & adoranda simul Dei iræ iudicia in Romanum Papatum, sanctæ Ecclesiæ vastatorem & depopulatorem, hoc tamen habet proprium, quod non eminus rem ostendit, & generali quodam sermone vtens eam notat (vt in septem sigillis adumbrabatur) nec obscurioribus quibusdam dicendi figuris eam inuoluit, (vt videri poterat factum in sex tubis) sed ab ipso initio, & prima phiala apertissimè nominat homines habètes characterem bestię, & eos, qui adorant imaginem eius (satis cogitandum scilicet relinquens eodem pertinere secundam, tertiam & quartam phialam) quinta quoque phiala suis nominibus dicit thronum bestię, & regnum eius factum tenebrosum: sexta item phiala, vnum idemque propemodum, & prorsus cõsentiens os dicit esse his tribus, draconi scilicet, bestię, & Pseudoprophetæ. Clarissima autem iam erant hæc omnia nomina ex iis, quæ caput

duo.

duodecimum decimumtertium, decimum-
quartum edifferebat, ac tractabat.

*Octava sectio secundæ partis habet caput de-
cimumseptimum, decimumoctauum, deci-
mumnonum, vigesimum.*

Et tamen nequid dubitationis relinqui
videatur, ad omnem (inquam) ambiguitatis
speciem tollendam capite rursus decimosep-
timo spectandum exhibet Ioanni Ange-
lus Romanum Papatum in meretrice ma-
gna sedente super aquas multas, cum qua
scortati sunt Reges terræ, & quæ vino scor-
tationis suæ inebriauit incolas terræ &c. ex-
ponitque Ioanni idem Angelus, quænam
sit mulier illa meretrix, ebria etiam sangui-
ne sanctorum, & sanguine Martyrum Iesu,
quæ in mysterio dicitur, Babylon magna,
mater scortationum, & abominationum
terræ: esse scilicet affirmans urbem magnā,
quæ habet regnum super reges terræ, & quæ
sedet super septem montes. Hæc proculdu-
bio designatio nisi vrbi Romæ conuenit,
tenebræ non sunt tenebræ. Et congerit ta-
men alias eiusdem rei testes & indices cir-
cunstancias, à temporibus, & personis pro-
pæmodum, sumptas, consiliorumque hîc
humanorum subita mutatione, & conuer-
sione prope incredibili.

B.ij.

Caput decimumoctauum.

Caput decimumoctauum mira verborum & sentētiarum congerie prolixè prosequitur descriptionem exitij vr̄bis Papatúsque Romani, sub Babylonis nomine iam antea in hac Apocalypsi vsurpato. Interferit etiā saluberrimas & maximè serias admonitiones, vt inde exeant quoscuq̃ue salutis suæ curā tangit vlla, ne eodem illo horrendo exitio cum Babylone inuoluantur. Excitat quoque pios omnes ad iustum Dei gloriæ zelum, incitatque, accendit, & inflammat eorum studia ad oppugnandam illam Babylonem, vt piorum scilicet quisque profese, próque vocationis suæ ratione, vlciscatur ludibria, iniurias, contumelias, imposturæ etiā & crudelitatis genus omne, quibus per tot annos Romanus Papatus non facit finem vllum insultandi Deo & Christo, sanctæque Christi Ecclesiæ.

Caput decimumnonum.

Caput decimūnonum habet epicinion, quod tota illa numerosissima piorū corona in cælum recepta canit maximo concentu ipsi Deo, propter eius iudicia iustissima in meretricem illam magnam Romanam, siue bestiam, & Pseudoprophetam, qui cum suis ausi sunt bellum inferre Filio Dei Regi regum, & Domino dominantium. Breuiter

ter etiam
xoris ei
ma.

Capu
plectit
omniū
morian
ditione
persecu
stum, l
postea
Ergo
Eccle
adhuc
neret
forma
re vinc
ctum i
fuerun
quoq̃
labefa
Christ
absur
lo tem
nide, q
tū, cū
fures &
fissimē

ter etiam fit mentio nuptiarum Agni, & v-
xoris eius omni diuino ornatu comptissi-
ma.

Caput vigesimum.

Caput vigesimum breuissimè multa com-
plectitur: summam scilicet quandam eorum
omnium, quæ dicta fuere toto libro, in me-
moriâ reuocat (Ecclesiæ Christianæ con-
ditionem in hoc mundo beatam in mediis
persecutionū agitationibus propter Chri-
stum, beatissimā autem die ipso iudicij, &
postea in æternum) & quædam alia addit.
Ergò versus tres primi feliciora illa secula
Ecclesiæ Christi depingunt cum non esset
adhuc prorsus extincta Dei veritas, & ma-
neret ministerij Ecclesiastici sacrosancta
forma aliqua. Idèd dicitur toto illo tempo-
re vinctus fuisse Satan: quod cōparatè di-
ctum intelligi oportet. Etsi enim non de-
fuerunt sui singulis Ecclesiis nāui, hæretici
quoque turbarunt eas & multorum fidem
labefactarunt, persecutorum etiam gladius
Christi greges & dispersit & imminuit: nō
absurdè tamen dicitur vinctus fuisse toto il-
lo tempore Satan, præ impotenti illa tyran-
nide, quam vsurpauit per Romanum Papa-
tū, cum extincta Dei veritate, Pastoribus in
fures & latrones & lupos mutatis, licentio-
sissimè exultauit, quasi ruptis, inquā, omni-
B.iiij.

bus vinculis exiliit ferocissimus, toto impetu irruit in Ecclesias, & grassatus est pro omni ingenij sui prauitate, & crudelissimè & vaferrimè, pietatis aliqua specie artes suas fucans, & sacrorum nominū larua turpitudinem infinitam velans, denique lucem pene omnem sic vertens in tenebras astu incredibili, vt in magna omnes cæcitate lucem sibi videre viderentur. Versus quartus vna eadēque periodo comprehendit cruētas omnes persecutiones, quibus subinde variè afflicta fuit Christi Ecclesia, ipsēque Christus in suis membris, præcipuè tamen sub Papatu Romano: quorū omnium animas à se visas dicit Ioannes, migrantes scilicet è corporibus, cū pij illi sententia iudicium securi essent percussi. Vt autem vixit & regnauit cum Christo in his terris per fidem & spem tota Christi Ecclesia (quod & versus quintus confirmabat) sic præsentem regnaturam apud Deum in æternum dicit versus sextus. Versus septimus & octauus paucis attingunt Turcarum, & variarum aliarum gentium, per quas, aut apud quas, aliter quā per Romanum Papatum, vel deformatus est Christianismus manente aliquo eius nomine, vel ipsum etiam nomen crudeliter est extinctum, aut quoquomodo obsoleuit. Versus nonus pro-

prosequēs, quod habebat finis versus octaui, miro verborum compendio perstringit, quod Ezechiel cap. 38. & 39. prolixè describit. Summa est (vt arbitror, & dictum velim citra cuiusquam aliorum sententiæ præiudicium vllum) Turcā, qui denotatur nominibus Gog & Magog, cum exercitu suo penè innumerabili ex variis gētibus collecto, coniunctis etiā auxiliariorū copiis non paruis inuasurum sub finem seculi Iudæos in Christum credentes, & postliminio reuersos in patriam, ibique confidenter (sub Christi scilicet Iesu præsidio, ad cuius fidei cognitionem verissimam, sinceramque & apertam confessionem accedent, & adiungentur, vt est Rom. II.) & securè habitantes: inuasurum, inquam, Christi Ecclesias ex Gentibus & Iudæis sanctissimo consensu collectas: sed deletum iri totum Dei excelsa manu iustissimi iudicis, propitij & misericordis erga suum Israëllem, ideoque potentissimè cum vindicantis, atque liberantis. Versus decimus, diabolo, Bestiæ & Pseudoprophetæ, omnibûsque in vniuersum Ecclesiarum Christi peruicacibus aduersariis ignem æternum, & cruciatus nunquam finientos, tum demum fore pronuntiat. Ideoque reliqui quinque versus repræsentant summum iudicem in throno sedētem,

B.iiij.

totamque iudicii rationem breuiter perstringunt.

Pars tertia, & vltima totius libri

Apolyseos.

Caput 21. & 22. tota versantur in descriptione consummatissime illius felicitatis piorum habitantium in cœlis post consummationem seculi huius. Propterea Ecclesia spōsa, vxorque Agni, depingitur sub nomine sanctæ vrbis Ierusalem cœlestis, cuius dimensiones omnes, murus, portæ, fundamenta, structuraque tota mirifica varietate & opulentia delineantur, cum omnis suauitatis, & beatitatis perfectione, & infinitate in luce admirabili. Hæc est duorum capitum summa, nisi quod sexdecim postremi versus variè rursus, vt initium totius libri, prophetiæ huius fidem certissimam, auctoritatem omni exceptione maiorem, vtilitatem, necessitatēque asserunt, & commendant. Nam & Angelus Ioanni id ipsum etiam atque etiam cōfirmat: & Ioannes testatur hæc à se indubiè audita visaque omnia: & Dominus ipse Iesus tum diuina subscriptione sua, tum horrenda comminatione in sacrilegos sanctissimarum harum prædictionum temeratores, rata omnia facit.

PRIMA

PRIMA PARS LIBRI

Christiano lectori S.

Pocalypseus cōtextum totum inferere non placuit (etsi operepretium fore, nec inutile fortasse quidam existimabunt) ne superuacuis sumptibus lectorem onerare viderer, sic excrescente libello & multiplicato paginarum numero. Ibi autem demum fecimus, vbi necessarium videbatur, & res ipsa prorsus exigebat: nempe in ipso libri initio, vbi eius asserēda erat autoritas: deinde in secunda parte, vbi comparamus inter se sigilla, tubas, & phialas. Collationis enim ratio tota vix aliter, ac ne vix quidem apparere poterat: in qua tamen posita est præcipua vis Apocalypseus horum mysteriorum: vt meritò possit dici clavis quædam totius libri. Annotaueramus quidem nonnulla ad singulos penè versus Apocalypsis (sicut & sparsim non pauca obseruatu in primis digna in libris omnibus sacrarum Scripturarum) sed nunc edere non libuit, imò nec licuit quidem festinante prælo, & iam iā instāte die mercatus Fræcfordiensis.

B.v.

Cæterum, quoties (vt modo dixi) instituti nostri ratio tulit, vt contextus totius alicuius loci legēdus proponeretur, vulgatam illam veteris interpretis Latini versionem inferere placuit, non quia sit optima, sed vt hoc vnum saltem gratificaremur Romano Pontifici, Cardinalibus, Prælatīs, Canonicis, sacrificulis, Monachis vtriusque sexus, Curatis & in genere clericis omnibus Romanensibus, coronam (vt loquuntur) siue tonsurā habentibus, de quibus multo antequam exorirentur depingendis huius libri non minima parte agi videmus. Ergo nequid hīc suspectum sibi esse dicant, nec Erasmica, nec Lutherani vllius hæc est versio, sed ea ipsa, quam pseudosynodus œcumenica, verissimè autem Romę tridenti vel etiam tricipiti sacro crosancta, mancipatāque, aprobauit, & approbat. Legant ergo liberè, & respiscant à simulachrorum cultu, & omnibus operibus suis malis, vt seruiant purè S. D. N. Iesu Christo Regi regum, & Domino dominorum, vnico etiam totius Ecclesię vniuersalis perpetuo, semper viuenti, semperque præsentī (vt dixit) Episcopo, ne iustissima eius ira opprimantur, & pereant tandem omnes.

PRI-

PRIMA PARS, VBI IPSA

INSCRIPTIO, DE LIBRI HV-

*ius Apocalypsis autoritate, &
autore satisfaci-*
et.

IDERI posset agi prius debuisse de libri autoritate, quàm eius partium vlla institueretur distributio. Atqui partitio ipsa partiumque aliarum cum aliis conexio (qualis à nobis instituta & proposita fuit) magnopere iam valebat ad asserendam, sancientiamque sanctissimam libri non tantum auctoritatem, sed etiam maiestatem summam prorsus. Præterea cogitavi magis apud eos mihi habendum sermonem, qui de libro sanctissimo minimè dubitantes, in optima sua sententiâ confirmari vellent, quàm qui ipsa perseveranti adhuc dubitatione, sacri huius thesauri irreuerentiam quandam, & contemptum præ se ferrent. Respondeat ergò ipse pro se liber: & nos legamus, exponamus, vel potius expendamus quod clarissimum est, neque elucemus

ixi) infli-
us totius
ur, vulga-
ni verio-
optima,
mur Ro-
Prælati,
riusque
mnibus
untur)
multo
huius
Ergo
nt, nec
est ver-
is æcu-
enti vel
cipatâ-
nt ergo
n cultu,
serviant
gum, &
n totius
mpervi-
t) Epif-
mantur,
PRI-

diuinorum verborum pondus hîc planè
grauissimum.

Apocalypsis Ioannis Thēologi.

Cap. I.

1 *Apocalypsis Iesu Christi, quam dedit illi
Deus, palàm facere seruis suis quæ oportet fie-
ri cito: & significauit, mittens per Angelum
suum seruo suo Ioanni.*

2 *Qui testimonium perhibuit verbo Dei,
& testimonium Iesu Christi, quacunque vidit.*

3 *Beatus qui legit & audit verba prophe-
tiae huius, & seruat ea, quæ in ea scripta sunt:
tempus enim prope est.*

Magno Satanæ astu factum fuisse non
dubito, vt bonis etiam quibuscûq; viris obre-
pisse credatur dubitatio de huius libri au-
toritate. Prudentius verò & sanctius ab iis
factum, qui sacrosanctâ eam se habere pro-
fessi sunt: quibus & ego non nunc primùm
assentiri cœpi. In ea enim semper fui sen-
tentia, sic etiam intus dictante Spiritu san-
cto, cùm hæc legerem ac relegerem sæ-
pius adhibitis doctis & piis quibusdam
expositionibus, quæ nobis penè pueris ad-
huc sub illa horrenda Romani Papatus ty-
rannide clàm & furtim legendæ suppedita-
bantur Dei prouidentia & singulari be-
nedictione, quorundam etiam ministerio,
quibus

quibus postea mūdus magis placuit, quā
Christus. Sic ergō statuo lectu prorsus di-
gnissimum esse librum: nec magis dubito
eius scriptorem esse Ioannem illum dile-
ctum à Domino discipulū, cuius & Euan-
gelium habemus, & Epistolam longiuscu-
lam cum duabus aliis breuissimis omnino.
Etsi enim styli dissimilitudo fortasse quæ-
dam reperiri videtur inter hæc postrema,
& illa priora eiusdem hominis scripta: quia
tamē eius dissimilitudinis rationes optimæ
afferūtur ab aliis, quas breuitati studens re-
censere ipse supersedeo, minimē debet le-
uissimus hīc scrupulus nos remorari. Ego
quidem certē Ioannis Euangelistę & Apo-
stoli genuinum sermonē hīc quoq; agosco.
Quòd ad stylum etiam inquam, & dicendi
characterem attinet huius libri totius, ma-
gnam prorsus videtur mihi affinitatem ha-
bere cum Ioannis Euangelio tribus etiam
eius Epistolis. Agnosco enim vbique filium
tonitruī, vt cum cum fratre denominauit
Dominus Iesus. Nam etsi mira spiritus mā-
suetudo apparet legentibus, in eo homine
extitisse, & lene quoque ei fuit flumen ora-
tionis: simul tamē rerum multa, & nescio
quomodo verborum quoque ipsorum ful-
mina sentiuntur quædam. De quorundam
locorum libri obscuritate (totum enim li-

brum obscurum esse falsò sanè & odiosè dicitur, cuius tam multa sunt apertissima, & ita clara, vt nihil clarius) dicitur à nobis suo ordine, quod Deus dabit. Iam nunc tamen duo meritò affirmare ausim. Primùm obscuritatis totam culpam nostram esse: & potest quidē nobis Dominus idem exprobrare, quod discipulis, cū non intelligerent illud, Cauete vobis à fermento Pharisæorum, Nondum intelligitis, neque meministis duo illa miracula quinque panum & septem panum? Quomodo non intelligitis, me non dixisse vobis de pane, vt caueritis à fermento Pharisæorum? Nos, (inquā) etiā si bene semper meminissemus plurium locorum veteris & Noui Testamenti, vel clariùs scriptorum, vel etsi obscuri videntur ipsi quoque, explicatorum tamen antea à nonnullis, faciliora etiam intellectu reperirentur nobis eorum quædam, imò multa, quæ in Apocalypsi intricatiora putamus. Deinde quòd ad aliquam tantarum rerum explicandarum & enucleandarum difficultatem ita animum despondent quidam, vt legendi postea consilium omne abiiciant, quasi nauseabundi: id verò non paruum vitium est, & cuiusdam etiam contemptus rerum sacrarum indicium. Potiùs enim eò magis nos ad earundem rerum subin-

subinde repetendam lectionem & meditationem cum reuerentia, & inuocatione nominis Dei, expergefieri debeat. Vt sit etiam quæ non intelligimus tota in sacris, veneranda tamen semper nobis esse debuerunt. Sic quippe Daniel sanctissimus propheta, etsi nondum plenè intelligebat, quæ de septuaginta annis illis per Ieremiã Prophetam prædixerat Deus quorsum spectarent, non minùs tamen studiosè ea legebat, & pia mente complectebatur. Imò inter multa illa, quæ visionibus illis mirificis & diuinis à Deo audiebat ipse profitetur quædam sibi nō fuisse prorsus perspicua omnia cap. 8. v. 27, & cap. 12. v. 8. & eisdem tamen sermones minimè dubium est seruasse in corde suo, vt dicit in fine cap. 7. Sic etiam sancta Domini mater scribitur conseruasse omnia, quæ de puero Iesu dicebantur, & studiosè alia cum aliis comparasse in corde suo, Lucæ 2. v. 19. Rursus & cum sermonem Domini Iesu pueri adhuc duodennis, An nesciebatis in iis, quæ Patris mei sunt oportere me esse? etsi non intelligeret, omnia tamen hæc verba conseruabat in corde suo Luc. 2. v. 51. Nos ergò tam Danielis, quàm Mariæ exemplo, & miremur hanc sanctam Apocalypsin, & contremiscamus ad tantorum mysteriorum auditum, horrendâsq;

iudiciorum Dei denunciationes, nec minus tamen omnia amanter legamus, quippe qui sciamus in vtilitatem & consolationem nostram scripta, etsi nondum omnia speciatim nobis sunt exploratissima.

Vers. 1. Apocalypsis Iesu Christi, quam dedit ipsi Deus, &c. Dixerat ipse Dominus Ioannis 16. v. 12. Adhuc multa habeo, quæ vobis dicam, sed nunc non potestis portare. Quum autem venerit ille, [id est] Spiritus veritatis, deducet vos in omnem veritatem, non enim loquetur à seipso, sed quæcunque audierit loquetur, & quæ ventura sunt renuntiabit vobis. Ille me glorificabit, quia de meo accipiet, quod renuntiabit vobis. Omnia quæ habet Pater me sunt: propterea [illū] dixi de meo accepturum, quod renuntiabit vobis. Quib⁹ verbis nō dubito, quin ea potissimū intelligat (etsi alia nō excludo ad cōmunem & ordinariā docendi rationem, & Euangelij substantiam, ac summam ipsam pertinentiā) quæ de variis Ecclesiæ temporibus reuelata voluit Ecclesiis, Ecclesiarūque pastoribus in hoc Apocalypseos libro. Etsi enim quædam cōspectantia dixerat in genere Christus, præmonueratque Apostolos: plura tamen numero sunt, & expressiora, ac magis in specie, quæ postea exposuit ipsis cū iam in cœlum ascendisset:

set: vt quæ 2. Thessalon. 2. à Domino accepta scilicet tradit & prænuntiat ventura Paulus: & 1. Timoth. 4. Spiritus (inquit) disertè dicit fore vt posterioribus temporibus, & c. quod bene conuenit cum illo Domini sermone, cum venerit ille Spiritus veritatis, & c. quæcunque audierit loquetur, & quæ ventura sunt renuntiabit vobis. Similia sunt quæ 2. Tim. 3. & 2. Petri 2. & 3. & quæ, 1. Ioan. 2. de aduentu Antichristi licet breuiter dicta legimus. Quæ enim eodem tenderent, quò ea quæ habentur in Apocalypsi nō dubito audiisse ex Domino ipsum etiam Paulum, licet alia forma aliisque verbis. Optimè verò conuenit hoc initium Apocalypseos, vbi dicitur Deus dedisse Iesu Christo rerum illarum notitiam, vt ipse eas indicaret seruis suis, cum illo Domini dicto, Omnia quæ habet Pater mea sunt: propterea dixi [Spiritum] de meo accepturum, quod renuntiabit vobis: item quod est hîc Apocalypsi. 2. vers. 16. Ego Iesus misi Angelum meum, vt hæc vobis testificaretur in Ecclesiis. Nota verò quæ Pater nouit, & reuelat, eadē dici non minùs Filio quàm Patri notissima esse: & ea ipsa Spiritum quoq; disertè dicere, quia vnus scilicet Deus, Pater, Filius, & Spiritus sanctus: & tamen rationem haberi tam ordinis personarum in C. j.

diuinis, quàm & officij mediatoris in Filio
& legationis à Patre acceptæ.

Vers. 3. Beatus qui legit. Significat præ
ingēti numero percuntium in crassa igno-
rantia, & abyſſo infinita ſclerum, filiorum
ſcilicet huius mundi omnium, viſum iri exi-
guam multitudinem piorum Dei cultorum,
qui ſeſe puros ſeruent ab inquinamētis hu-
ius mundi, Satanz impoſtoris, & illecebris
præſtigiæ Antichriſti: quemadmodum
& cū Dominus dicit Matth. 11. verſ. 6. &
Luc. 7. ver. 23. Et beatus eſt, qui non fuerit
offenſus in me, ſignificat non paucos fore,
qui in ipſo ſcandalizabuntur. Cæterum v-
troque, & hîc, inquam, & apud Euange-
liſtas ad Chriſtum alliciuntur magnis pla-
nè promiſſis omnes, cū beati fore de-
nuntiantur, qui nō offenſi fuerint in Chri-
ſto, qui ſcilicet ſeruarint verba prophetiæ
huius. Cōueniunt autē planè hæc cū verbis
Domini Matt. 24. v. 19. Et tunc offendentur
multi, & alius aliū prodet, &c. ſed qui ſuſti-
nuerit ad finem uſq; iſ ſeruabitur. Eadem
verò ſententia repetitur cap. 22. verſ. 6. 7. 16.

Et hæc quidē tantū de prima parte A-
pocalypſeos annotare nūc libuit, tū iis de
cauſis, quas antea dixi, tū etiam, quia nihil
aut minimū difficultatis habere videtur.
Tam ergo ad ſecundā libri partē trāſeamus.

SEC VN-

SE C

AD
requ

ret, &
tion
greſſi
totiu
iam
obſe
inſti
libri
diffi
xim
bus
pret

SECUNDA PARS LIBRI,

AD CVIVS EXPLICATIONEM AN-

*tequam veniatur, satisfit ijs qui obcuri-**tis vitium impingunt huic sacro-**rum oraculorum Scriptura**non minima**parti.*

IDERI posset recta ordinis ratio postulare, vt antè dilueretur obscuritatis, & intricatæ difficultatis huius libri probrum (vt ita dicam) quàm eius partitio vlla fieret, & distributio in sua membra, aut sectiones vllas. Nos tamen aliam viam ingressi sumus non sine causa. Nam & illa ipsa totius libri diuisio à nobis allata, multum iam de ea, quæ videbatur quibusdam esse, obscuritate detrahit. Et nos cum iis agere instituimus magis, qui non dubitantes de libri autoritate, non retinètur aliqua eius difficultatis specie, quàm fructum ex eo maximum libenter capiant: quàm cum iis quibus semper propositum est vanos subinde pretextus quærere, ne apertissimæ veritati

C.ij.

huius scripti locum dent, quorum tamen morositas, ne aliorum ullis impedimento sit, refutatur. Nec verò eos multum iuvat vno verbo facta confessio, librum esse catholicum, canonicum, & orthodoxum, cum postea causati quæ hîc tractantur omnia, res esse prorsus alta caligine mersas, non sustineant fructum ex eius lectione percipi, ad conscientiarum ædificationem.

Quia libri tota difficultas in hac secunda parte reperitur (patent enim prima, & tertia pars, neque aliquid habent quod pium lectorem remorari queat) ideò in hunc locum differre visum est præcipua quæq; eorum, quæ de huius sacrae scripturæ obscuritate laborantibus respondere datur nobis in Domino. Antea quidem nonnulla attigimus eò pertinentia: sed quasi obiter: nunc demum autem ex professo de re ipsa agemus.

Quòd conquerimur de libri huius obscuritate non magno iure fit à nobis, ut ex re ipsa apparebit. Magna verò iniuria in Christum, fouemus hanc opinionem, & in ea immoramur. Magna, inquam, iniuria sic fit Christo huius Apocalypses auctori, si non potuisse aut non debuisse intelligi putamus, quæ eius iussu eoque dictante scribebat Ioannes, denique si sciri hæc & percipi

cipi Dominum Iesum noluisse credimus. Mendacem quidem certè sic eum facimus: qua blasphemia, quid contumeliosius cogitari potest? Ipse scilicet toties & in libri initiis, & in ipsa eius conclusione testatus erit falsò hoc libro comprehensa fuisse, quæ innotescere voluerit omnibus Ecclesiis: falsò etiã adscripta fuerit exclamatio illa maxime pathetica, Beatus qui legit & [beati] qui audiunt verba prophetiæ huius & seruant ea, quæ in ea scripta sunt: tempus enim propè est.

Cæterum voluisse ipsum intelligi patet, vel ex ipsa prima visione, quæ est capite primo, quam Ioanni exponit ipsemet. Candelabra aurea septè, dicens esse septem Ecclesias: septem autem stellas in manu sua, esse Angelos septem Ecclesiarum, addēs etiam se eum esse, qui fuerit mortuus, nunc autem vivat. Si noluit intelligi, poterant hæc omnia & similia, quæ toto libro occurrunt, taceri, & nudissima quædam visio proponi, minimèque vestita istis omnibus indiciis, quæ ad magis familiarem rei totius notitiam deducunt, hîc verò mihi venit in mentem, quàm sit potens præsumpta semel opinio, etsi à vero aliena, & quàm cupidè, quæ ad eam tutandam facere nobis videntur, soleamus undique congerere, &

C.ij.

quomodocunque corradere. Boni enim etiam quidam viri, iidemque eruditionis, & doctrinæ eximii, approbant primùm quasi à Caluino, deinde vt non minùs vrbane, quàm prudenter dictum (nescio ex quorum hominum relatu) de hoc Apocalypseas libro, & eius scriptore, se penitus ignorare quid velit tam obscurus scriptor, qui quis qualisque fuerit nondum constet inter eruditos. Ego verò optimè quidem certè memini, & recorder, cùm aliquoties in eum Caluinus incidisset sermonem, mentio (inquam) fieret Apocalypseas apud eum à quibusdam familiaribus, me quoque præsentem, longè aliam fuisse eius sententiam de sanctissimo hoc libro, quàm fortassis eo nunc mortuo aliqui in aliorum aures insusurret. Non nego rogatum nonnunquam à fratribus quibusdam, vt Apocalypsin publicè exponeret, vel in schola apud literatos, vel in templo toti Ecclesiæ, respondisse, nec dum à se totam intelligi: quemadmodum & hac de causa cùm in sacris concionibus enarraret Ezechielis librū, postrema quædam capita reliquit intacta. Ego verò non dubito, quin si vel maiore otio abundasset (homo minimè quidem πολυπραγμονεῖν solitus, sed in Ecclesiæ & sacri ministerij negotiis totus semper, & semper occupatissimus)

mus) vel ei ad hunc vsque diem viuere datum esset, quanuis ualde afflicta valetudine non dubito, inquam, quin haberemus eximij illius serui Dei in Apocalypsin, & in totum Ezechielem, aliosq; nonnullos scripturæ libros, utilissimas lucubrationes. Certò quidem certius est illud, & piè & reuerenter de hoc libro sensisse ipsum cuius & præclara testimonia citare solitus est tum in institutione Christianæ religionis, tum in aliis quoque quibusdam scriptis suis. Sed ut ad id redeam, quod nobis erat propositum, dico Dominum Iesum voluisse in suis Ecclesiis hunc librum intelligi, & singulis quidem ætatibus postquam venerat ille Antichristus, potuisse & debuisse intelligi. Addo & semper aliquos Christi fideles libri ipsius scopum intellexisse, & plæraque ad scopum deducenda, atque ita libri ipsius lectione fuisse confirmatos in fidei sincera constanti cursu. Quod autem necdum omnia intelliguntur non est in causa, affectata aliqua vel rerum, vel sententiæ, vel etiam vocum aut verborum obscuritas. Ut enim illud non admitto, sed perperam dici credo, quod quidam scripsit, Sic quoque loqui scripturas sacras, ut inde occasio præbeatur hæreticis errorum suorum confingendorum: ita nec minùs mihi falsum est, vel

C.iii.

oni enim
itionis, &
nùm qua-
s urbanè,
e quorum
lyseas li-
gnorare
qui quis
ter cru-
rtè me-
in eum
tio (in-
m à qui-
ræfente,
n de san-
eo nunc
surrent.
n à fra-
publicè
atos, vel
lisse, nec
dimodum
cionibus
ema quæ-
verò non
bundasset
uovèn so-
listerij ne-
cupatissi-
mus)

Apocalypsin, vel vllum prophetarum librum, ex professo, & data opera obscure scriptum fuisse, ne posset intelligi. Contrà, siue in parabolis, siue in visionibus, siue per somnia locutus est Deus, aut Christus, siue per Prophetas, siue per Apostolos, voluit sanè intelligi: & quidem potuit, si non in totum, certè ex parte, & tamen sufficienter ab attentè legentibus fidelibus. Vna ergò obscuritatis vel Apocalypsicæ vel veterum prophetiarû, (præsertim post ipsum rerum euentum) causa est negligētia & socordia nostra in assidue & attentè legendis scripturis.

Et quidem cùm dicit Dominus in Evangelio, Quando videritis abominationem desolationis, de qua Daniel, stantem in loco sancto (Qui legit intelligat) &c. Non significat nō posse intelligi illud Danielis propheticū, sed denotat multos fore contēptores, qui lectionem sanctæ prophetiæ aspernentur, & negligant, qui terræ hujc & mundo affixi, de sacris ne cogitent quidem, vel qui oscitanter tantū, & nonnunquam ea legant veluti otij fallendī causa, ideoque ad verum & serium fructum inde percipiendū non assurgant. Tacitè etiam monet, studio, diligentia, desiderij ardore, precibus ad Deum, & reuerentia doctrinæ eius, opus esse

se ad meditationē verbi Dei, & inuestigationem mysteriorum eius, si nolumus nobis esse infructuosum.

Dicuntur sancti olim Prophetæ, de salute, quam nobis attulit Christus homo factus, mortuus, & à morte rediuius pro nobis, non tantum inquisisse, sed & perscrutati esse scrutantes, &c. sic enim loquitur Petrus. Dominus etiam in Euangelio scrutari nos iubet scripturas, & pronuntiat non irritum fore nostrum studium, si illic ipsum quærimus in vitam: quia etsi veluti absconditus quidam thesaurus est, sese tamen certissimo & minimè dubio intuitu conspiciendum præbet, reuerenter & sollicitè quærentibus. Ita quidem certè si Iesū Christum toto hoc Apocalypseos libro nobis loquentem, fide intuemur, & audimus, attendimusque, si eundem nobis magnificentissima quadam varietate potentiæ, sapientiæ, bonitatis, & roboris inuictissimi, describentem reueremur & admiramur supplices, si eum ipsum veluti sua per vestigia sequimur, se suosque expressissimè discernentem ab Antichristo & Antichristiana tota turba: quæ difficillima perceptu videbantur, patebunt sanè tandem sic quærentibus & perscrutātibus nobis. Hic enim quoque verissimum est illud ab Augustino

C.v.

olim dictum, dum sancta spectacula sanctarum scripturarum nominans typos omnes siue rerum, siue verborum, visiones etiam admirandas (quibus nobis salutis author, præses, & protector depingitur ad viuum Christus sub miris quibusdam, & sanctissima semperque veneranda iucunditate perfusis inuolucris) addit non minus scite, quam pie: Christus mihi ubique illorum librorum, ubique illarum scripturarum peragranti, & anhelanti in sudore illo damnationis humane, siue ex aperto, siue ex occulto, occurrit & reficit: ipse mihi & ex nonnulla difficultate inuentionis sue desiderium inflamat, quod id quod inuenero auide forbeam, medullisque reconditum salubriter teneam. Nullum ergo sydus nautis in medio mari laborantibus tam certum viae indicium præbere potuit, quam Christus stella illa splendida & matutina (ut se ipse in fine libri nominat) percurrentibus nobis, & indagantibus horum mysteriorum, penitissimos recessus subinde occurrens, dux erit fidissimus. Vna etiam aliquando circumstantia rei ipsius sufficere potuit ad referendam nonnullam coniecturam certiorum diuini alicuius mysterij. In hac autem sanctissima Apocalypsi cum mysteria non tantum circumsitet Christus, sed etiam singulis

gulis penitus insit, & præsit quoque, cœlitus Ecclesias suas alloquens, vna sanè eius persona, vnumque eius nomen sanctam statim suspicionem rei latentis iniicere debet legentibus nobis. Videmus Iacob patriarcham in filij somnio de sole, & luna, & vndecim stellis ipsum adorantibus minimè ambigere quid sibi velit. Numerus enim vndecim, cum filiorum duodecim aliquis esset Ioseph, statim suggerit, quod ipse Iosephum increpans in gratiam fratrum interrogat, Num ego, & mater tua, & fratres tui adorabimus te? Quid ergò hîc nos? cùm toto (inquam) libro præter Christi præcipuam auctoritatem (quæ rerum ipsarum monitrix debet esse instantissima) tot tantæque circumstantiæ congerantur, & quasi vtrò etiam ipsæ concurrant: an dicemus nos hîc tamen cæcutire semper, & quasi per ambages quasdam circumduceremur incertas, obsurdescemus propemodum stomachabundi?

Quòd si obiiciet aliquis, molestia tamen nō carere multa eam lectionem, quantumvis indagantibus, & plaræque intelligentibus, difficultatem semper non parua in aliis quibusdam postea relinquat: respondeo, non minùs saltem hîc patientia, & perseueranti modestia, quæ molestiam omnem

absorbeat, opus esse, quàm qua videmus
 fuisse Iacob patriarcham in filij somnio.
 Et si enim coniectura aliquid statim asse-
 quitur, rem tamen totam dicitur postea ob-
 seruasse etiam. Sic verò nos decet, ea quo-
 que, quæ hîc intelligere nobis videmur, &
 intelligimus quidem aliqua ex parte, magis
 ac magis perpendere, & ad examen seriò
 reuocare cum timore Dei, reuerentiâque
 ipsorum mysteriorum, & spiritualis profe-
 ctus assiduo desiderio. Porro rerum saltem
 ipsarum euentus, & publica diuturnâque
 experientia, quæ hîc multò antè describe-
 bantur, & prædicebantur futuræ, omnem
 excusationem, & obscuritatis prætexendæ
 tollit occasionem. Videns sanè fratres post
 longum temporis interuallum sibi suppli-
 ces, dicitur Ioseph recordatus somniorum,
 quæ somniauerat de eis. Et si enim toto
 intermedio tempore non penitus contem-
 pserat sacra illa & vetusta sua somnia (quæ
 totidem erant diuinæ prophetiæ) nec eo-
 rum memoriam omnem abiecerat, non ta-
 men eorum memor fuerat quantum dece-
 cebat. Rei autem conspectus præsens exci-
 tat & renouat rei attentionem & diuinæ in
 ea prouidentiae reuerentiam. Sic & hodie
 sacrosanctæ huius Apocalypseos authorita-
 tem, fructum, intelligētiā, meditationem,
 vsumque

vsūque quotidianum confirmare in animis nostris debet, ipse intuitus horrendæ dissipationis Ecclesiarum in omnibus Romani Papatus tēplis & ipsa Romani Pontificis curia per tot annos.

Sed quid pluribus opus est? Ipsum nomē Apocalypsis, rem non esse obscuritate inexpugnabili implicitam vociferatur. Alioqui enim Ἀποκάλυψις potiùs, aut ἀποκάλυψις aliquid debuit dici totum hoc scribendi genus. Iam nisi falsò Apocalypsin eam inscripsit Spiritus sanctus per Ioannem (quod vel cogitasse, impium est prorsus) res sanè absentes adhuc, & latentes in mysterio iniquitatis Diabolicæ, aperiebat ac detegebat, ac quasi iam præsentes sistebat fidelium mentibus conspiciendas cum horrore. Easdem ergò nunc præsentiissimas, & in omnium oculis positas quomodo liber hic occultare vel obscurare, & ambiguè dicere existimari poterit? Cùm urbem magnam illam nominet, quæ habet regnum super reges terræ, cùm septem in ea montes, an non satis nominat Romam, licet pluribus syllabis, quàm Romæ ipsum nomen? Deinde cùm mulierem quidem figuratè dicit, sed addit amictam purpura & cocco, & inauratam auro & lapidibus pretiosis, & margaritis: nisi apertissimè depingit nobis Romanam

sedem, meretricem scilicet illam magnam,
quæ sedet super aquas multas, id est popu-
los, turbas, gentes, linguas: prodeat saltem
interpres quidam proprius ipsorum Pro-
pheta, cuius sunt hi versus de Papa Roma-
no cum suis Cardinalibus, maximè seriò
scripti.

*Appenninicole accurrunt, visoque senatu
Reptantes genibus per humum NOV A
NVMINA ADORANT. Item,
Iamq; dies aderat, mediuq; vehebat ad axē
Omneis conspiciens Phœbea lampadis astrum:
Obsedere Patres maioris limina porte,
Qua modo Felsinea Pastor requieverat ade.
Poticibusq; amplis expectant nomen Iuli,
Tandem de thalamo sella sublimis eburna,
Gestatusq; hominum scapulis longo agmine
prodit:
Cui trabea ex auro, gēmis, ostróq; coruscet:
Tempora conchili fulgent redimita tiara.
Progreditur, proceres, legio, tua Felsina proles,
Acrataq; ruunt acies, clypeataq; circum
Agmina fundūtur, placidos dat curia gressus.
Equati spatys omnes, & vestibus omnes:
Purpureisq; Patres tecti capita alta galeris,
Obuia queq; oculis prestringunt NVMI-
NIS instar.
Visendi studio effusi iuuenesq; senesq;*

Et

*Et patres pueriq³ simul testa omnia complent:
Culminib³q³ astant, portisq³ & turribus hæret.*

Cæterum quòd Papam Romanus Cardinalis Pastorem nominat, mēdaciter facit & adulatoriè. Neuter enim eorum Pastor erat in Ecclesia, etiamsi nonnunquam philosophi, aut alioqui boni viri habitum præ se ferret eorum alter. Nos ergo Pastorem illic dici Romanū Papam intelligamus consensu, quo Ædificantes nominantur in Psalmo, ij qui reprobauerunt lapidem, qui factus est in caput anguli. Faceti homines dicerent Papam Romanum esse pastorem, non aliter, quàm ille videbatur esse filius primogenitus, secundum carnem, de quo dicit Pater Isaac, Vox, Vox Iacob est: & manus, manus Esau. Sed nos extra iocum simplicius & robustius dicemus, quemadmodum hæc Apocalypsis loquitur, Papam Romanum idèò nuncupari aliquando Pastorem *nata xpni sūis*, quia habet duo cornua similia Agni, licet loquatur vt draco.

Cæterum non dubito compertissimum fuisse Ioanni, in omnibus, quæ hîc ei reuelabantur, commonstrante etiam & eum commonente Angelo, agi de Antichristo (licet non nominetur Antichristus toto libro) ostendique Romæ fore

magnam,
est popu-
at saltem
um Pro-
a Roma-
nè seriò

atu
O V A

Item,
ad axē
astrum:

erat ade.

uli,

burna,

agmine

coruscant

ta tiara.

a proles,

um

a gressu.

mes:

a galeris,

V M I.

Et

illum filium perditionis, & hominem peccati, vt eum Paulus nuncupat. Certissimum etiam mihi quidem est, hæc ipsa, quæ literis mandabat Ioannes legenda in Ecclesijs, & à singulis quoque priuatim fidelibus, eum ore ipsum suo præsentem nonnullis, & fortasse multis etiam, prout res dabat, exposuisse, & enodasse, Quis etenim credat sanctas illius temporis Ecclesias (eas præfertim, quibus iste liber inscribitur) & cordatos fratres, istarum rerum vtilissimè cognoscendarum desiderio non arsisse? Ergò quod Paulus de se & de Thessalonicēsis fidelibus, ad Thessalonicēses scribens, pronuntiat (de Antichristo scilicet loquēs) An non meministis me, cū adhuc essem apud vos, hoc dixisse vobis? Nunc verò quid obftet nobis, vt is suo tempore retegatur: idem nobis cogitandum est de alijs primæuis, & illius felicissimī seculi tum Ecclesijs, tum eximijs Dei seruis. Hæc inquam, tunc peruulgatissima fuere, non stulta curiositate, sed cōstanti simplicitate, & sancta simul aueritate earum rerum indagandarum, quas Deus ad præcauendum, multò antè innotescere volebat. Rursus dico: de his Antichristi venturi horrēdis portentis communes ea ætate fuerunt, medijs in Ecclesijs sermones: sed paulò post obsolescere cœpit,

pit, & in defuetudinem abire, aut etiam vel affectato, vel quomodocunque ingrato silentio sepeleri tam necessaria rei expressissima, clarissima, & frequens, assiduâque admonitio: quemadmodum scilicet hisce paucis annis non pauca degenerare videmus in celebrioribus & purioribus Christi Ecclesiis. Quod si quærit aliquis, quomodo verò conicere tum quisquam potuerit, Antichristum Romæ aliquando exoriturum: in promptu est responsio, hoc ipsum sanctum Spiritum reuelasse sanctis Christi Apostolis nō obscure. Ideo & Paulus 1. Tim. 4. sic exorditur de ea re sermone, Το ὃ πνεῦμα ῥητῶς λέγει, Spiritus autem manifestè dicit & disertè. Item 2. Timot. 3. τὸ τοῦ γίνωσκε, Hoc autem scito. Significat quippe non esse harum rerum futurarum verisimilitudinem tantum aliquam, incertam suspicionem, aut quasi dubiam coniecturam, sed exploratissimam planè scientiam. Quod, inquam, Paulum videmus ex Spiritu sancto habuisse, certissimum est minime ab eodem Spiritu celatos fuisse alios Apostolos. Hic verò videmus Ioanni fuisse hoc totum patefactum, & Angeli ministerio, & ipsius Christi præsidio in visione præsentis. Sed præter hæc extraordinaria Spiritus Dei instrumenta (vt ita dicam) ad-

D.j.

do ordinariam quoque sanctis Apostolis, Euangelistis, aliisq; fidissimis Ecclesiarum ministris, & assiduam fuisse curam istarum rerum sapius meditandarum, vt & aliarum partium sui ministerij. Vt ergò Petrus in visione illa, quæ est Act. 10. primò quidem ambigebat quodnā esset visum illud, quod viderat, sed eodem momento aduentus nūciorum Cornelij, & Spiritus sancti responsum dubitationem ei omnem eximit: sic & Ioannes in hac Apocalypsi, quæ audierat & sciebat certissimè à Christo spiritūque eius omnia profecta concoxit etiam apud se quotidianæ meditationis perugili cura. Notandum etiam, quòd vno eodémque die Dominico hæc omnia sanctissima visa vidit Ioannes, & sine vlla interruptione. fuit enim actus continuus. Non parum verò faciebat hæc circumstantia ad visionum sensum & scopum inuestigandum & reperiendum. Valde ergò verisimile saltem est, Ioannem ipsam hæc inter se postea etiam contulisse, & visiones has omnes, priores scilicet cum postremis, & mediis diligenter, & reuerenter coniunxisse, comparasseque, vt de earum sensu certissimo, quem ex Angelo audierat, magis ac magis animum suum confirmaret. Cæterum hinc apparet (vt obiter quoque hoc notemus, quod ta-

men

men ad rem maximè facit) quàm parū prudenter sapere censendi sint, qui sic volunt exerceri ministerium Ecclesiasticum, ut nulla Antichristi fiat mentio, nullæ, vel frigidissimæ tantum audiantur in concionibus ad fidelium gregem admonitiones contra Romanum Papatum. Matres scilicet nostræ Apostolicæ Ecclesiæ hæc nouerant, meminerant, de his rebus loquebantur maximo cum fructu, cum precibus, & gratiarum actione ad Deum. De his rebus, inquā, frequēs erat tum sermo, cum adhuc absentes essent. Nūc verò cum sunt maximè præsentibus, cum Antichristus Romanus ceruicibus nostris omnium imminet, iugula etiā ferox premit, & sanguine ouicularū Christi modò hīc, modò illic sese inebriat, nullo sexus, nullo ætatis habito discrimine: silebimus scilicet, & nefas propemodū erit Antichristum eum nominare. Ita sanè tacebimus fortasse, quemadmodum ille multò ante nostram ætatem, cum exclamasset: Egressa est iniquitas à senioribus iudicibus vicariis tuis, qui videtur regere populum tuum, Heu, heu, Domine Deus, quia ipsi sunt in persecutione tua primi, qui videntur in Ecclesia tua gerere principatum: arcem Sion occuparunt, apprehēderunt munitiones, & vniuersam deinceps liberè & potestatiuè

D.ij.

Apostolis,
ecclesiarum
in istarum
& aliarum
Petrus in
quidē
ud, quod
entus nū-
respon-
it: sic &
audierat
ritūque
am apud
gilli cura,
que die
a visa vi-
one. fuit
verò fa-
num sen-
reperien-
ultem est,
tea etiam
s, priores
is diligen-
omparasse-
, quem ex
is animum
ne apparet
s, quod ta-
men

tradunt incendio ciuitatem, &c. subiicit cū
falsissima & amarissima ironia, Hoc videt
Christus, & filet: hæc Saluator patitur, &
dissimulat: propterea dissimulemus & nos
quoque necesse est & fileamus interim, ma-
ximèque de prælatis nostris magistris Ec-
clesiarum. Sic nimirum, sic placet & ipsi, vt
euadant nunc humana iudicia, veniatque
semel iudiciū graue iis qui præsunt, & po-
tenter patiantur tormenta potentes. Aut
quemadmodum idem ille de vrbe Roma,
Romanique Pontificis curia loquens, Di-
cerem si auderem (inquit) dæmonum pas-
cua sunt hæc, non ouium. Item de ipso Ro-
mano Pontifice, Simonis magi, non Simo-
nis Petri successor es. Quemadmodum, in-
quam, illa tunc ille egregiè prorsus (pro
mensura fidei suæ: fuit enim tenebrosissimū
seculum) & sanctissima libertate dicendi:
sic & nos postquam grauitè, & sancto Dei
zelo, genuinòque amore ouium Christi,
dixerimus, pièque & ad ædificationem fi-
dei, quæ de Romana synagoga, magnaque
illa Babylone sanctissimus hic iubet nos
dicere liber, dicamus nos filere & dissimu-
lare omnia: dicamus, si auderemus, ea nos
dicturos fore omnia, quæ diximus. Quod
verò nonnullos malè habet, nomen Anti-
christi toto hoc libro non reperiri ad ma-
iorem

io rem d
sponde
homin
facere
ma, se
merel
Nobi
cantu
graph
poxit
posu
ipse V
Epist
mina
ne vi
Ita ip
horro
in my
mirat
richr
in m
conf
nun
mus
rent
cton
scilic
berit
lium

iorem & apertiore rei expressionem: re-
 spondeo, iniquissimè verò agere eiusmodi
 homines cum Deo, quem non sustinent ea
 facere & dicere, quæ solus nouit esse opti-
 ma, sed libenter vellent à seipsis Deum su-
 mere loquendi etiam modum & rationem.
 Nobis verò satis esse debet, quòd signifi-
 cantius etiam Antichristum dixit, & magis
 graphicè Romanum Papatum nobis de-
 pinxit, quàm si ipsum Antichristi nomen
 posuisset. Bene autem res habet, quòd idem
 ipse Ioannes huius libri scriptor, duabus in
 Epistolis quater illum Antichristum no-
 minat, cuius hîc imaginem, vt eam in visio-
 ne videre sibi datum est, nobis proponit.
 Ita ipse sui quodâmodo interpret est, dum
 horrendam illam abominationem, quam
 in mysterio intuens obstupuit magna ad-
 miratione, in Epistolis nominat illum An-
 tichristum: cuius Spiritum iam tunc fuisse
 in mundo dicit, & postea tamen venturum
 confirmat. Cæterum etiam si Antichristi
 nuncupationem hac in Apocalypsi legere-
 mus, nondum tamen sibi satisfactum dice-
 rent, qui sunt tam morosi & fastidiosi le-
 ctiores huius scripturarum partis. Vellent
 scilicet postea ipsam etiam Romam & Ty-
 berim hîc legi, Papæ quoque & Cardina-
 lium nomen: imò prædictum hîc sibi fuisse
 Dñj.

vellent, quot Leones aut Farnesios, quot itidem Syluestros aut Alexandros, aut etiam quando, & quot haberet annis Ioannem Mariam Papalis sedes Antichristi. Sed ne tunc quidem saperent ipsi, & Deo obedire paratiores essent. Negabunt fortasse, sed in aperto est, & per se loquitur res ipsa. Simulachra prostare ad cultum, aut sui quoquomodo representandi causa vetat Deus & hoc in libro, & tota in Scriptura: significantissime appertissimeque illud inculcat magna verborum congerie secundum Decalogi mandatum, Non facies tibi sculptile, neque ullam imaginem eorum, quæ sunt in cælo sursum, neque eorum, quæ in terra deorsum, neque eorum, quæ in aquis sunt subter terram. Nō adorabis ea neque colēs ea. An desinunt tamen Romani Pontificis assentatores impudentissimi in re clarissima tergiversari, fucum facere, Deo denique & hominibus illudere? Ita prorsus, nec si hæc Apocalypsis Papas, Cardinales, Curiam Romanam, Indulgentias venales, panem transubstantiatum, & reliqua omnia Romani Papatus flagitia suis illis ipsis nominibus clemaret, cederent tamen tam proterui ingenij, & desperatæ improbitatis homines, quibus semel constitutum est lucri sui, & terrenorum commodorum causa Dei veri-

veritati refragari in Romani Pontificis gratiam. Rectissime verò illud quoque olim dictum fuit, Mala & impia est consuetudo contra Deum disputandi. Quare Deum audiamus suo modo (vt ita dicam) sapientissime omnino loquentem, neque cum ipsi docere quid, quando, & quomodo dici optimum sit, aggrediamur. Nunquam iisdem ipsis verbis, quæ suo tempore pronuntiauit Angelus, legimus scriptum in Prophetis, Maria vxor Ioseph pariet filium, & vocabis nomen eius Iesum: sed Immanuelis nomen, germen Davidis, Deus iustitia nostra, & similia propemodū infinita reperimus. Nemo tamē piorū iam ab ipsis primordiis Ecclesiæ Christianæ non agnouit & confessus est, Iesum Filium Mariæ eū esse, de quo illa olim tot tantæque prædicta fuerant. Sapienti enim dictum fat est. Nos ergò Antichristum Romanum hīc nobis in detestationē his ipsis notis proponi agnoscamus, quæ sunt apertissimæ, etiam si non legimus has ipsas voces. Bene enim dixerunt quidā, quemadmodum Iudæi, quia Messiam detrectant agnoscere, qualis delineatur in scripturis, falso stultæque alium expectant: sic qui Antichristum ex suis in sacra Scriptura expressissimis notis nolunt discernere, aniliter illos fabulari de Antichristo & D. iij.

ita iocosè ludentes in re maximè seria, cum Antichristo perituros tandem, nisi resipiscant.

Cæterùm quòd huius sanctissimæ prophetiæ interpretationem magis affecuti fuisse videntur huius nostri seculi scriptores, doctissimi & pij homines, quàm superiorum ætatum vetustissimi etiam quidam, & ab ipsis primordiis Apostolicarum Ecclesiarum minore temporis interuallo distantes, non idèò fit, quòd maiore isti sapientia polleant, aut pollere se arbitrentur præ antiquis illis patribus, quod calumniosè Papistæ nostris hodie obiiciunt, quasi superbissimè de se sentientibus. Sed duæ huius rei præcipuæ, & equidem magnæ existunt causæ. Prior, quòd rebus ipsis hodie extantibus in omnium conspectu (& quidem tanta cum scelerum omnium expressione, ut cæci etiam ipsi palpando percipientes indignationem aliquam cōcipiant) quas Deus per Angelum multis antè seculis Ioanni in imagine adumbrabat, minùs difficilis esse debuit in hac ultima mūdi senectæ sermonum Ioannis enucleatio certior. Altera autem eiusdem rei causa est, quòd Dominus ipse magis ac magis appropinquante aduentu suo illo formidabili nolens homines perire, sed saluos fieri, & ad agnitionem

tionem veritatis venire, plarisque seruo-
rum suorum, & per eos totis Ecclesiis, vt re-
sipiscant omnes, detegere voluit horrendā
illam tectæ hypocriseos, simul & tyranni-
dis in templo suo grassantis larvatam im-
pietatem. Sic numerum septuaginta anno-
rum, de quibus fuerat sermo Dei ad Iere-
miam prophetam, tum demum intelle-
xisse se Daniel scribit cū desolationi Ie-
rusalem Deus finem imponere vellet, anno
scilicet primo Darij Medi, quī rex fuit con-
stitutus in regno Chaldaico.

Et hæc quidem dicta sunt de Apocaly-
psæos obscuritate: quæ hīc potissimum præ-
fari libuit aggressuris nobis tractationem
secundæ partis libri, propter eas, quas ante
attulimus causas.

*De sigillorum libri comparatione cum
tubis & phialis.*

Cæterum etsi ex partitione totius libri,
quæ ab initio posita fuit, apparet senten-
tiæ nostræ ratio aliqua (& quidem idonea,
ni fallor) in conferendis inter se ac coniun-
gendis sigillis libri septem: tubis autem, &
phialis eūdem: tamen quia brevius
ibi dictum illud fuit, vt res ferebat, operæ-
pretium est rationibus id suis nunc com-
monstrari, antequam ad rei ipsius tracta-
tionem progrediamur. Septem sigillis ea-

D.v.

dem significari patet, quæ & septem tubis, septem item phialis. Primum quia inter sigillorum apertionem, & septem tubarum clangorem non maius spatium temporis intercessisse dicitur, quàm mediæ fermè horæ: & quidem tum magnum fuisse silentium toto in cælo, cap. 8. v. 1. Quod perinde accipiendum puto, ac si Deus, & Agnus apertis septem sigillis libri, (suis scilicet ordine vnoquoque eorum) testarentur, illa quidem sigillorum apertione certiores fieri omnes Ecclesias rerum futurarum ad finem vsque mundi, & vltimū illum magnum iudicij diem, certiores (inquā) fieri, quatenus ad præcauenda omnia pericula expediebat, & necesse erat, & maximè seriò admoneri variarum inclinationum, conuersionum, aut potius auersionum, & defectionū, horrendarumque vbique impendentium calamitatum, inter quas patientia, fidei perseverantia, Dei inuocatione, & spiritali conscientia gaudio sese sustentent pii omnes simul (vt ita dicā) & eorum tamē quisque pro se ad finem vsque cursus sui, & consummationem ætatum huius seculi. Hanc ergo tantarum rerum admonitionem per aperta septem sigilla sufficere posse, aut saltem sufficere debere. Sed tamen nequid excusationis quisquam

quam prætexeret, & vt sancti Dei fideles
magis solliciti inuigilent & excubent, place-
re Deo & Agno, maximè scilicet sollicitis
de fidelium suorum electorum salute, eas-
dem ipsas res, quas aperta sigilla propone-
bant, detegebant, & patefaciebant, aliter
quoque & aliis verbis dicere, eas etiamnum
diuersi generis visione septena, vt antea,
magis ac magis ratas facere: nec longa hîc
mora opus esse, sed secundam cõfirmatio-
nem priori illi continuò subiici. Silentium
autem magnum, quod toto in cœlo exti-
tisse dicitur, pertinebat ad distinctissimam
attentionem vtriusque visionum generis, &
tamen prudẽtem inter se comparisonem,
conhexionem, & coniunctionem admirã-
bilis illius repetitæ, id est bifariæ, confirma-
tionis eorundem euentuum. Iam verò
quemadmodum temporis propinquitas, &
breuissimum inter vtraque interuallum, o-
stendunt eodem spectare sigillorum & tu-
barum visionem: ita rursus magna affinitas
(& quasi identitas multis in circumstantiis)
inter phialarum septem aurearum effusio-
nem, & publicum illum maiestatisque
plenum septem tubarum cantum, euincit
ac extorquet propemodum, tertium hoc
visionum genus eodem referendum pror-
sus, quò & priora duo. Patet autem illa,
quam dixi, affinitas tubarum & phialarum,

septem tu-
m quia in-
tem tuba-
ium tem-
mediæ fer-
um fuisse
. 1. Quod
Deus, &
ri, (suis
) testa-
mentione
rum fu-
& vltimū
certiores
nda om-
e erat, &
inclina-
us auer-
rumque
um, inter
, Dei in-
æ gaudio
t ita dicā
nem vsq;
n ætarum
im, rerum
em sigilla
ere debe-
onis quif-
quam

ex earum expositione & collatione tota, quæ à nobis affertur ex professo: sed tamen quædam præter cætera ita eminent, & in aperto sunt, vt nemo inficias ire queat. Qualia sunt, quòd secūda tuba proclamat, quasi montem magnum igne ardentem proiectū in mare, efficere vt tertia pars maris sit sanguis: secunda item phiala effunditur in mare, quod inde fit, quasi sanguis cadaveris, &c. Item quòd tertio Angelo tuba clāgente cecidit ē cælo stella magna ardens velut fax in tertiam partem fluminum, & fontes aquarum: tertius autem Angelus effundit phialam suam in flumina, & in fontes aquarum, &c. Quartus quoque ordo similitudinem inter se habet multam, dum ad quartæ tubæ sonitum percuti dicitur tertia pars Solis, &c. Quarta autē phiala effundi dicitur in Solem. Nec prætermitti debet omnium propè expressissimum, quòd in sexta tuba soluuntur quatuor illi Angeli vincti ad magnum Euphratis flumen: sextus item Angelus phialam suam effundit in flumen illud magnum Euphratem: præterea in sexta tuba legimus triplicem equitū ordinem indutum thoraces igneos, & hyacinthinos & sulphureos, ab iisque interfici tertiā hominum partem: sexta quoque phiala proponit tres impuros spiritus ex ore draconis &

APOCALYPS.

61

& bestiæ & pseudoprophetæ prodeuntes
abire ad Reges terræ & totius mundi, vt
congregent eos ad prælium magni illius
diei Dei Omnipotentis. Postremò se-
ptima tuba cùm clauxisset, leguntur fa-
ctæ voces magnæ in cœlo, dicentes, Facta
sunt regna mundi, [regna] Domini nostri,
& Christi eius, qui regnabit in secula secu-
lorum: effusa autē septima phiala in aerem,
legitur prodiisse vox magna è templo cœli
à throno, dicens, Factum est. In mira scili-
cet breuitate verborum, imò vno breuissi-
mo verbo, significantissimè dicit, & magnò
cùm rei pondere septima phiala, quod se-
ptima tuba, pleniore sententia & magnifi-
co verborum complexu effabatur. Ibidem
etiam, in septimæ tubæ clāgore dicitur ad-
uenisse ira Dei, & tempus mortuorum, vt
iudicentur &c. & perdat Deus eos, qui
perdunt terram: septimo similiter Angelo
phialam effundente, dicitur Babylon ma-
gna venisse in memoriam ante Deum, vt
præberet ei poculum indignationis iræ sue.

Porro libèter quidē exponerem septem
phialas quas effundunt septem Angeli, si-
gnificare plagas iræ Dei sese effundentis in
Antichristianam sectam, sicut tubæ signi-
ficabant hæreses, sigilla autem calamitates
immissas in mundum iusto Dei iudicio: sed

vereor vt hæc expositio non possit confiteri. Nam primum sigillum, primaque tuba non minus, quam prima phiala Deum punientem homines, & puniendo vincentem depingunt: item secundum sigillum & secunda tuba non minus, quam secunda phiala. Obscurius illud est in tertio sigillo, sed tamen vt illud exposui, non longè recedit à tertia tuba & tertia phiala. Idem videre est in quarto sigillo, quarta tuba, & quarta phiala. Fateor phialarum effusionē magis exprimere, & quasi nominatim notare iram Dei ferri in Antichristi regnum: sed tamen non dubito, contra illud idem Antichristi regnum præcipuè ferri tam sigillorū apertionem, quam tubarum clangorem. Ratio autem est, vt puto, quia etsi dura fuerunt tempora Ecclesiarum ante Antichristi regnū, & sæuissimæ persecutiones exercuerūt sanctos Christi fideles, hæreses etiam subinde obortæ tentarūt multipliciter fidem in Ecclesiis, atque adeò labefactarunt nonnunquam grauissimè: poterat tamen ad sustinendos Dei electos sufficere communis doctrina totius scripturæ, poterant & sufficere admonitiones huius in libri primis capitibus inculcatæ Ecclesiis omnibus sub nomine septem Asiæ Ecclesiarum. Poterant, inquam, sufficere illa, quia nondum totas
atque

atque o
clesias,
fiarum
sæ mi
omnib
lectio
etiam
gener
adium
dos, ex
que ita
nei, T
seni,
dore
Am
rum
quan
vnam
dem
liber
bat
tur
inc
trip
tos
uer
ali
ren
sa

atque omnes lethale malum inuaserat Ecclesias, nondum vniuersalis extabat Ecclesiarum defectio: itaque & publicum Ecclesiarum ministerium, & vsitata singulis (si non omnibus, saltem multis) priuata scripturae lectio, poterat malis illis mederi: sacrarum etiam synodorum vel prouincialium, vel generalium conuentus non mediocriter erat adiuuentum ad consolandos, confirmandos, excitandos variè laborantes fideles. Idque ita esse apparet ex Iustini Martyris, Irenaei, Tertulliani, Athanasij, Gregorij Nysseni, Gregorij magni, Nazianzeni, Theodoretii, Cyrilli, Cypriani, Chrysostomi, Ambrosij, Hieronymi, Augustini, & aliorum veterum sanctissimis scriptis. At postquam apertè nefanda tyrannis omnes ad vnam semel oppresserat Ecclesias, & quidem tecta miris hypocrisis artificijs, & sic libertas omnis vel extincta erat, vel exulabat, vel etiam magis ac magis profligabatur per contumeliam, aut obsolecebat per incuriam: hoc opus hic labor erat: & ideo triplici visione tantarum rerum praemonitos voluit Deus Christi sui fideles, ne vniuersalis mali aestu quodam abripererentur, aut aliquando abrepti nunquam in viam redirent. Haec, inquam, maximè necessaria causa fuit eiusdem rei variae praesignificandae, &

fit confi-
maque tu-
la Deum
o vincer-
gillum &
secunda
o sigillo,
gè rece-
m vide-
e quar-
magis
re iam
tamen
ichristi
u aper-
Ratio
unt tē-
regnū,
rūt san-
subinde
m in Ec-
nonnun-
sustine-
unis do-
suffice-
nis capi-
s sub no-
poterant
um totas
atque

multoties inculcandæ per septem sigilla, septem item tubas, & septem phialas. Est autem quædam gradatio in his obseruatu dignissima. Nam septem sigillorum apertio oculos quidem eminùs intuentium excitat, commouet, nec sensus omnis expertes esse finit: at tubarum clangor cõtentiſſimus horrificũ sanè magis aliquid ſpirat, & ſomnolentorum ſtertentiumq; auribus inſonãs non patitur in ſuo veterno pigreſcere: ſed hæc tamen duo ad oculos tantũ & aures ſpectare videri poſſint: verũ phialarum effuſio totos homines perfundere & acerrimo ſenſu vſtulare dici poteſt. Obseruari etiam operæpretiũ eſt ita hoc in libro congeri ſeptenas trium generum iifdem de rebus viſiones, ſigillorum ſcilicet, tubarum, & phialarum, vt ſequens vnumquodq; genus priore ſit expreſſius, quòd ad rerum etiam narrationem attinet, & res ipſas propiũs intuẽdas oculis ſubiiciat, ac pluribus circumſtantiis deſignet & certiũs deſiniat. Exempli gratia, ſigillorum quidẽ apertio rem totam etſi ſummatim, cõplectitur tamẽ ſignificanter ſatis: ſed in tubarum clangore multò ſignificantiũs omnia eadem: phialarum autem effuſio hæc ipſa omnia omniũ ſignificantiffimè. Sic in illis ſomniis Ioſeph, expreſſiũs eſt Ioſephum adorari à Sole, Luna &

& vndecim stellis, quàm manipulum eius adorari à fratrum manipulis: item in Pharaonis somniis multò propiùs ad significandam frugum vel abundantiam, vel caritatem & annonæ penuriam spectabant septenæ illæ spicæ, quàm totidem vaccæ. Ita quoque visio spectans ad quatuor monarchias in imagine illa cuius caput aureum, Daniel capit. 2. & illis opponens regnum Christi, minùs tamen rem exprimit, quàm illa sequens capite 7. Danieli allata res eadem in quatuor bestiis proponens: apertior est etiam visio partis earundem rerum cap. 8. in ariete, hirco & quatuor eius cornibus & c. rursus speciales quasdam particulas specialiùs etiam prosequitur cap. 11.

Nunc ad secundæ partis tractationem accedamus, & figilla cum tubis ac phialis conferamus, propter eas quas dixi rationes: quarum & confirmatio maior ex ipsa tractatione accedet, atque lux clarior emicabit, ut spero. Non ignoro autem pleraque aliter exponi solere, & nouam visum iri hanc explicationem nostram: sed pios omnes rogatos velim, boni ut consulant, si ipsi quoque proferimus (modestè quidem, & sine cuiusquam reprehensione, aut diuersæ sententiæ præiudicio yllò) quid nobis tantis de rebus videatur: quod & ipsum

E. j.

tamen, vt par est, veræ Christi Ecclesiæ iudicio ac censuræ subiacere velim, & iam nunc quidem subiicio.

Iam ergò secundum partitionis ab initio totius libri à nobis institutæ rationem, tres illos locos ex diuersis capitibus sumemus, quos ibi attigimus, veluti procemia quædam esse, & præparationes ad tria quoque hic præcipua illa visionum genera.

Apocalypsis

S
Ecclesia iu-
tim, & iam

is ab initio
onem, tres
sumemus,
emia qu-
a quoque

ocalypsis

E.ij.

Apocalypsis contextus pars secunda,
quæ est à capite quarto ad vi-
gesimum primum.

Preparatio ad narrationem aper-
tionis septem sigillorum.

Apocalypsis caput 4.

1 Posthac vidi, & ecce ostium apertum in cœ-
lo: & vox prima quam audivi, tanquam tubæ
mecum loquentis, dicens, Ascende huc, & ostē-
dam tibi quæ oportet fieri posthac.

2 Et statim fui in Spiritu, & ecce, sedes po-
sita erat in cœlo, & supra sedem sedens.

3 Et qui sedebat, similis erat aspectu lapidis
iaspidis, & sardini: & iris erat in circuitu se-
dis, similis visioni Smaragdinae:

4 Et in circuitu sedis, sedilia vigintiquatuor:
& super thronos vigintiquatuor seniores se-
dentes: circumnacti vestimentis albis: & in
capitibus eorum coronæ aureæ.

5 Et de throno procedebant fulgura, & vo-
ces, & tonitrua: & septem lampades ardentes
ante thronum, quæ sunt septem Spiritus Dei.

6 Et in conspectu sedis tanquam mare vi-
treum simile cristallo: & in medio sedis, & in
circuitu sedis: quatuor animalia plena oculis
antè & retrò.

Et

Apocalypsis contextus pars secunda
quæ est à Capite quarto ad vi-
gesimum primum.

Preparatio ad narratio-
nem clangoris septē
tubarum. Preparatio ad narrationē
effusarum septem
phialarum.

Apocalypf. cap. 8.

Apocalypf. cap. 15.

1 Et quum ape-
ruiſſet ſigillum ſe-
ptimum, factū eſt
ſilentium in cælo,
quaſi media ho-
ra.

1 Et vidi aliud ſignū in
cælo magnum & mirabi-
le, Angelos ſeptem habē-
tes plagas ſeptem nouiſſi-
mas, quoniam in illis con-
ſummata eſt ira Dei.

2 Et vidi ſeptē
Angelos ſtātes in
conſpectu Dei, &
data ſunt illis ſe-
ptem tubæ.

2 Et vidi tanquā mare
vitreum miſtum igne, &
eos qui vicerūt beſtiam, &
imaginem eius, & numerū
nominis eius, ſtantes ſuper
mare vitreum, habentes
citharas Dei,

3 Et alius An-
gelus venit, & ſte-
tit ante altare, ha-
bens thuribulū au-
reum: & data ſunt
illi incenſa multa,
ut daret de orati-
onibus Sanctorum
omnium

3 Et cantantes canticum
Moysi ſervi Dei, & canti-
cum Agni, dicentes, Ma-
gna, & mirabilia ſunt
opera tua Domine Deus
omnipotens: iuſta, & vera
ſunt viæ tuæ Rex ſeculorū.

4 Quis
E. iij.

Septem sigilla.

7 Et animal primum simile Leoni: & secundum animal simile vitulo: & tertium animal habens faciem quasi hominis: & quartum animal simile aquila volanti:

8 Et quatuor animalia, singula eorum habebant alas senas in circuitu: & intus plena sunt oculis: & requiem non habebant die ac nocte, dicentia, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens, Qui erat, & Qui est, & qui venturus est.

9 Et quum darent illa animalia gloriam, & honorem & benedictionem sedenti super thronum, viventi in secula seculorum.

10 Procidebant vigintiquatuor seniores ante sedentem in throno, & adorabant viventem in secula seculorum, & mittebant coronas suas ante thronum, dicentes,

11 Dignus es Domine Deus noster accipere gloriam & honorem, & virtutem, quia tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata sunt.

CAP. V.

1 Et vidi in dextera sedentis supra thronum, librum scriptum intus & foris, signatum sigillis septem,

2 Et vidi Angelum fortem, predicantem vocem magna, Quis est dignus aperire librum, & solvere signacula eius?

3 Et ne-

Septem tubæ.

Septem phialæ

omnium: super altare aureum, quod est ante thronum.

4 Et ascendit fumus incensorum de orationibus Sanctorum de manu Angelicorū Deo.

5 Et accepit Angelus thuribulum, & impleuit illud de igne altaris, & misit in terram: & facta sunt tonitrua & voces & fulgura, & terra motus magnus.

4 Quis non timebit te Domine, & magnificabit nomen tuum? quia solus pius es. quoniam omnes gentes venient, & adorabunt in conspectu tuo, quoniam iudicia tua manifesta sunt.

5 Et post hæc vidi, & ecce apertum est templum Tabernaculi testimonij in cælo:

6 Et exierunt septem Angeli, habentes septem plagas, de templo, vestiti lino mundo & cādido, & præcincti circa pectora zonis aureis.

7 Et unum de quatuor animalibus, dedit septem Angelis septem phialas aureas, plenas iracundie Dei viventis in secula seculorum.

8 Et impletum est templum
E.iiij. plum

Septem sigilla.

3 Et nemo poterat neque in terra, neque sub-
tus terram, aperire librum, neque videre eum.

4 Et ego flebam multum, quoniam nemo
dignus inuentus est, aperire librum, nec videre
eum.

5 Et vnus de senioribus dicit mihi, Ne fle-
ris: ecce vicit Leo de tribu Iuda, radix David,
aperire librum, & soluere septem signacula eius.

6 Et vidi, & ecce in medio throni, & qua-
tuor animalium, & in medio Seniorum, agnum
stantem tanquam occisum, habentem cornua
septem, & oculos septem, qui sunt septem spiri-
tus Dei, missi in omnem terram.

7 Et venit & accepit de dextera sedentis
in Throno librum.

8 Et quum aperuisset librum, quatuor ani-
malia, & vigintiquatuor seniores ceciderunt
coram Agno, habentes singuli citharas, & phi-
alas aureas plenas odorum, quae sunt o-
rationes Sanctorum:

9 Et cantabant canticum nouum, dicentes,
Dignus es accipere librum, & aperire signa-
cula eius: quoniam occisus es, & redemisti nos
Deo in sanguine tuo, ex omni tribu, & lingua,
& populo, & natione.

10 Et fecisti nos Deo nostro regnum, & sacer-
dotes: & regnabimus super terram.

11 Et vidi, & audiui vocem Angelorum
multo

Septem tuba.

Septem phiala.

plū fumo à maiestate Dei
& de virtute eius: & nemo
poterat introire in templū,
donec consummarentur se-
ptem plaga septem Ange-
lorum.

Apoca-

E.v.

aque sub-
dere eum.
iam nemo
ec videre

Ne fleat
David,
ula eius.
& qua-
agnum
cornua
in spiri-

sedentis

vor ani-
derunt
& phi
a sunt o-

licentes,
re signa-
misti in
lingua,

& sacer-

gelorum
multo

Septem sigilla.

multorum in circuitu throni, & animalium, & Seniorum, & erat numerus eorum millia milium.

12 *Dicentium voce magna, Dignus est Agnus qui occisus est, accipere virtutem & diuinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem & gloriam, & benedictionem.*

13 *Et omnem creaturam quæ in cælo est, & super terram, & sub terra, & quæ sunt in mari, & quæ in eo, omnes audiui dicentes, Sedit in Throno, & Agno, benedictio, & honor, & gloria, & potestas in secula seculorum.*

14 *Et quatuor Animalia dicebant, Amen. Et vigintiquatuor Seniores ceciderunt in facies suas: & adorauerunt viuentem in secula seculorum.*

Apoca-

Apocalypsis caput quartum & quintum,
quæ visionem habent præparatoriam, vt
dixi, ad narrationem apertionis septem
figillorū, sic simpliciter exponi posse puto.
Omnia animalia (quæ per quatuor signifi-
cantur, nempe per leonem omnes feræ,
per vitulū omnes quadrupedes domesticæ,
per terciū animal habens faciem hominis,
homo ipse à digniori & honoratori corporis parte, per aquilam omnes aues) sunt
ante Dei thronum, quia subiiciuntur Deo,
qui ipsa creauit: habent alas senas in circui-
tu, quia variè aguntur, & assiduè mouentur:
sunt plena oculis antè & retro, quia non
fortuito, sed omnia in illis, ex illis, & per
illa fiunt, occultissima quidem sape, sed
tamen oculatissima semper Dei prouiden-
tia, & oculatissima omnibus ex partibus:
intus etiam plena sunt oculis, quia nihil
non, & nullo nō tempore, regitur Dei pro-
uidentia, & consilio perspicacissimo. Eadē
animalia sine intermissione dicunt, San-
ctus, Sanctus, Sanctus Dominus deus &c.
quia quicquid extat, & fit in mundo, siue
per homines, & in hominibus, siue in brutis
animantibus omne genus, testatur Deum
aliquem præsidere, & omnia moderari (vt
dicuntur Psalmo 19. cœli enarrare gloriam
Dei) & cū hoc tacitè clamat tota rerum

alium, &
illia mil-

us est A-
& diu-
m, & ho

o est, &
in ma-
eden-
nor, &

Amen.
in faci-
ula se-

poca-

vniuersitas, vigintiquatuor etiā fenes, id est
 tota Ecclesia & militans, & triumphans,
 hoc ipsum disertissimè, & maximè intelli-
 gens, decantat. Sic autem exponendum esse
 illud de quatuor animalibus colligo etiam
 ex fine capitis, Quia tu omnia creasti, &
 propter voluntatē tuam sunt, & creata sunt.
 Feras per Leonem significauit, vt ferarum
 quendam regem, & nobilissimam bestiam:
 domestica quadrupedia per Vitulum, quia
 ex maioribus quadrupedibus, & in armen-
 tis vtile maximè bouillum genus (sic enim
 bouem aratorem ponit Hesiodus, vt præ-
 cipuum aliquid in re familiari fundanda, &
 augēda) aues per Aquilam volatiliū Re-
 gem. Mare vitreū ponit, vt etiā piscium ge-
 nus Dei manu regi insinuet, & quæ in mari
 vel naturaliter sunt, vel hominibus nauigā-
 tibus contingunt, dispensari Dei providen-
 tia, quæ tam clarè illic omnia videt, ac si ef-
 set vitreum mare. Opponit autem vitream
 perspicuitatem vorticosis vndis, procello-
 sis agitationibus, & tenebris merè Cimme-
 riis, quæ illic sæpè regnare videntur. Eo-
 dē spectat simile esse cristallo, vt Dei pro-
 uidētiā pulcherrimam, & admirabili de-
 core conspicuam nobis proponat, in con-
 fusissima & teterrima facie maris. Nec ob-
 stat quod quatuor illa animalia dicuntur
 proci-

procidisse coram Agno, sicut & viginti-
 quatuor senes cap. 5. v. 8. item cap. 6. v. 1. v-
 num ex quatuor animalibus dixisse, ita quam
 vocem tonitruui, Veni & vide, &c. similés-
 que loci. Nam in visione Ioanni oblata, pu-
 to quatuor fuisse Angelos, qui repræsenta-
 rent illa quatuor animalia, & eorum figu-
 ram habere viderentur Ioanni. Adde quòd
 cap. 5. v. 13. ea etiam, quæ sunt in mari, scilicet
 piscium genus omne, dicuntur illud dixisse,
 Sessori throni gloria, &c. Atqui piscibus ni-
 hil magis mutum. Alioqui enim non video
 quomodo possit exponi, quod est cap. 15. v.
 7. Vnum ex quatuor animalibus dedit An-
 gelis septem aureas phialas septem. Rem
 autem totam extra dubium ponit Ezechiel
 cap. 1. ver. 10. vbi quatuor hæc animalia po-
 nuntur, & ipse similia quædã scribens cap.
 10. vers. 14. quum toto capite dicat sibi vi-
 sos Cherubin, v. tamen 15. & 20. addit, Hoc
 est animal quod videram in flumine Che-
 bar, id est (vt rectè exponitur) hæc sunt ani-
 malia. Calvinus autem Ezech. cap. 1. ver. 4.
 planè ea dicit, quæ totam nostram exposi-
 tionem confirmant. Item cap. 10. ver. 4.

Liber scriptus intus & à tergo, ob signa-
 tusque sigillis septem, est sanctissimorum
 omnium Dei consiliorum arcanorum san-
 ctissime descriptus (vt ita dicam) liber. Nam
 reuerè Deo non est opus liber vllus, cum

sibi Deus ipse liber sit liberrimus, idem-
que sanctissimus. Eò autem spectat obsi-
gnatio septem sigillorum, vt non minùs sa-
pientissimè & vtilissimè, quàm magnificen-
tissimè, iustissimè, potentissimè ista omnia
apud Deum ab æterno recondita esse intel-
ligamus, quæ suis singula temporibus, vel
seruorum suorum quibusdam aperiret, qua-
tenus expedire nouerat optimè, vel execu-
tioni mandaret sapientissimè quoq; vtilis-
simè, magnificentissimè, iustissimè, poten-
tissimè. Quemadmodum autem tabulæ le-
gis scriptæ Dei manu, quas attulit ex Dei
colloquio in monte Moses erant vtrique
scriptæ, vt nihil spatij vacui superesset: ne-
quis scilicet aliquid addere attétaret: ita li-
ber hic consiliorum Dei arcanorum non
est aliquid mancum aut imperfectum, sed
omnia consummatissimè complectitur &
in se continet, neque ex rerum hoc vel illo
euentu aliquid ei addit, quasi deliberans
Deus. Hæc est simplicissima expositio &
maximè genuina, quam confirmat, quod
legimus postea reliquo Apocalypseus con-
textu. Nam quòd quidam iam olim dixit
librum esse Christi humanitatem, sub qua
latebat præsentia maiestatis septem quasi
sigillis celata, argutè quidem dicitur, sed ni-
hil ad Apocalypseus huius scopum & san-
ctissi-

etissimum consilium. Cæterum nemo neque in cœlo neque in terra, neq; subter terram potest aperire librum, neque eum inspicere, præter Agnum: quia nemo consiliorum Dei arcanorum conscius, particeps, aut cognitor, præter Filium, cui data est potestas in cœlo & in terra: neq; quisquam alius potest aut debet ea inuestigare vel intueri, nisi quatenus & quomodo sapientissimè, dignatur ea Filius reuelare simul & sanctissimè, & vtilissimè quoque semper. Neque tamen incerti rerum sibi agendarum à Deo deferuntur homines, quibus vitæ regulam, religionis formam, cultus sui normam præscripsit & descripsit in sacris Ecclesiæ literis. Sacrosancta enim Scriptura Ecclesiæ tradita, & penes eam deposita honorificentissimè, doctrina scilicet Prophetica & Apostolica, est esseque debet omni & toti hominum generi, omnium totius vitæ partium, & officiorum vnica eadē & optima magistra, perfectissimāque, quod ad conscientiam attinet, erga Deum, & omnis boni exempli rationem apud proximum. Ideò præter hunc librum septem sigillis obsignatum, quem nemo hominum aut Angelorum aperit, sed solus agnus, dignus quippe inuētus, qui accipiat librum ex dextera eius qui throno insidet, cap. 10. v. 2. fiet

mentio libelli aperti, quem accipere è manu Angeli, & deuorare, atque ita prophettare coram populis, & gentibus, & linguis, & regibus multis iubetur Ioannes, id est in Ioannis persona sanctæ Ecclesiæ ministri omnes, vt suo loco postea dicetur à nobis.

Porro hîc Deus Pater describitur super thronum sedēs. Filius autē stans inter thronum, & animalia, & senes: quia licet idem Deus cum Patre, Filius tamē idēque Mediator perpetuus Ecclesiæ totius: licet primogenitus omnis creatura, per quem condita sunt omnia, quæ in cœlis sunt & quæ in terra, visibilia & inuisibilia, siue throni, siue dominia, siue imperia, siue potestates, &c. est tamen caput corporis Ecclesiæ, primogenitus ex mortuis, in omnibus primas tenēs, quoniam in eo placuit [Patri] vt omnis plenitudo inhabitaret, & pace per sanguinē crucis eius facta in terra per eum reconciliare omnia sibi, tū quæ in terra, tū quæ in cœlis. Filius ergo [inquam] qui & Agnus stans & qui fuerat mactatus, &c. accipit librum ex dextera eius, qui throno insidet, & singula sigilla suo ordine aperit, quia Pater authoritatem dedit ei iudicium etiam exercendi quatenus filius hominis est, vel, si vis pleniorē, & minimē figurata oratione huius mēbri in hac visione explicationem, sume,

sume, quod dicit Paulus Philip. cap. 2. & hos duos scripturæ locos sic aptissime compara & coniunge: Agnus inter thronum & quatuor animalia & inter senes stans, ut qui fuit mactatus, habens cornua septem & oculos septem, qui sunt septem Spiritus Dei missi in omnem terram, venit & accipit librum ex dextra eius qui throno insidet, & aperit septem sigilla &c. quia is est, Christus scilicet Iesus, qui cum esset in forma Dei, non duxit rapinam parem esse cum Deo: sed ipse se exinaniuit, forma servi accepta, similis hominibus factus: & habitu comperitus ut homo, ipse se summisit factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis: Quapropter etiam deus ipsum in summam extulit sublimitatem, ac donauit ei nomen quod est supra omne nomen: ut ad nomen Iesu omne genu se flectat celestium ac terrestrium & subterraneorum: omnisque lingua confiteatur dominum esse Iesum Christum, ad gloriam dei Patris. Cum his enim ipsis Pauli plane consentiunt quæ hic cap. 5. ver. 8. & seq. legimus, maxime verò canticum illud omnis creature, quæ in cælo est & quæ super terram, & sub terra, & in mari, & omnium quæ in cælis sunt, dicentium, Sessoni throni, & Agno benedictio, & honor, & gloria, & robur in se-

F.j.

cula seculorum.

Et hæc quidem est expositio capitis quarti & quinti, quæ diximus præparationem quandam esse ad narrationem apertionis septem sigillorum libri. Eadem est ratio initij capitis octauæ, ad clangorem septem tubarum: item totius capitis decimi quinti, ad septem phialarum effusionem. Sed eorum brevis expositio peti potest ex iis, quæ diximus eò pertinentia in partitione totius libri posita iam ab initio huius Methodi.

Iam sequitur comparatio sigillorum, Tubarum, & phialarum ex ipso Apocalypsis contextu.

Illud tamen capite 15. notatu dignissimum est, quòd qui vicerunt bestiam, & imaginem eius, & numerum nominis eius, dicuntur stantes super mare vitreum, habente citharas Dei, & canere canticum Moysis serui Dei, & canticum Agni. Ita enim Veteris & Noui Testamenti lætissima harmonia, optimusque concentus esse indicatur: quemadmodum & cum in Euangelio legimus, apparuisse in monte Moysen & Eliam cum Deo Iesu loquentes.

Primum

pitis quar-
rationem
pertonis
est ratio
in septem
iniquis,
Sed co-
iis, quæ
e totius
thodi.
am, Tu-
calypsis

dignissi-
m, & i-
niseius,
haben-
n Moſis
nim Ve-
ima har-
e indica-
uangelio
ſen & E-

Primum

F.ij.

Primum sigillum.

Cap. 6. versu 1.

Et vidi quod aperuisset Agn⁹ vnum de septem sigillis : & audiui vnum de quatuor animalibus, dicēs, tanquā vocem tonitruui, veni, & vinde.

2 Et vidi, & ecce equus albus: & qui sedebat super illum, habebat arcum: & data est ei corona, & exiit vincens ut vinceret.

Prima tuba.

Apocalypsis cap. 8. v. 6.

Et septem Angeli qui habebant septem tubas, preparauerunt se ut tuba canerent.

7 Et primus Angelus tuba cecinit, & facta est grando & ignis, mista in sanguine: & missum est in terram: & tertia pars arborum concremata est, & tertia pars terra combusta est, & omne fenum viride combustum est.

Prima

Prima phiala

Apocalyps. cap. 16. v. 1. Et audiui vocē magnam de templo dicentem septem Angelis, Ite & effundite septem phialas ire Dei in terram.

2 Et abiit primus, & effudit phialam suam in terram, & factum est vulnus saurum & pestis, in homines, qui habebant charactērem bestie: & in eos qui adorauerunt imaginem eius.

F. iij.

Prima

Ego quidem, vt antè dixi proluxius, non dubito: videat tamen & iudicet Christi Ecclesia, videant pij & eruditi omnes, & iudicent ex scripturarum inter se comparatione, deinde rerum quoque euentus cum scripturarum sacrosanctis oraculis collatione: ego, inquam, non dubito quin septem sigilla libri, quæ ordine suo singula aperit Agnus cap. 6. 7. eadem significant, quæ clangor septem tubarum per septem Angelos, distinctissimè clangentes, ordine etiam eorum vnumquemque suo, cap. 8. 9. 10, quæ & eadem phialæ septem effusæ à septem Angelis, distincto inter singulas temporis interuallo, designent. Ita quidem videri possint, & sic ego sentio, ad maiorem confirmationem esse rerum earundem repetitiones sub variis visionibus, vt & Genes. cap. 37. rem eandem significant duo somnia Ioseph: & ita quidē quemadmodum alibi dixi, vt posterius maiorem habeat rei futuræ confirmationem, & luculentiorē quādam admirabilioremque euentus expressionem.

Et cap. 41. eiusdem rei duo sunt somnia Pharaonis. Et cur duo, causam reddit ipse somnij apud Regem interpretes Ioseph. Quod autem, inquit, iteratum somnium est ipsi Pharaoni duabus vicibus, significat quod

quòd firma res sit à Deo, & festinat Deus
facere eam. Sic sanè initio huius libri dici-
tur Apocalypsis hæc Iesu Christi esse, quam
deus ipsi dedit, vt indicaret seruis suis, quæ
oportet fieri citò, &c. Item, beatus qui le-
git, & qui audiunt verba prophetiæ huius,
& seruant ea, quæ in ea scripta sunt: tempus
enim propè est.

Ergò primi sigilli apertio, vbi insidens
ille equo albo habet arcum & vincit, coro-
næque insignis est: neque fortuitò vincit,
sed quia prodiit vincens, & vt vinceret: id
ipsum est quod magis confirmat primæ tu-
bæ clangor, vbi grando & ignis mista san-
guine proiiciuntur in terram. An non enim
certa, magnifica, & lōgè, latèque patens vi-
ctoria describitur, cùm non tantum magna
hominum strages, & multa sanguinis effu-
sio intelligitur, sed in ipsas quoque res ina-
nimatas sese exerit potentissima victoris
manus, adeò vt tertia pars arborum exusta,
omne autem scenum viride exustum dica-
tur? Id ipsum & primæ phialæ effusio deno-
tat, breuius quidè, sed cum specialiiori qua-
dam in vincendo perseverantis iræ inultio-
ne, cùm præter ea quæ præcedentes visiones
adumbrabant, in iis quoque qui supererunt
hominibus post tantam cædem, hæsurum
dicit vulnus malum ac noxium, quod veluti

F.iiij.

lenta morte eos magis torqueat, eos, inquā homines, qui habent characterem bestie, & eos qui adorant eius imaginem. Significat autem nō paruum hominum numerum, vt patet ex cap. 13. vers. 15. 16. 17.

Cæterum qui dicitur in primi sigilli aperi-
tione produsse vincens, & vt vinceret se-
dens in equo albo & habens arcū, cui etiam
dicitur data corona: non dubito quin is sit
ipse dei Filius. Nec obstat quod ipse sigil-
la libri aperit: absurdi (inquam) nihil habet
hoc, Filium dei eum esse, qui sigilla libri se-
ptem solus aperiat, & tamen eundem pro-
dire ex primi sigilli apertura: & ita in eo-
dem opere ipsum dupliciter considerandū
fidei nostre proponi. Sic enim etiā, vt sanctis-
simē quidā veterū dixere, ipse & templum
dei est, & idem tamē deus inhabitās. Adde
quod pendens in cruce idem erat, & Tem-
plum, & altare, & Sacerdos & Victimā pro
peccatis nostris, & tamen is ipse peccata re-
mittebat, non tantū vt legatus Patris &
salutis minister, potestate accepta & sibi
data à Patre, sed etiam potestatiuē vt deus
idem cum Patre, salutisq; non tantū ma-
teria, sed & autor, manente tamen semper
illa sancta œconomia in mysterio salutis
nostræ secundum personarum distinctio-
nem. Ergo nihil habet alienum ab analo-
gia

gia fidei, & huius Apocalypseos concinna
descriptione, duohic quodammodo officia
Christo tribui, nempe vt potestas penes
eum vnum sit aperiendorum sigillorum li-
bri, quem Pater sedens in throno ei tradit,
& tamen ad primi sigilli apertionem pro-
deat ipse sedens in equo albo, corona insi-
gnis victor, & vincere etiamnum persecu-
rans semper. Quod si quis obiciat ean-
dem esse rationem huius equi albi & eius
qui ei insidet, quæ postea equi rufi in secun-
do sigillo, nigri in tertio, pallidi in quarto:
nequaquam verò, inquam ego. Nā quem-
admodum etsi sigilla septem, septem item
tubæ cum phialis septem ad easdem res si-
gnificandas pertinent, pulcherrima tamen
vna quedam distinctio apparet inter hæc
tria, quod Agnus aperit sigilla omnia libri,
Angeli postea tū tubis clangūt, tum phia-
las effundunt (hi scilicet vt ministri, ille vt
operis totius autor, & præses cū Patre) ita li-
cet secundo, & tertio, & quarto sigillo aper-
to totidē prodeant equites, decuit tamē ro-
signato primo sigillo, Filiū Dei, qui omnia
reſerabat, prodire quoque primum omniū,
tanquam fortissimum & potentissimū eun-
dēque sapiētiſſimum ducem irreprehen-
sibilium operum omnium & iudiciōrum
Patris: & prodire quidem nō in raso, nigro,

F.v.

aut pallido, sed in equo albo sedentem. Sed omnem dubitationem eximere videtur eiusdem descriptio clarior, magnificè quoque sedentis in equo albo cap. 19. ver. 11. ubi & exercitus qui sunt in cœlo dicuntur eum sequi in equis albis, vestiti bysso alba & pura.

Secundum sigillum.

Secunda tuba.

Apocalypsis cap. 6. versu 3. Et cum aperuisset sigillum secundum, audiui secundum animal dicens, veni & vide.

4 Et exiit angelus equus rufus, & qui sedebat super illum, datum est ei ut sumeret pacem de terra, & ut inuicem se interficerent: & datus est ei gladius magnus.

Apocalypsis cap. 8. ver. 8 Et secundus Angelus tuba cecinit: & tanquam mons magnus igne ardens missus est in mare: & facta est tertia pars maris sanguis.

9 Et mortua est tertia pars creature eorum qui habebant animas in mari, & tertia pars nauium interijt.

Apoca-

Secunda phiala.

Apocalypsis cap. 19. v. 3. Et secundus Angelus effudit phialam suam in mare, & factus est sanguis tanquam mortui: & omnis anima uiuens mortua est in mari.

entem. Sed
videtur
ificē quo-
ver. ii. vbi
untur eum
lba & pu-

ba.
p. 8. ver.
Angelus
tanquam
ne ardens
: & facta
aris san-

est tertia
orum qui
us in ma-
s nauium

Apoca-

Confer secundæ phialæ effusionem cum
 secundi sigilli apertione, vbi sedens super
 equum rufum tollit pacem è terra, vt ho-
 mines mactent alij alios, & datus est ei gla-
 dius magnus. Magnam certè factam esse
 eadem oportet, vbi etiam mare ipsum fit
 quasi sanguis cadaueris. Confer & cum
 clangore secundæ tubæ, vbi quasi mons
 magnus ignis ardens proiectus est in mare,
 factaque est tertia pars maris sanguis. Hæc
 cerè tria bene conueniunt: deinde secun-
 dum primo, & tertium secundo est expres-
 sus & auctius. Nam dari gladium magnum
 fessori equi rufi, & dari ei tollere pacem è
 terra, vt alij alios mactent, rem quidem
 ipsam dicit: sed circumstantiis eam maio-
 ribus illustrat, & pluribus amplificat secun-
 da tuba. Siquidem incredibiliter sæuiisse
 oportet gladium illum acutū, & magnum,
 si non tantum multo sanguine perfusa est
 tota terra, sed & tertia pars maris est sāguis,
 adeoque rubet sanguine, vt videatur quasi
 mōs magnus igne ardēs proiectus in mare,
 tanta etiā putredo ex sanie mare inficiat (id
 est tertiā maris partem) vt tertia pars non
 tantum eorum quæ animata viuūt in mari,
 emoriatur, sed & ip sarū quoq; nauium ter-
 tia pars corrumpatur & intereat. Secunda
 autem phiala rem totam licet paucioribus
 verbis,

verbis, noua tamen auxesi horrendum
in modū quasi locupletat. Triplicat enim,
cū non iam tertia pars maris sit sanguis,
sed totum mare, nec sanguis simpliciter, sed
sanguis cadaveris: item nō tertia tantū pars
animantium, sed in vniuersum quodcumq;
animalium genus vivebat in mari deperit.
Deperiisse quidem naues non hīc dicitur,
vt in secunda tuba, sed ex re ipsa facillē sub-
intelligitur, imō prope necessariō conse-
quitur. Si enim sanguine foetida tertia pars
maris, foetore quoque suo exedit & absum-
psit tertiam nauigiorum partem, quis non
videt, vbi ipsum semel totū mare in sangui-
nem versum est, ne in ipsis quidem nauium
fragmētis salui aliquid superesse posse? Plu-
rimum ergō valet omnino ad exprimēdam
magnam sanguinis humani effusionē, cū
non tantū dicitur mare factum sanguinem,
sed quicquid animalium vel natabat, vel ex-
tabat, vel latebat interiisse prorsus. Ideo que
monui ab initio, non tantū crescere ora-
tionem, sed res ipsas pro triplici illa magni-
ficentissima signorum varietate suis quoq;
incrementis assurgere semper, & desuper
attolli subinde. Primō enim septem esse si-
gilla, quod est aliquid obscurius, deinde se-
ptem tubas, sigillorum quidem certē quan-
uis apertio, vt dixi, est aliquid minū perce-

tribile, quàm tubarum sonorus clangor: at
phialarum effusio non tantum auditu per-
cipitur, sed ipso tactu aliorum etiam sen-
suum vim commouet, & quantumuis lan-
guentem vel sopitam & stupentem excitat.
Postremò, phialæ cùm effunduntur plenæ
plagarum iræ Dei, non oculos tantum aut
aures mouent, & percellunt, sed liquore il-
lo suo penetrantissimo stigmata inurunt fœ-
dissima & notas imprimunt doloris acer-
bissimi plenas: denique sic tota corpora af-
ficiunt, imò conficiunt, vt extet illud, Hor-
ribile est incidere in manus Dei viuentis.
Item, Deus noster ignis consumens est.

Tertium

langor: at
auditu per-
etiam sen-
muis lan-
m excitat
tur plenz
ntum aut
quore il-
urūt fœ-
is acer-
pora af-
ad, Hor-
viventis,
s est.

Tertium

Tertium

Tertium sigillum.

Tertia tuba.

Apocalypsis cap. 6.
ver. 5. Et cum aperuis-
set sigillum tertium, au-
didi tertium animal di-
cens, Veni, & vide
Aspexi igitur, & ecce
equus niger: & qui se-
debat super illum, ha-
bebat stateram manu
sua.

6 Et audiui tan-
quam vocem in medio
quatuor animalium,
dicentem bilibris tri-
tici denario & tres bi-
libres ordeï denario: &
vinum & oleum ne la-
seris.

Apocalypsis cap. 8.
ver. 10. Et tertius
Angelus tuba ceci-
dit, & cecidit de cœ-
lo stella magna, ar-
dens tanquam fa-
cula, & cecidit in ter-
tiâ partem flumi-
num, & in fontes a-
quarum:

II Et nomen stel-
le dicitur absinthium:
& facta est tertia
pars aquarum in ab-
sinthium: & multi
hominum mortui sunt
de aquis, quia ama-
re factæ sunt.

4 Et

Tertia phiala.

Apocalypsis cap. 16. vers. 4. Et tertius effudit phiala suam super flumina, & super fontes aquarum, & factus est sanguis.

5 *Et audiui Angelum aquarum dicentem, Iustus es Domine, Qui es, & qui eras sanctus, quia hæc iudicasti.*

6 *Quia sanguinem sanctorum & Prophetarum effuderunt, & sanguinem eis dedisti bibere: digni enim sunt.*

7 *Et audiui alterum dicentem, Etiam Domine Deus Omnipotens, vera & iusta iudicia tua.*

G.j.

Tertius Angelus effundens phialam in flumina, & fontes aquarum, adeò vt fiant sanguis, qui sit hominibus pro potu optimè consentit cum tertio Angelo tuba canente, ad cuius clangorē cecidisse dicitur è cœlo stella magna ardens veluti fax, & de nomine suo vertisse in Absinthium tertiam partem aquarum, vt ex iis multi homines morerentur, quòd amaræ factæ essent. Perinde enim est, ac si succo Absinthij sanguineo idèoque lethifero eos potasse diceretur, vel sanguinem propinasse eis Absinthiten, qui amore suo eos enecet. Rem autem totam & confirmat & explanatiorem facit, quæ sequitur, Angeli aquarum, oratio gratias Deo agentis propter hæc Dei illustra iudicia & tantas vltiones. Reddit enim causam, cur Deus & sanguineo & amarissimo potu homines conficiat, quia scilicet cùm sanguinem sanctorum & Prophetarum effuderint, dignissimi sanè sunt, qui tam tetra Absinthia ebibant, non illa quidem medicamentosa, sed ad dirissimam mortem tormentosa, vt ita dicam. Cæterùm duplex pœna sic infligitur Dei inimicis, dum in ipso potu, quo carere molestissimum est, abstinere naturæ repugnat, bis cruciantur. nam & amaritudo absinthij poti nauseam gustu ipso ori, palato, stomacho : & iisdem omnibus

omnibus, sed multò magis & oculis ipsis horrorem quoque affert sanguinis bibendi conspectus. Imò & mors inde intus concepta tertium quoque malum parturit, aut tertium ipsa est malum. Et hic quidem (vt dixi) est consensus tertix tubæ cum tertiaphiala. Optimè etiam hæc conveniunt cum apertione tertij sigilli.

Nam qui equo nigro insidet, habet stateram, vox autem clamat, Chœnicem (vbi interpret Bilibrem posuit) tritici denario, & tres chœnices orde denario, etiamsi vinum & oleum non læseris. Sic enim hic (vt & nonnunquam sumitur alibi) prius *Kα* vel etiam vtrumque vertendum est, pro *Kα* positum, Etiamsi vinum & oleum non læseris. Significatur verò summa annonæ caritas, & penuria, cum dicitur Chœnicē tritici denario, (id est propè triplicatum iri precium, quo antea vānibat) etiam si calamitatem non acceperint vites & oleæ. Nō dicit autem non læsum iri vinum & oleum (siue, quod idem est, vites, & oleas nullam sensuras calamitatem) sed etiamsi non læsa essent vinum, & oleum, chœnicem tamen tritici denario venditum iri. Ergò cogitandum relinquit, quanta fames futura sit, quā non solum frumenti magna erit inopia, sed simul etiam, & oleæ, & vites afflicte fuerint,

G.ij.

vt futurū sanè, licet nō apertissimè dicit, nō tamē obscurè prorsus. Nam toto hoc libro nulla hominibus relinquitur consolatio in Dei beneficijs terrenis, sed tota & vnica constituitur in cognitione & fide Iesu Christi, synceróque dei timore, hæc, inquam, sola proponitur hominibus moderatio iudiciorum dei, & liberatio ab eius ira, quia quæcunque alioqui leuationes & mitigationes dei flagellorum, cum tandem in maiorem cumulum condemnationis cedant, vix possunt (vt fert sermo harum visionum) dici moderationes iræ dei, ac ne vix quidem dici possunt. Vt enim cap. 16. vers. 1. dicuntur Angeli effundere septem phialas iræ Dei in terram, sic intelligendum quoque est, aperta fuisse in libro septem sigilla iræ Dei in terram, & clauxisse septem tubas iræ Dei in terram. Vnde sequitur non esse coactam expositionē, quam afferimus, *Ἐ τὸ ἔλαιον Ἐ τὸν οἶνον μὴ ἀδύσῃ*, Etiam si oleum, etiam si vinum non læseris. Ad hanc quippe interpretationem nos ducit ipsa omnium eorum sermonū, quos Ioannes audiuit, natura (vt ita dicam) & quasi indoles, id est propria circūstantia: cum sigillorum singulorum apertio, tubæ etiam vniuscuiusque clangor, & phialarum effusio, totidē sint exempla Dei sigillorum, & eius iræ in-

fictæ

fiatæ testimonia. Et hîc rursus in compa-
ratione tertij sigilli cum tertia tuba, & ter-
tia phiala, cernitur illa, quam sæpe dixi,
progressio, rei ipsius magnitudinem mi-
rum in modum augens, & exaggerans. Nā
tertium sigillum magnam annonæ carita-
tem prænuntiat, vini scilicet, olei (vt expo-
ni illud debere ostendi) tritici, & orde; ter-
tia autem tuba, ne aquas quidem ad biben-
dum hominibus salubres fore, addit,
cū fontes ipsi, & tertia pars fluminum,
absinthij amaritudinem imbiberint: tertia
autem phiala non iam tertiam partem flu-
minum, & fontes aquarum, sed simpliciter,
ideoque vniuersaliter, flumina cruenta tota
esse cœpisse, & fontes aquarum sanguineos
factos dicit apertissimè. Cæterum, quòd
tertia tuba non nudè dicit aquas absinthij
sapore imbutas fuisse, sed modum quoque
horrendæ huius transmutationis exprimit,
stellam magnam cui nomen Absinthium,
ardentem vt facem è cœlo decidisse, clarif-
simè canit: eò refero, vt intelligamus, non
humanitus ista contigisse, sed decreto cœ-
lesti, & Dei ipsius omnipotentis certissimo
iudicio. Quòd si quis quærit, quando hæc
euenerint, respondeo, figuratis his sermo-
nibus in septenis istis trium generum visio-
nibus, nō aliud significari, quàm quod Do-
G.ij.

minus propriis verbis, & aperto sermone dixit in Euāgelio, de bellis, & rumorib. bellorū, fame, pestilētia, terrę motibus seditionibus, ac tumultibus in populis, hæresibus & variis doctrinę corruptelis, tum etiā persecutionibus contra Euangelij sinceros professores, & pietatis veros cultores. Sed cū hæc singulis propè seculis extiterint, postquam Dominus ascenderat in cœlum, & quidem generalissimè hæc ipsa dicat in Euangelio, hæc Apocalypsis ea tantum tēpora complectitur, quæ post exortum Romanum Papatum eas ipsas omnes calamitates senserunt, & sæpius sunt expertæ. Rationem antea reddidi: nempe superioribus omnibus illis ætatibus, in mediis variarum afflictionum fluctibus, saluifica tamen vis aliqua ministerij Ecclesiastici supererat, vnde & malorum suorum solatium petebāt pij, & melioris spei semper aliquid sibi asfulgere non procul intuebantur. At abominatione illa nefandissima Romani Papatus surgente in medio Dei tēplo, & Ecclesias omnes fastuosissimè conculcāte, ne quis per tot secula desertam à Deo Ecclesiam suspicaretur, etsi afflictissimā prorsus, necessariæ fuerunt hæ conquistissimæ, & ad commouendos animos nostros vehementissimæ omnino descriptiones. Nicolaitæ

lata scilicet, Carpocrates, Cerintus, Ebion
 suo tempore, Marcion postea, & alij pessimi
 hæresi inficiebant Ecclesias, Nero & alij
 Romani sæpe post eum principes igni,
 ferroque Christianos persequebantur: sed
 non deerant sui Ecclesiis ministri, & strenui
 duces gregis, industriique pastores, qui
 illorum pestiferos errores refutarent, horum
 gladij terrorem pijs sermonibus apud
 fideles debilitarent, eneruarent, & retunderent,
 & singula Ecclesiæ membra in tantis malis non
 mediocriter laborantia, opportunis remediis
 subleuarent, & fouerent, ad sanctam constantiam
 animando, & idoneis consolationibus recreando.
 Postquam verò Romanus sese super omnes extulit
 Antichristus, scholas barbaries, templa tyrannis
 spiritualis horrida inuasit, præter idola, &
 simulachra nihil ibi videri, præter idioma peregrinum,
 nihil prope omnibus in Ecclesiis legi, cani,
 audiri cœpit, in sectas autem varias nominaque
 infinita scissus, laceratus, ac decerptus fuit
 Christianismus: nemo prope interim qui se tantæ
 tyrannidi opponeret, reperiebatur, nemo qui
 contramutire audiret, nisi cum vitæ periculo,
 & certissima crudelissimæ mortis expectatione
 sine fructu autem villo, id est emendatione
 tantorum malorum: hîc verò magis.

G.iiij.

ximè necesse fuit, multò antè præmonitos
 pios omnes fuisse, nihil tãtorum malorum
 extitisse, sine Dei (cui tamè semper sua ma-
 ximæ Ecclesiæ curæ est) iustissimo iudicio
 & certissima providentiâ. Insolitis, inquam,
 modis, resonantissimisque vocibus, ac re-
 rum verborumque miraculis, & portentis
 ista omnia pronuntiari, & prænuntiari o-
 portuit propter Ecclesiæ miserabilem, si
 vnquam antea, conditionem & desolatio-
 nem ex Pastorum omnium ignauia, inscitia,
 inuidia, auaritia, superbia, & Diabolica re-
 gis eorum Antichristi tyrannide, & ta-
 men certissimam salutem eiusdem Eccle-
 siæ ex Dei immutabili electione. Arrium
 scilicet, Sabellium, Eutychen, Nestorium,
 Pelagium, & alios hereticos veteres odisse
 se simulat Antichristus, cum Romana syna-
 goga: sed idèò tetriora propè mala inuehit,
 quia tectiora: & idèò certissimè tetriora in-
 uehit, quia magis vniuersalia.

Deus ergò propter hanc superbissimi
 Antichristi, Christum ex suo folio detur-
 bantis magna cum hypocrisi nec sine ludi-
 brio, peccatorum remissionem pro impe-
 rio, plenoque iure sibi tribuentis, vt & alia
 omnia Christi diuina iura ad se trahentis,
 & sibi arrogantis arrogantissimè: propter
 hanc, inquam, scelerum, ac flagitiorum im-
 manis-

manissimorum hominis illius peccati, & filij perditionis infinitam colluiem per omnes Ecclesias toto propemodum orbe peruagantem tot iam seculis, non desinit Deus, non desinit Christus eius, bellicis cladibus, fame, peste, horrendis regnorum concussionibus, & euerfionibus, inundationibus, sexcentisque alijs malis (inter quæ sunt, & repentinis terrarum hiatus) modò hîc modò illic fulminare, & varios subinde populos flagellare, castigareque. Hæc sunt quæ notabat primus tristariæ visionis ordo, ubi homines habentes characterem bestię, & adorantes imaginem eius, nominans, vulnus quoque malum ac noxium infligi, grandinem & ignem mista sanguine proiici in terram, sic autem illum in equo albo sedentem, arcu diuino insignem, & corona triumphali ornatũ vincere, clamabat. Hæc ipsa secundus quoque ordo, ubi tolli pacem è terra, ut alij alios macerent, darique gladium magnum cuidam in equo rufo sedenti, proiici in mare quasi montem magnum igne ardentem, mare ipsum fieri quasi sanguinem cadaueris, perire naues, eorumque viuentia in eo omnia. Eandem verò descriptionem prosequitur hic quoque nunc tertius ordo, eo quo diximus modo: prosequentur & sequentes tres. Vltimus ve-

G.v.

rò, qui & septimus oculatissimè (vt ita dicam) ostendit, cum omnia mundi, in incredulitate sceletatissimi, flagitia aduentu suo aternis pœnis vindicaturus sit Dominus, omnium tamen maximè hoc facturum vnum, vt quod multò antè facere cœpit extet perfectissimè tunc & plenissimè, illud olim scilicet prædictum à Paulo, destrui impium illum Spiritu oris Domini, & illustri illo aduentu eius aboleri. Inter hæc autem tam varia, & multiplicia, ac mirum in modum horrenda, & per tot rerum anfractus ubiq; ostenditur, & exitu tandem ipso perfectissimè comprobatur, Christi fidelium nullum non esse beatissimum, electorum, inquam, Dei prorsus perire neminem.

Hæc copiosius nunc etiam commonstrare operæ pretium fuit veluti in medio cursu, vt sanctissima visa ista omnia, per septenos ordines disposita, de temporibus Antichristi Ioanni data fuisse, magis confirmarem.

Quartum

vt ita di-
in incre-
uentu suo
Dominus,
turum v-
cepit ex-
illud o-
rui im-
illustri
autem
modū
biq; o-
fectissi-
um nul-
um, in-
t.
onstra-
io cur-
r septe-
s Anti-
nfirma-

Quartum

Quartum sigillum.

Apocalypsis cap. 6.
ver. 7. Et cum aper-
ruiſſet ſigillū quar-
tum, audiui vocem
quarti animalis di-
centis, Veni, & vi-
de,

8 Et ecce equus
 pallidus: & qui ſe-
 debat ſuper eum,
 nomen illi mors: &
 infernus ſequēbatur
 eum: & data eſt
 illi poteſtas ſuper
 quatuor partes ter-
 re interficere gla-
 dio, fame, & morte,
 & beſtijs terra.

Quarta tuba.

Apocalypsis cap. 8. v.
 12 Et quartus Ange-
 lus tuba cecinit & per-
 cuſſa eſt tertia pars So-
 lis, & tertia pars Lune,
 & tertia pars ſtellarum,
 ita ut obſcuraretur tertia
 pars eorum, & diei non
 luceret pars tertia, &
 noctis ſimiliter.

13 Et vidi, & audi-
 ui vocem unius aquilæ
 volantis per medium
 cali, dicentis voce ma-
 gna, *Va, va, va,* habi-
 tantibus in terra: de cæ-
 teris vocibus tuba trium
 Angelorum qui erant
 tuba canturi.

Quar-

Quarra phiala.

Apocalypsis cap. 16. v. 8. Et quartus Angelus effudit phialam suam in Solem, & datum est illi aestu affligere homines & igni.

9 Et aestuauerunt homines aestu magno, & blasphemauerunt nomen Dei habētis potestatem super has plagas, neque egerunt pœnitentiam, ut darent ei gloriam.

Quæret aliquis quomodo quæ hîc dicuntur de quarta phiala effusa conueniant cum quarti sigilli apertione, vbi equo pallido insidens mors, quâ sequebatur infernus, & quarta pars terræ trucidata dicitur gladio, fame, morte (pestem autem mortis nomine significare videtur) & à bestiis terrestribus. Respondeo ex phiala effusa in ipsum Solem, & tanto æstu concitato, vt etiam homines igne videantur cruciari, morbos passim grassari exitiales, agros aduri, & reddi steriles, homines etiam, sanguine in ipsis incalcescente & feruidius ebulliente ex æstu nimio Solis, bileque prætorrida commota, fieri ferociores, & furore corripiti, vt alij in alios gladio seuiât: feras quoque, & fame, & siti, & ipso calidi ardore concitatas magis efferafcere, vt sese ex suis latebris furibundæ proripiant, & vndique irruant in homines, vixque vllis parcant. Non malè hæc etiam consentiunt cum quarta tuba, vbi percutitur tertia pars Solis, Lunæ, & stellarum, & obscuratur tertia pars earum, vt diei non luceret pars tertia, & noctis similiter. ita enim describitur horrenda illarum vbiq; perturbatio, hominum anxietas, & mundi deformatio, seuientibus simul pluribus magnis Dei flagellis, gladio scilicet, fame, morbis incurabilibus, & feris rabie

bie cōcitis. Apparet autē etiā hīc gradatio illa, quā dixi in superioribus, ea collatione sigilli cū tuba, & tubæ cum phiala: posterius scilicet vnumquodque rei eiusdem magis horrendam descriptionem habet. Vides enī vt quartum sigillum quadrantem terræ gladio, fame, peste, & ferarum incursionibus interire: quarta autem tuba, non tantum terram iam feriri dicat, quartam scilicet eius partem, sed & ipsum Solē, Lunam, & stellas (eo nempe quem attulimus sensu) neque corporum horum cœlestium quartam partem, vt terræ, sed tertiam. Obscuratio verò tanta tertiæ partis Solis, Lunæ, & stellarum, vt nec inter diu, nec noctu intermissionem vllam haberet triētalis amissio illa lucis, magnam etiam habet in exaggerādo, & amplificādo vim. Et tamen hoc quoque ipsum multò minus est dictu, quàm quod habet quarta phiala in Solem effusa, qui æstu affligat homines, & igne tāto adurat vt astuent blasphemantes Dei nomen, blasphementque magis ac magis æstu illo torridi.

Quod dicitur cap. 8. v. 13. vā, vā, vā incollis terrę à reliquis sonis tubæ trium illorum Angelorum, qui clangent: ideo est, quia quinta tuba emissarios Antichristi describit multiplex astu illudentes conscientijs

hominum, illis morsum, tanquam scorpij in ferentes, & eas torquentes: sexta deinde tuba, quomodo iidē cruenta persecutione irruunt in ipsos fideles, & incendijs crudelibus sequuntur: & tamen terrore magno cœlitus percelluntur cap. ii. v. 13. septima postremò tuba, diem iudicij & iræ Dei horrendæ describit cap. ii. v. 18. Ideo in sexta tuba dicitur rursus cap. ii. v. 14. Væ secundum abiit, & ecce væ tertium veniet citò. Vt autem quarta tuba illud clamat, væ & c. à reliquis sonis tubæ trium Angelorum, sic puto cogitandum, quòd quartum sigillum idem denuntiat fore à reliquis tribus sigillis. Nam quintum sigillum, sæuam esse piorum persecutionem denotat: sextum instantem diem iudicij, & iam horrore confodientem & sauciantem homines: septimum ex reuelatione gloriæ filiorum Dei, satis dat cogitare cruciatus æternos impiorum. Sic & quarta phiala idem præsignificare censenda est: nam quinta phiala describit tenebrosum factum regnum bestiarum, Et mandebant (inquit) linguas suas præ dolore, & blasphemabant Deum præ doloribus, & c. sexta etiam phiala describit siccitas aquas Euphratis: ergò & malè esse Babylonij, & vè quoddam non paruum ei incidisse, & Spiritus illos tres dæmoniorum edentes

dente
iudici
munc
cum
ii. ve
illis,
datis
quon
Vide
tres t

dentēs signa & c. Septima autē phiala, diem
iudicij, & quomodo fractus ruat totus hic
mundus aspectabilis. Est autem emphati-
cum illud, Væ incolis terræ, vt & illud cap.
II. ver. 10. & incolæ terræ gaudebunt super
illis, seruis scilicet Dei & Prophetis truci-
datis. Incolæ terræ opponuntur filiis Dei,
quorum iam nunc conuersatio est in cœlis.
Videntur ter repeti, Væ, væ, væ, quia restāt
tres tubæ.

Hj.

am scorp
ta deinde
secutione
ijs crude
agno co
tima po
Dei hor
o sexta tu
cundum
citō. Vt
a & c. à
rum, sic
n sigillum
bus sigil
esse pio
xtum in
ore con
s: septi
rum Dei,
os impio
ræ signifi
hiala del
m bestia
is præ do
æ dolo
ibit sicc
e esse Ba
m ei inci
iorum e
dentes

Quintum sigillum.

Quinta tuba.

Apocalypsis
cap. 6. v. 9. Et
cum aperuisset
sigillum quin-
tū vidi subtus
altare animas
interfeclorum
propter verbū
Dei, & propter
testimoniū quod
habebant.

10 Et cla-
mabant voce
magna, dicen-
tes, vsquequē
Domine, san-
ctus & verus,
non iudicas &
vindicas san-
guinem nostrū
de ijs, qui ha-
bitant in ter-
ra?

11 Et data
sunt illis singu-
le stole albe,
& dictum est
illis,

Apocalypsis cap. 9. v. 1. Et pri-
mus Angelus tuba cecinit,
& vidi stellam de cōlo ce-
cidisse in terram, & data est
ei clauis putei abyssi.

2 Et aperuit puteum a-
byssi: & ascendit fumus pu-
tei, sicut fornacis magne: &
obscuratus est Sol & aer de
fumo putei.

3 Et de fumo putei exie-
rūt locustae in terram: & da-
ta est illis potestas sicut ha-
bent potestatem scorpiones
terre.

4 Et preceptum est illis,
ne laderent fœnum terre, ne-
que omne viride, neque om-
nem arborem: nisi tātum ho-
mines, qui non habent signū
Dei in frontibus suis.

5 Et datum est illis ne
occiderent eos: sed ut crucia-
rentur mensibus quinque, &
cruciatūs eorū ut cruciatūs
scorpij cum percutit hominē.

6 Et in diebus illis qua-
rent

APOCALYPS. 115

Quinta phiala.

Apocalypsis cap. 16. vers. 10. Et quintus
Angelus effudit phialam suam super sedem
bestie : & factum est regnum eius tenebro-
sum & commanducaverunt linguas suas præ
dolore.

II Et blasphemaverunt Deum cæli præ
doloribus & vulneribus suis , & non egerunt
pœnitentiam ex operibus suis. illis

H.ij.

5
tuba.
v. 1. Et pri-
ba cecinit,
e cælo ce-
& data est
sua.
venerunt a-
mus pu-
agne : &
r aer de
rei exie-
m : & da-
ficut ha-
scorpiones
m est illis,
terra, ne-
neque em-
tarum ho-
abent signi-
us.
est illis ne-
l v. crucia-
minque, &
e cruciatu
tis hominū
us illis que-
ren

Quintum sigillum.

Quinta tuba.

illis, ut requiescerent rēt homines mortem, &
 adhuc tempus mo- non inuenient: & desi-
 dicum, donec com- derabunt mori, & fugiet
 pleantur cōserui eo- mors ab eis.
 rum, & fratres eorū,
 qui interficiēdi sunt,
 sicut & illi.

7 Et similitudines lo-
 custarum, similes equis
 paratis in prelium: &
 facies earum tanquam
 facies hominum.

8 Et habebant capillos sicut capillos mu-
 lierum: & dentes earum, sicut leonum erant:

9 Et habebant loricas, sicut loricas ferreas:
 & vox alarum earum, sicut vox currum e-
 quorum multorum currentium in bellum.

10 Et habebant caudas similes scorpionum,
 & aculei erant in caudis earum: & potestas
 earum nocere hominibus mensibus quinque.

11 Et habebant super se regem, Angelum
 abyssi, cui nomen Hebraicè Abaddon, Gracè
 autem Apollyw, Latine habens nomen Ex-
 terminans.

Pulchrè

Pulchrè etiam conueniunt quintum sigillum & quinta tuba cum hac quinta phiala. Nam quintum sigillū proponit animas eorum, qui interfecti sunt propter verbum Dei, quæ ad Deum clamāt ipsæ in cælo sub altari quiescentes: & tamē dicit alios etiam fratres & conseruos trucidandos eadem de causa. Quinta autem tuba describit regem & regnum putei abyssi, Solē & aëra obscuratum esse fumo putei, locustas è fumo illo prodire habentes potestatē scorpionū, &c. Ita scilicet authores magnarū illarum persecutionum diuturnarūque & tantæ effusionis piorum sanguinis, depingit, quā breuiter attigerat quintum sigillum, à posteriori (vt loquuntur) siue à consequente antecedentia cogitanda magis relinquens, quàm apertissimè omnino enarratis ordine rerum gestarum. Quinta verò phiala licet maiore compendio verborum vtitur, quàm quinta tuba, rem tamen apertius detegit thronum bestię nominans: & ostendit, inualescēte regno Antichristi, magisq; ac magis insolescente in Deum & sanctos eius, & tenebris suis omnia obscurante, Deum interim non cessaturum, sed fore vt alias ipse tenebras inducat in regnum & thronum bestię, id est fore vt illud dedecorēt ac affligat multis modis, sentiātque Antichristiana

H. iij.

illa secta excelsissimi Dei duram manum, & eum præ dolore blasphemant, nec tamen resipiscant ab operibus suis, ergo nec à persecutione piorum, & effundendo aliorum Christi fidelium sanguine, post multos iam eorum trucidatos, vt dicebatur in sigillo quinto. Sexta etiam tuba, Antichristi illos emissarios, vt videbimus, describet. Hoc tamen differentia esse videtur inter tubam quintam & sextam, quod quinta tuba vim nocendi illam spiritualem, & conscientias illatâ perniciem à clero Romano depingit, cum dicit non occidi homines, sed torqueri tanquam morfu scorpion, & sæuissimo cruciatu affici, ita vt quærant mortem & non inueniatur: ab hac autem lethali tandem, sed lenta tamē lēione eximi dicit Dei electos, quia non patitur illos Deus seduci ad mortem vsque: sexta autem tuba Romani cleri totam colluuiem introducit crudelissimè persequentem, & interficientem pios Dei omnes cultores. Sed hoc ipsum prius de quinta tuba exponamus, vt deinde comparatio ad sextam quoque tubam melius elucescat. Dicit Ioannes se cum quintus Angelus clauxisset vidisse stellam è cælo cecidisse in terram, cui data est clauis putei Abyssi, &c. quidam hoc referunt ad Arium, sicut & eius sequaces existimant esse locustas

stas istas de quibus paulò pòst. Ego, cùm illud constitutum habeam (vt iam sæpe antè dixi) totum hunc librum , exceptis tribus primis capitibus , & visiones varias in eo comprehensas spectare præcipuè ad describendam tyrannidem spiritualem Romani Papatus & totius cleri eius (cui finem vltimum allaturus est magnificèntissimus & potentissimus ille Domini iudicis aduentus fidelibus omnibus exoptatissimus & iucundissimus : qua de causa , & iustissima quadam occasione attexuntur descriptiones , tam æterni cruciatus impiorum omnium , quàm infinitæ illius & ineffabilis piorum scelicitatis per omnia seculorum secula duraturæ sine fine) ego , inquam , cùm illud constitutum habeam , agi in his visionibus de Antichristiana Romani Papatus tyrannide , ab ipso capite supremo , vsque ad infima quæque membra scetidi illius cleri , stellam quæ è cælo ceciderat non interpretor Arium , sed paulò aliter expono. Malo ergò id referre ad Satanam cælo eiectum. Et conuenit hic loquendi modus cum illo Isaia 14. Quomodo è cælo cecidisti Lucifer auroræ fili , &c. Vbi non videntur præter rationem loqui illi , qui sentiunt alludere sermonem de rege Babylonico ad ruinam Angelorum superbientium , & deturbationem illam ve-

H.iiij.

tustam Satanæ ex habitatione gloriæ Dei
 cœlestis expulsi. fateor quidem flagitiosis-
 simos quosdam ex falsis doctoribus in Iu-
 dæ Epistola nominari (allusione rursus
 quadam ad lapsum spirituum, qui nunc im-
 mundi sunt, & Angeli tenebrarum dicun-
 tur) Stellas erraticas, quibus caligo tene-
 brarum in æternum seruata est. Sed hîc ca-
 put illud nefandum totius defectionis no-
 tatur, qui & versu 11. dicitur Angelus Abyssi,
 cui nomen Hebraicè Abaddon, Græcè
 Apollyon, quem sibi impositum regem ha-
 bent omnes illæ locustæ, quippe quæ ex il-
 lius regis armario, & architecti omnis sce-
 leris officina prodierint, & depromptę sint.
 Dicitur autem tum vidisse cū Ioānes cecidisse
 è cœlo in terrā, qui multis antè seculis de-
 turbatus fuerat è gloria cœlesti: quia sic fe-
 rocit quasi nūc primū irrueret in homines,
 & nouis subinde impressionibus totū mun-
 dum vexat. Diabolus itaque dicitur prin-
 cepti putei abyssi. Ideò clauem eius habet.
 Sed dicitur ei data, quia ne hunc quidem
 principatum infelicem haberet, nisi Deo
 dante: Deus ergò supremus tamen est sem-
 per moderator, iudex, arbiter, iustissimus &
 sanctissimus, sine vlllo crimine ipse, & pec-
 cati vel labecula vlla, vel impuritatis parti-
 cipatione vlla, quippe contrā vindex & vl-
 tor

tor omnis impietatis, iniustitiæ, & impuritat-
 tatis constantissimus, licet patientissimus.
 Iam additur aperuisse iste puteum abyssi,
 & ascendisse fumus putei, vt fumus fornacis
 magnæ: ex fumo autem prodijisse locustæ di-
 cuntur, cùm obscuratus esset Sol & aër à fu-
 mo putei. In summa scilicet & horrèda ve-
 ritatis Dei ignorance, & puræ religionis
 adulteratione, clerus Papalis emerfisse in
 Ecclesiam, vel potius irruisse dicitur. Locu-
 stas enim esse clerum Papalem, totum sci-
 licet Romani sacerdotij, & monachatus
 Romani ordinem cum suis quoque scholis,
 suis deinde variis ordinibus, & gradibus di-
 stinctum, in illo tamen suo nefando capite,
 siue Satana, siue Antichristo eius filio, con-
 iunctissimum, descriptio ipsa ostendit. Fi-
 guræ quippe locustarum (siquidem non
 sunt locustæ reuera & naturaliter, sed in
 mysterio) dicuntur habere super capita tan-
 quam coronas similes auro. Coronas certè
 sacerdotales intelligi nemo non videt, qui-
 bus Romanus Papatus regias quasdam co-
 ronas in suis clericis voluit quoquomodo
 repræsentare. Idèò per imminutionem di-
 citur hîc non coronas, sed tanquam coro-
 nas: deinde non ex auro, sed similes auro.
 Contrà cap. 4. v. 4. vigintiquatuor seniores
 habent simpliciter coronas aureas, quia de-

H.v.

cor spiritualis veræ Ecclesiæ & filiorū Dei nihil fictum habet, aut adulterinum, sed genuinus & solidus est rei omnium pretiosissimæ splendor.

Cæterum habebāt illæ locustæ capillos vt capillos mulierū, id est promissam comam nō tonsam: vocat autē idē capillos mulierum, quia viri passim in illis regionibus tōdebantur, vt liquet etiā ex Paulo, 1. Cor. II. Ergo monachos & sacrificulos denotat visio. omnes enim licet radant partē aliquam verticis in capite (vt extet corona, quam vocant quibusdam arctior, aliis latior, & spatiosior) in reliqua tamen capitis circumferentia capillum sinunt crescere, & oblongum gestant.

Vers. 8. Et dentes earum, vt leonum erant. Monstrum hoc est horrendum, vt locustis sint dentes, quemadmodū sunt dentes leonum. Conuenit quod v. 17. in sexta scilicet tuba loricati illi equites dicuntur equos habuisse, quibus capita erant, vt capita leonum.

Vers. 9. Habebant etiam loricas, vt loricas ferreas. Loricæ fortasse possunt intelligi gestamina sacra ab ipso collo in utrāque partem pendentia, in humeros scilicet & lumbos à tergo, in thoracem à parte anteriori: qualia habent in suis missis, vespertinis

nis precibus, & supplicatoriis processioni-
bus. Loricaſum enim ſimile aliquid habent
illa Phrygionico opere facta, & auro vel ar-
gento rigentia: qualia propemodum habēt
inſignia regij corporis cuſtodes in Gallia.

Cæterum quòd clerus Romanus hīc lo-
cuſtis comparatur (ſicut & ranis in ſexta tu-
ba) latus ſe campus aperit ad oſtendendum
quantam clerici Romani perniciem genti-
bus & populis afferant: vt quod dicit ille.
deorum iræ peſtis ea intelligitur. Namque
& grandiores cernuntur, & tanto volant
pennarum ſtridore, vt aliæ alites credātur,
ſolémquē obumbrent, ſollicitè ſpectanti-
bus populis, ne ſuas operiāt terras. Sufficiūt
quippe vires, & tanquā parū ſit maria trāſi-
re, impenſos permeant tractus, dirāq; meſ-
ſibus contegunt nube, multa contectu adu-
rentes, omnia verò morſu erodentes, & fo-
res quoque tectorum, &c. Ideò in Cyre-
naica regione lex eſt ter anno debellandi
cas, primò oua obterendo, deinde fœtum,
poſtremò adultas: deſertoris pœna in eum,
qui ceſſarit. Hæc, inquam, omnia oratione
proſequi liceret, ſed nolo nunc: aliàs fortaf-
ſe ſi plus otij dabitur Deo volente. Cōten-
tus itaq; ſum, dici locuſtas Romanum cle-
rum, à multitudine infinita, quæ ſubinde e-
mergit omnibus in regnis, gentibus, popu-

liorū Dei
n, ſed ge-
preioſiſ-

pillorū

comam

s mulie-

ibus tō-

Cor. II.

otat vi-

em ali-

corona,

aliis la-

n capitis

ſcere, &

m erant.

cuſtis

tes leo-

ſcilicet

quos ha-

pita leo-

, vt lon-

t intelli-

utraq;

ilicet &

re ante-

reſperit-

nis

lis, prouinciis, nationibus, & linguis, quæ Christianismi nomine gloriantur. Tot orbis partibus (vt inquit ille de locustis) vagatur id malum? Ipsarum etiam locustarum referre aliquid simile videntur capitia, quæ sunt in cappis sacerdotum, quas gestant excepto ipso Missificante, & Diacono, Subdiaconoque nonnulli alij sacerdotes in missis solēnibus, vespertinis precibus & similibus quibusdā eorū nefandis sacris. Neq; tamen sileri omnino potest morsus eorum pernicies, & cruciatus, cū hīc dicatur fore, vt in diebus illis quærant homines mortem, & non inueniant eam: desiderent mori, fugiat mors ab eis. Ingeminatur enim istud, & bis repetitur non sine causa. Horrendam scilicet conscientiarum carnificinā sub Papatu pulchrè depingit, quæ plurimos etiam impulit, vt de misericordia Dei desperantes, mortem sibi consciscerent miseri, & impij, à diabolo per Antichristum potentissimè delusi, & fascinati. Hīc eminet confessio auricularis, cælibatus lex, & alia Monachorum, ac Monialium vota, omniāque traditionum humanarum, ac meritoriorum operum pestifera doctrina.

Porro, quod præcipitur locustis illis, ne lædant gramen terræ, neque viride quicquam, sed tantum homines, qui non habent

bent signum Dei in frontibus suis, iam dixi quorsum pertineat, seruatos scilicet fuisse, & seruari Dei electos, etiam si nondum tota extincta est colluuius illa cleri papalis, quam in Ecclesiam euomuit puteus Abyssi. Affine verò admodum est totum istud illi in sexto sigillo cap. 7. v. 1. 2. 3. vbi Angelis quatuor, qui insisterant quatuor angulis terræ, tenentes quatuor ventos terræ, ne flaret ventus super terram, neq; super mare, neq; in vllā arborem, dicit alter Angelus quidā, ne noceant terræ, neq; mari, neque arboribus, quoadusque (inquit) obsignemus seruos Dei in frontibus suis. Vnde patet, etsi merito confertur primū sigillū cum prima tuba, & prima phiala, & sic deinceps secundū cū secunda, non tamen id ita præcisum esse, quinaliter etiā inter se vel omnia, vel quædā remotiora conferantur. Sic enim quinta tuba, & sexta multam habent affinitatem. Sic & quintum sigillum cap. 6. v. 9. & 10. vbi animæ eorum, qui mactati fuerunt propter verbum Dei, & c. & sexta tuba cap. 11. versu 7. 8. 9. 10. prophetæ dei interficiuntur. & iacent eorum cadauera in plateis.

Quod de mēsisbus quinq; dicitur, quibus locustæ istæ nocent, significatur non fore perpetuū earum regnum, sed multis modis imminutū, & coarctatū iri Dei misericor-

dia erga Ecclesias suas. Per placet autē eorū sobrietas interpretū, qui respicere hoc genus docendī putant ad totidem menses, quibus vigent locustæ in ipso naturæ communi ordine. Et quidē in Apocalypsis interpretatione omni, quemadmodum & in parabolarum, visionum, diuinorū somniorum, & similibus omnium reuelationum, siue in vetere, siue in Nouo Testamēto, prudenter cauendum, ne minima quæque superstitiose, scrupulose, aut argutē excutere velimus, & eorū rimari rationem aliquam, vbi sæpē populariter etiā propter nostram ruditatem loquitur Spiritus Dei. Exemplū sumi potest in numeris, de quibus ferē semper (quædam enim excipio, vt septuaginta illas hebdomadas annorū apud Danielelem, & in Apocalypsi illa sexcēta sexaginta sex, & alia fortasse nōnulla similia, quæ non carent certissimo mysterio) qui laborant, nodum in scirpo quærunt. Puta cur in Euangelio quinque virgines prudentes, & quinque fatuæ ponantur, cur non potius septenæ, vt in Apocalypsi septem Ecclesiæ, septē Spiritus Dei: cur item Apocalypsis capite decimosexto dicantur ex ore draconis, bestię, & Pseudoprophetę prodire tres Spiritus immundi, ac non potius septem, vel nouem, vel etiā multa milia. Et si enim aliqua

qua horum fortasse reddi potest ratiuncula: omnino tamen dum in his laboratur, necesse est tantum detrahi temporis, quod dandum erat rebus necessariis, ad quas sanè ediscendas, cogitandas, & mente sæpiùs reuoluendas, & ad vsum quotidianum piè reuocandas nō nimio abundamus otio, vt est ingenij nostri multa & prauitas & paruitas.

Sextum

utē eorū
hoc ge-
menles,
ra com-
ypsis in-
lum & in
sommio-
onum, si-
to, pru-
que su-
xcutere
liquam,
nostram
Exemplū
erē lem-
tuaginta
nielem,
na sex,
non ca-
rant, no-
n Evan-
& quin-
us septe-
siaz, septe-
is capite
onis, be-
tres Spi-
tem, vel
enim ali-
qua

Sextum sigillum.

Apocalypf. cap. 6.

12 Et vidi quum aperuisset sigillum sextum, & ecce terramotus magnus factus est, & Sol factus est niger tanquam saccus cilicinus, & Luna tota facta est sicut sanguis.

13 Et stelle cœliceciderunt super terram: sicut ficus emit grossos suos quum a vento magno mouetur.

14 Et cœlum recessit sicut liber inuolutus: & omnis mons, & insula de locis suis mota sunt.

15 Et reges terre, & principes, & tribuni, & diuites, & fortes, & omnis seruus, & liber absconderunt se in speluncis

Sexta tuba.

Apocalypsis caput. 9.

13 Et sextus Angelus tuba cecinit, & audiui vocem unam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod est ante oculos Dei,

14 Dicentem sexto Angelo qui habebat tubam, Solue quatuor Angelos, qui alligati sunt in flumine magno Euphrate.

15 Et soluti sunt quatuor Angeli, qui parati erant in horam, & diem, & mensem, & annum, ut occiderent tertiam partem hominum.

16 Et numerus equestris exercitus vicies milles dena millia: & audiui numerum eorum.

17 Et ita vidi equos in visione: & qui sedebant super eos, habebant loricas igneas, & hyacinthinas, & sulphureas: & capita

cis

pita

Sexta phiala.

Apocalypsis cap. 16. v.

12 Et sextus Angelus effudit phialam suam in flumen illud magnum Euphraten, & siccauit aquas eius, ut prepararetur via regibus ab ortu solis.

13 Et vidi de ore draconis, & de ore bestie, & de ore Pseudopropheta spiritus tres immundos in modum ranarum.

14 Sunt enim spiritus demoniorum facientes signa & procedunt ad Reges terra totius, congregare illos in prelium ad diem magnam Omnipotentis Dei.

15 Ecce venio sicut fur. Beatus qui vigilat, & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet & videant turpitudinem eius.

16 Et congregabit illos in locum, qui vocatur Hebraice Armageddon.

I.j.

Sextum sigillum.

Sexta tuba.

cis, & in petris montium.

16 Et dicunt montibus & petris, Cadite super nos & abscondite nos a facie sedentis super thronum, & ab ira Agni:

17 Quoniam venit magnus dies ire ipsorum & quis poterit stare.

CAP. VII.

Vers. 1. Post hæc vidi quatuor Angelos stantes super quatuor angulos terre, tenentes quatuor ventos terre, ne flaret ventus super terram, neque super mare, neque in ullam arborem.

2 Et vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu Solis, habentem signum Dei viui: & cla-

pita equorum erant tantumquam capita leonum: & de ore eorum procedit ignis, & fumus, & sulphur.

18 Et ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum, de igne, & de fumo, & sulphure, quæ procedebant ex ore ipsorum.

19 Potestas enim eorum in ore eorum est, & in caudis eorum: nam cauda eorum similes serpentibus, habentes capita, & in his nocent.

20 Et ceteri homines qui non sunt occisi in his plagis, neque poenitentiam egerunt de operibus manuum suarum, ut non adorarent demonia, & simulachra aurea & argentea, & ærea, & lapidea, & ignea, quæ neque videre possunt, neque audire, neque ambulare.

21 Et non egerunt poenitentiam ab homicidiis suis

Sextum sigillum.

Sexta tuba.

clamavit voce magna quatuor Angelis quibus datum est nocere terre & mari,

suis neque à veneficijs suis, neque à fornicatione sua, neq. à furtis suis.

CAP. X.

3 Dicentes nolite nocere terre, neque mari, neque arborib^{us}, quoad usque signemus seruos Dei nostri in frōtib^{us} eorū.

1 Et vidi alium Angelum forē descendētem de cœlo, amictū nubē, & Iris in capite eius: & facies eius erat ut Sol, & pedes eius tanquam columnę ignis.

4 Et audiui numerū signatorū centum 44 millia signati ex omni tribu filiorum Israel.

2 Et habebat in manu sua libellū apertum, & posuit pedē suum dextrum super mare sinistrū autem super terram.

5 Ex tribu Iuda, duodecim millia signati. Ex tribu Ruben, duodecim millia signati. Ex tribu Gad duodecim millia signati.

3 Et clamavit voce magna, quemadmodum cum leo rugit: & quum clamasset, locuta sunt septē tonitrua voces suas.

6 Ex tribu Aser, duodecim millia signati. Ex tribu Nephthali, duodecim millia signati. Ex tribu Manasse,

4 Et quū locuta fuissent septem tonitrua voces suas, ego scripturus eram: & audiui vocē de cœlo dicentē mihi, signa quę locuta sunt septē tonitrua, & noli eas scribere.

duo-

Lij. 5 Et

Sextum sigillum.

Sexta rubra

duodecim millia signati.

7 Ex tribu Simeon, duodecim millia signati. Ex tribu Levi duodecim millia signati. Ex tribu Issachar, duodecim millia signati.

8 Ex tribu Zabulum, duodecim millia signati. Ex tribu Ioseph duodecim millia signati. Ex tribu Benjamin duodecim millia signati.

per seruos suos Prophetas.

8 Et audiui vocem de cælo iterum loquentem mecum, & dicentem, vade, & accipe librum apertum de manu Angeli stantis super mare & super terram.

9 Et abi ad Angelum dicens ei, vt daret mihi librum. Et dixit mihi, Accipe, & deuora librum: & faciet amaricari ventrem tuum, sed in ore tuo erit dulce tanquam mel.

10 Et accepi librum de manu Angeli, & deuoravi illum: & erat in ore meo tanquam mel

5 Et Angelus quem vidistantem super mare,

& super terram, leuauit manum suam ad cælum,

6 Et iurauit per viuentem in secula seculorum, qui creauit cælum,

& ea quæ in eo sunt, & terram, & ea quæ in ea

sunt, & mare, & ea quæ in eo sunt, quia tempus non erit amplius.

7 Sed in diebus vocis septimi Angeli, quum tu ba cæperit canere, condumabitur mysterium

Dei, sicut euangelizauit

Sextu tuba.

mel dulce: & quum deuorassẽ eum, amarica-
tus est venter meus.

II Et dixit mihi, Oportet te iterum prophe-
tare gentibus & populis, & linguis, & Regi-
bus multis.

CAP. XI.

v. 1 Et datus est mihi calamus similis virgæ,
& dictum est mihi, Surge, & metire templum
Dei, & altare, & adorantes in eo.

2 Atrium autem quod est foris templum,
eijce foras, & ne metiaris illud: quoniam da-
tum est Gentibus: & Ciuitatem sanctam cal-
cabunt mensibus quadraginta duobus.

3 Et dabo duobus testibus meis, & prophe-
tabunt diebus mille ducentis sexaginta, ami-
cti saccis.

4 Hi sunt due olina & duo candelabra
in conspectu Domini terre stantes.

5 Et si quis voluerit eis nocere, ignis exi-
bit de ore eorum: & deuorabit inimicos eorum, &
si quis voluerit eos ledere, sic oportet eum oc-
cidi.

6 Hi habent potestatem claudendi cælum,
ne pluat diebus prophetie ipsorum: & potesta-
tem habent super aquas, conuertendi eas in san-
guinem & percutere terram omni plaga quo-
tiescunque voluerint.

7 Et cum finierint testimonium suum, bestia
Lij.

Sexta tuba.

que ascēdit de abyſſo faciet aduerſum eos bellum, & vincet illos & occidet eos.

8 Et corpora eorum iacebunt in plateis ciuitatis magna, que vocatur ſpiritualiter Sodomā & Agyptus, vbi & Dominus eorum crucifixus eſt.

9 Et videbunt de tribubus, & populis, & linguis, & gentibus corpora eorum per tres dies & dimidium: & corpora eorum non ſinent poni in monumentis.

10 Et in habitantes terram gaudebunt ſuper illos & iocundabuntur, & munera mittent inuicem. quoniam hi duo Propheta cruciauerunt eos qui habitabant ſuper terram.

11 Et poſt dies tres & dimidium, Spiritus vita à Deo intrauit in eos, & ſteterūt ſuper pedes ſuos: & timor magnus cecidit ſuper eos qui viderunt eos.

12 Et audierunt vocem magnam de cœlo, dicentem eis, Ascendite huc. Et aſcenderūt in cœlū in nubes, & viderunt illos inimici eorum.

13 Et in illa hora factus eſt terremotus magnus, & decima pars ciuitatis cecidit: & occiſa ſunt in terremotu nomina hominum ſeptem millia: & reliqui in timorem ſunt miſi. & deriderunt gloriam Deo cæli.

14 Ve ſecundum abyſ: & ecce ve tertium venit cito.

Cap.

Cap. 6. v. 12. *Et vidi quā aperuisset sigillum sextū.* Confer hæc vsque ad finē capitis, cū capitis 9, ver. 13. & sequentibus. & cap. 16. v. 12. vbi sexta tuba, & sexta phiala: & videbis hunc locum per prolepsin sumendum, & hīc dici, quæ ad septimum sigillum magis spectant, quo dies iudicij significatur. Est ergo sensus, tam certa esse, quæ post tempus sexti sigilli absolutum, fient, vt iam in apertione sexti sigilli extare videantur. Neque mirū est cū sexta tuba, & sexta phiala, calamitates horrendas denuntient, vt & cap. 7. v. 1. 2. 3. sexto sigillo similia tribuit, non mirum est, inquam, iam in apertione sexti sigilli describi sensum iræ illius Dei tremendæ, futuræ vltimo die, & in apertione septimi sigilli. Quia autē initio aperti sexti sigilli, hæc per prolepsin viderat, & scripserat, quæ magis ad septimum sigillum referuntur: ideo cap. 8. v. 1. vbi septimi sigilli meminit, nihil speciale ponit (hīc enim dixerat) sed transit ad septem tubas. Quod si cui videtur hīc esse perturbat⁹ ordo: duo respōdeo. Primū, methodi, ordinis, sermonis elegantiæ authorē Deum, illa non nunquam negligere non sine causa: nec esse nostrum, exigere vt deus sic vel sic loquatur: sed quod loquutus est, quomodo intelligat, pie expendere, soliteque mentibus.

Liii.

& cordibus nostris recondere. Alterum, neque hanc prolepsin carere gratia, & vtili obseruatione. Hæc ergo, non quasi historice dicta suo ordine, legamus: sed per admonitionem *μνηστικῶς* representata.

Sextum sigillum describit aduentantem formidabilem diem illum iudicij, sed verbis tamen vtitur, quæ quasi iam præsentissimum proponant. Quod non male conuenit cum versu 14. & 16. in effusione sextæ phialæ, vbi dicuntur ad Reges terræ, & totius mundi abire spiritus dæmoniorum tres illi impuri, vt congregent eos ad prælium magni illius diei Dei omnipotentis. Sextum item sigillum capit. 7. proponit quatuor Angelos (malos scilicet) insistentes quatuor angulis terræ, tenentes quatuor ventos terræ, nequis vêtus flaret super terram, neque super vllam arborem, neque super mare: ergò vt noceant terræ, mari & arboribus (quemadmodum illic dicitur v. 3. cap. 7.) cum nec terra, si nullus ventus spiret, fecunda esse queat, vel salubris ad eam inhabitandam aër, nec mare nauigari, nec arbor vlla fructum producere, vel florere. Hæc autem optimè consonant cum tuba sexta cap. 9. v. 13. 14. 15. & c. quæ describit vnde quatuor illi mali Angeli insistentes quatuor angulis terræ ad nocendum & c. quia scilicet tunc soluti

soluti sunt Dei iussu, cum vincti tenerentur ad flumen magnum Euphraten. Id etiam optimum habet consensum cum sexta phiala, quæ dicitur effusa super magnum illud flumen Euphraten, & siccatum esse: Siquidem discedentibus quatuor Angelis, qui illic vincti erant, iubetur etiam sanctus Angelus effundere phialam, ut siccentur & arefiant aquæ fluminis. Tres etiam ordines equitum in sexta tuba cap. 9. v. 16. 17, & c. sunt tres impuri illi spiritus (in sexta phiala cap. 16. v. 13. & c.) ex ore draconis & ex ore bestię, & ex ore Pseudoprophetæ prodeuntes. Dicuntur quidem similes ranis à quadam sua proprietate, de qua postea agemus: tamen cum iudū dicantur spiritus esse demoniorū, edere signa, ire ad Reges terræ, congregare eos ad prælium magni illius diei Dei Omnipotentis, meritò possunt existimari esse tres illi ordines equitum in sexta tuba, qui ab alijs suis qualitatibus aliter describuntur, habentes scilicet thoraces igneos & hyacinthinos, & sulphureos. Sed hæc postea à nobis edifferentur.

Quæritur quid hîc Euphrates significet. Sanè sic ego sentio cum alijs quibusdā. Quia Babylonis nomine significatur cap. 14. v. 8. & alibi Roma & Romanus Papatus, ideo Euphratis quoque fit mentio, quia scilicet

I. v.

ad Euphratem condita erat vetus illa Babylon, cuius ista nomen gerit spiritualiter. Bene etiam quadrat, quod tam in tubas, quàm in phiala sexta non tantum mentio fit Euphratis, sed etiam dicuntur ficcari eius aquæ: simili enim stratagemate, arefactis scilicet aquis fluminis, quæ Chaldaicam illam Babylonem muniebant, & ab eius accessu propiore hostes arcebant, ipsam cœperunt & ingressi sunt Medi & Persæ milites, & cum suo exercitu Cyrus ac Darius,

Eadem etiam allusione cap. 16. v. 12. dicitur ficcari aquas Euphratis, vt pararetur via regum ab ortu Solis aduentantium. Nam Babylonia ab ortu habet Susianâ, & Mediam, & Persidem. Vt ergo malum illud exitium Babyloni illi priori venit ab ortu, sic Dei Spiritus, huic nouæ Babyloni denuntians teterrima omnia, dicit eos, qui venient ad eam excindendam, esse suo quodammodo, id est nouo quodam modo reges venientes ab ortu Solis. Paucis rem complector. Si Roma & Romanus Papatus cum suo Antichristo est quædam Babylon, quicquid roboris, potentiæ, virium opulentiæ habet Romanus Papatus, quibus nitatur, est alter quidam Euphrates: qui autem Romano Papatui pericula vltima quæque creant, sunt quasi duo illi vetusti Reges, Cyrus scilicet &

& Darius, ab ortu, id est Susiana, Media, & Perside cum suis ingentibus copiis venientes.

Cap. 9. v. 15. Et soluti sunt quatuor Angeli.
 Quatuor Angeli dicuntur parati fuisse, ut occidant tertiam partem hominum. Licet quatuor Angeli, quia tamen tertiam partem hominum, ideo tres fortasse ordines equitum, ver. 18. Fateor tamen de numeris non valde laborandum, ut alibi dixi. Bene autem convenit dici sexta tuba solui quatuor Angelos vinctos ad magnum Euphratis flumen, paratos ad occidendam tertiam hominum partem, & sextæ phialæ effusione siccari magnum flumen Euphratem, quia imminutione reddituum suorū Romanæ Curia, & Ecclesiæ Romanæ omnes appendices, ad persecutionem piorum acceduntur, & in furorem vertuntur. Eorum tamen rabies cruenta persecutione omnia perturbantium & pios trucidantium, non potest efficere, quin servetur ad æternam salutem Dei omnes electi: quod in sexto sigillo, (cap. scilicet septimi initio) dicitur ante obsignari servos Dei in frontibus ab Angelo habente sigillum Dei viui, quam quatuor illis alijs (malis scilicet) liceat nocere terre, mari & arboribus. Ergo licet sanctissima sit persecutio, Deus tamen summus, & ad salu-

tem suorum sapientissimus rerum omnium moderator: sic ista etiam omnia (quæ perturbatissimè, efferatissimè, & sceleratissimè fiunt à quatuor istis malis Angelis Romanum Papatum defensantibus, & igni ferròque vindicantibus) temperat, vt non pereat Dei electorum vllus. Ideo dicuntur illi Angeli in sexta tuba, parati ad diem etiam horamque, non tantum ad annum & mensem, quia ne momentum quidem temporis durare potest persecutio, vltra præscriptos à Deo limites, neque quemquam absumere Deo infcio, qui fidelium suorum salutem æternam in medijs persecutionum ardoribus sartam tectam conseruabit, & præstabit intactam tãdem. Videri fortasse posset versus primus cap. 7. intelligi debere de quatuor Angelis missis in quatuor angulos terræ ad excindendum totum terrarum orbem vltimo die. Sed præfero priorem expositionem.

Quòd eodem cap. 7. v. 4. in sexto sigillo dicitur de cētum quadraginta quatuor milibus signatis ex omnibus tribubus Israël, eò spectat, vt quauis ab Antichristo instet Ecclesiarum horrenda & penè vniuersalis defectio, & Christianismi labefactatio, & ita Israel in sua cæcitate obdurescat ex maioris exemplis Christianorum, seruentur tamen

men cum aliarum gentium numerosissima illa multitudo, ex Israël quoq; non pauci, propter firmitatē electionis Dei ex fœdere factō cum Patribus Abraham, Isaac & Iacob. Ostendit autem continuatio sextæ tubæ cap. 10. & 11. quomodo id futurum sit, quia scilicet quantumuis fremēte & furente Romano Papātu, eiūsque omnibus affectis prædicatio tamen Euangelij instaurabitur, confirmabitur, propagabitur, & longē latēque sese diffundet, vt seruentur & ex aliis gentibus, & ex ipso Israël secundum Pauli prophetiam Rom 11. (quam ipse illic dicit mysterium) omnes electi Dei. Hoc autē de 144000. millibus signatis ex Israël maximē necesse fuit dici, tum vt occurreretur præsentī scandalo illius ætatis, quæ tam infesti erant Euangelio Iudæi, tum etiam postea futuræ non minori offensionī in eorū per tot secula obduratione, & per uicaciā, eodem tempore, quo Romanus Papatus Christi Ecclesiam vastaturus erat.

Cap. 9. ver. 17. Et qui sedebant super eos habebant loricas igneas & hyacinthinas, &c.
 Thoraces igneos, hyacinthinos, & sulphureos referri quis existimare posset ad varios colores vestitū monachorū, sacerdotū, episcoporū cardinaliū &c. partim in suis sacris, partim etiā extra sua sacra. Et tamen tres co-

lores thoracū ad tria illa referri malo, ignē, fumū, & sulphur, quę prodibant ex ipforum ore. Eodem verò spectat (vt ibi diximus) quod quinta tuba vers. 9. thoraces etiam habebant locustæ.

18 *Ab his tribus occisa est. &c.* Cur trium tantum hīc fit mentio, quum ver. 14. dicantur Angeli quatuor fuisse soluti? Respondeo non loqui de Angelis hīc, sed de eorum sessoribus, quorum tres ponit ordines. quidam enim thoraces habebant igneos, alij hyacinthinos, alij sulphureos. Et conuenire hoc videtur cum sexta phiala, cap. 16. vers. 13. vbi tres impuri spiritus, &c. imò & eosdem hīc quoque describi puto, quos hoc cap. in quinta tuba dicebat locustas ex fumo putei abyssi exeūtes in terram vers. 3. Nec absurdum est id ipsum variè dici quinta & sexta tuba. Id enim spectat ad maiorem expressionem: deinde sic significatur continuatio perdurans Antichristianæ tyrānidis spiritualis: in Ecclesia per Papam Romanum, & innumerabilem cateruam satellitum eius. Quadrat etiam interfici tertiam partem hominum ab igne, fumo, & sulphure, quę prodibant ex ore istorum, quum & locustæ illæ (quibus idem significatur) prodierint ex fumo putei abyssi, v. 3.

Cæterum numerus ternarius in tribus ordinibus

dinibus equitum in sexta tuba, quemadmodum & in tribus illis impuris spiritibus in sexta phiala, numerus est certus pro incerto. Placuit enim ternarius numerus potius quam alius in tuba, propter tria illa ignem fumum, & sulphur (sicut & equites parati ad prælium dicuntur, ut respondeat descriptio illorum tubæ clangori) in phiala autem sexta ternarius numerus eligi videtur quia respicit visio ad ternarium alterum numerum. tres enim sunt, nempe draco, bestia, & Pseudopropheta, ex quorum ore quoque procedunt tres illi impuri spiritus.

Quod capite nono versu 17. equites illi dicuntur habere thoraces non solum igneos, & sulphureos, sed etiam hyacinthinos, non immerito dixi respicere ad illa tria, quæ prodibant ex ore ipsorum, ignem, fumum, & sulphur, ut hyacinthinus color ad fumum referatur. Non ignoro quidem putari à doctis nonnullis ferrugineum hyacinthum dictum à Virgilio non propter colorem, sed quod funestus, & lugubris crederetur. Non dubito tamen siue vsus ex recta & certa naturæ ratione petitus hoc ferat, siue abusus aliquis inuexerit propter verborum inopiam in tanta colorum varietate, & incertissima commixtione, ferrugineum quoque colorem dici cœpisse hyacinthinum, quem

o, igne,
pforum
ximus)
iam ha-
r trium
dican-
espon-
de e-
ne or-
ant i-
eos. Et
phiala,
us, &c.
i puto,
locu-
erram
je dici
tat ad
signifi-
christia-
per Pa-
n cater-
interfi-
fumo,
torum,
signifi-
lli, v. 3.
bus or-
dinibus

scilicet & impluiatum dici tradunt, quasi fumato stillicidio implutum. Et Galli quidem infumatum sua lingua dicunt, id est, qui fumi colorem referre videtur.

Cæterum per ignem, fumū & sulphur, qui prodibant ex ore istorum, quorum ori consentiunt etiam thoraces ignei, sulphurei, & hyacinthini, non dubito quin significetur crudelis persecutio ab istis loricatis equitibus aduersus pios, qui dicuntur ab illis occidi igne, fumo, & sulphure, quæ prodibant ex ore ipsorum, quia nihil nisi sæua piorum incendia cogitant, loquuntur, crepant & spirant Antichristiani illi, totus scilicet clerus Papalis. Tota verò multitudo eorum, quos crudeliter interficiunt, detestantur, & persequuntur isti, maximo in numero esse significatur, cum dicuntur tertia pars esse hominum. Bene autem conuenit quod dicitur ver. 20. Nam quibus caudati isti serpentinique equites, qui & ranis similes dicuntur cap. 16. ver. 13. plagas non intulerunt, illi perseuerarūt idola colere, &c. Nec enim malè agentibus infesti sunt Romani clerici, sed piè viuentibus omnibus.

19 *Et in caudis eorum, &c.* Sic vers. 10. locustæ illæ habebant caudas similes scorpionum, erantque aculei in caudis earum, & earum potestas nocere hominibus.

Cæterum

Cæterum ne locustarum tantum, quæ in sexta tuba nominantur, habita à nobis ratio videatur, non committendum, ne ranis quoque illis quæ in sexta phiala describuntur, suus à nobis honos dici possit non tributus. Traduntur quidem alicubi mutæ esse ranæ: sed cum istos tres immundos spiritus similes ranis dicat Apocaplypsis procedere ad reges terræ totius, congregare illos in prælium ad diem magnum Omnipotentis Dei: equidem minime mutæ sunt hæ ranæ, sed longè aliæ. *ῥήτορεύουσιν* enim, ut inquit ille. Et est certè mira Rhetorica Cardinalium, Prælatorum, Sacrificulorum, Monachorum, & totius cleri Romani, qua misero mundo persuadent sui lucri causa, ut sese ipse miserrimè eat perditum, ut hîc quoque dicitur expressissimè. Ab ranis ciuitatem in Gallia pulsam tradunt probatæ fidei scriptores, ab locustis in Africa: at isti, cum & locustis similes sint in sexta phiala, quid miramur potentissimos Reges regnis suis pullos, optimos Principes ditione auita spoliatos, sexcentos patresfamilias quotidie modò hinc modò illinc extorres profugere, dum quotidie quoque.

Hæ veterem in limo rana cecinere querelâ:
Et eadem locustæ absumptis domesticis omnibus, vel etiam contemptis, externa pa-

K.j.

bula quærunt, non sine infausto præfagio eorum ad quos penetrant? Ranæ ultra solitum vocales, tempestatis signa esse feruntur: quis ergo non pluuias sibi metuat? quis non earum vim & incursum reformidet? quis non nimbos, procellas, turbines, reliquasque tempestates? cum hodie garrulæ istæ ranæ, & loquacissimæ nullum ubique finem faciant coaxandi, & verissima esse hæc prognostica multis rerum experimentis sæpius compertum, & comprobatum sit. Pulchrè verò ille, sed longè alio, & quidem optimo sensu: ranas nominans reprehensores etiam non valde seueros Pontificiæ tyrannidis, & ipsos tamen ingratos Romanæ curiæ, indicatur, si placet (inquit) clamoris & importunis ranis, de cauernis non egredi, sed suis cõtentas esse paludibus. Non audiantur in consiliis, in palatiis, nõ inueniantur ad causas, ad negotia, nulla necessitas, nulla trahere possit autoritas.

De voce Harmageddon cum plures à doctis afferatur cõiecturæ, nec eæ improbandæ in significatione obscura dictionis Hebrææ Græcis literis scriptæ, & quæ non alibi reperitur: nondum tamen mihi constituere licuit, cuiusnam earum magis in hæcendum existimem.

Caterum cum hanc quoque partem libelli nostri

nostri iam tradidissem operis typographi-
cis, meditabūsus tamen hanc ipsam vocem
Armageddon apud me agitare, venit
tandem in mentem coniectura, quam as-
suere (vt ita dicam) libuit: neque dubito
verissimam esse, iudicium tamen cuique
suum liberum relinquo, vt par est. Maged-
don cum reperiatur proprium nomen in
scriptura, fieri posse existimaui, vt Arma-
geddon hic in Apocalypsi non esset nomē
cōpositum ex Arma & Geddon, sed ex Har
& Mageddon, vt sit mons Mageddon. Bene
autem quadrare videtur, locum in quem
congregantur hostes Dei, siue reges, & no-
biles viri, siue priuati, & plebeij homines,
dici hic figuratē Har Mageddon, cum Ma-
geddon, quod legimus Zachariæ 12. vers.
11. (qui & Mageddo alibi sæpe) magno lu-
ctu insignis sit locus in veteris Testamenti
historia, adeo vt prouerbiali propemodum
locutione dici illud videatur apud Zacha-
riam, In die illa magnus erit planctus in
Ierusalem, sicut planctus Adadremmon in
campo Mageddon. Sic enim significat A-
pocalypsis, horrendum fore luctum ad-
uersarijs omnibus Dei omnipotētis, ab eius
victoris ira. Mageddo vt & Thaanach,
vrbes fuisse regias in terra Chanaan, indu-
bitatum est, quæ suos singulæ reges habe-
K.ij.

rent. li enim Iosua cap. 12. v. 21. numerantur inter reges terræ Chanaan interfectos ab Israelitis. Vtraque autem & Mageddo, inquam, & Thaanach recensentur Iosua cap. 17. v. 11. inter vrbes, quæ sitæ in Issachar & Aser, attributæ tamen erant tribui Manasse in terræ diuisione. Nec dubium est Metropoles fuisse (vrbes quippe regias iam dixi), quæ sua haberent oppida annexa, siue minores vrbeculas. Sic enim illo cap. 17. Iosue, Habitatores Thaanach, inquit, & oppida ei⁹, & habitatores Mageddo, & oppida eius. Quæ de causâ vt primi Regū cap. 9. vers. 15. Mageddo nominatur inter vrbes, quas muniuit Salomon, ita 1. Paralip. 7. v. 29. Thaanach, inquit, & filia eius, Mageddo, & filia eius. Baana etiam filius Ahilud, vnus ex duodecim præfectis domus Salomonis, possidebat Thaanach & Mageddo, & totâ Bethsean. Ex his iam apparet, familiare nobis esse debuisse nomen Mageddon (quæ eadem & Mageddo, vt antè dixi) ex ipsa lectione sacra Scripturæ, quæ eius situm, claritatem, & nobilitatem (vt ita dicam) sic nobis ob oculos ponit. At legimus quoque Iudicum cap. 4. & 5. ingentes illas copias labin regis Chanaan (qui regnabat in Hasor, cui non genti currus ferrei erāt, & qui oppresserat fortiter Israëllem viginti annis) ducere

duce Sisera, qui habitabat in Haroset gentium, periisse iuxta aquas Mageddo: sic enim cap. 5. ver. 19. canit Debora. Et hic, est magnus ille planctus pereuntium à coelesti manu Dei, comparatione quadā notatus precipue (vt puto) verbis illis Zachariæ cap. 12. ver. 9. & 11. Et erit die illo, quæram ad perdendum omnes gentes, quæ venient contra Ierusalem. In die illo magnus erit luctus in Ierusalem, sicut luctus Hadadrimō in planitie Mageddon. Scio doctos cōplures referre ad interfectum illic à rege Ægyptio sanctum regem Iosiam. neque hoc prorsus excludo, vt postea dicetur. Sed tamen vetusta illa clades, & vniuersalis strages exercitus regis Chanaan in Mageddo facta, in rationem potissimum veniæ videtur illo Zachariæ loco. fuit enim diuinitus potius immediatè propemodum, quàm humana manu deletus, vt ex ipsa narratione liquet. Nam & Dominus per Deboram prædicit cap. 4. ver. 7. Et pertraham ad te, ad torrentem Kison, Sisera principem exercitus Iabin, & currus eius, & multitudinem eius, & tradam in manum tuam: & v. 14. dicit Debora ipsi Barac, Surge, hæc enim est dies, in qua tradidit Iehouah Sisara in manum tuam. Nonne Iehouah cgressus est ante te? & c. Postea etiam rei narrationem profe-

K. iij.

quens sacrae historiae scriptor ver. 15. addit,
 Et contriuit Iehouah Sifera, & omnes cur-
 rus, & omnia castra acie gladij ante Barac.
 Descenditque Sifera de curru, & fugit pe-
 dibus suis. Barac autem persecutus est cur-
 rus, & castra usque ad Harozeth gentium: &
 ceciderunt omnia castra Sifera acie gladij.
 Non remansit ne vnus quidem. Sed cantu-
 cum Deborah cap. 5. ostendit magis ac ma-
 gis, quam opportunè & in ipso (vt dici so-
 let) rerum articulo, Deum tum propitius ad-
 fuerit sui Israël rebus afflictissimis, & pro-
 pè desperatis, In diebus Sangar filij Anath,
 in diebus Iahel cessauerunt semitæ: & am-
 bulantes per semitas ambulauerunt per se-
 mitas tortuosas. Cessauerunt villæ in Israel,
 cessauerunt, &c. Venerunt reges pugnaue-
 runt: tunc pugnauerunt Reges Chanaan
 in Thaanach & iuxta aquas Mageddo: de-
 siderabile argentum non acceperunt. De
 cœlo pugnauerunt, stellæ de vijs suis pu-
 gnauerunt cum Siferâ. Torrens Kifon de-
 uoluit eos, torrens antiquitatum, torrens
 Kifon, calcasti anima mea fortitudine. Tunc
 quassatæ sunt calces equi, à sono pedum
 fortium eius. Pertinuisset verò hoc ad ex-
 emplum perpetuum iræ Dei contra hostes
 Ecclesiæ, & consolationem piorum, o-
 stendit cantici vltima clausula, Sic pereant,
 inquit,

Inquit, omnes inimici tui, Iehouah! diligentes autem te, sint sicut oritur sol in fortitudine sua. His positis, iam addo circumstantiarum tot, & tantarum considerationem in huius iudicij diuini tota ratione, qua ad internecionem vsque deletus est potentissimus exercitus regis Chanaan: dura seruitute per tot annos opprimens Ecclesiam, satis ostendere non sine maxima causa factum, vt in prouerbium transfiret, Luctus in Mageddon, quod vsurpauit Zacharias. Dominus quoque Iesus in hac Apocalypsi, cum se omnes semel suos aduersarios Ecclesiā oppugnare pertinacissimè perseuerantes conculcaturum & contriturum dicit, non minùs eleganter & significanter denunciatur, locum illum totius suorum aduersariorum multitudini fore quandam Mageddon, quia nihil illis audietur, præter clamores horrendos, vociferationes, vlulatus perentium hincinde, persequente Dei manu vltice. Nec obscure loquutus est, loquutus voluit, hac figura sermonis vtens, imò apertissimè, si scripturas assidue legere veteris, nouique Testamenti perseueratum esset omnibus seculis publicè pariter, & priuatim, vt sancti monuerant Apostoli, & indubitatum est factum fuisse felicissimo illo seculo, ac primo flore

K.iiij.

r. 15. addit
omnes cur
nte Barac
& fugit pe
us est cur
entium de
cie gladij
Sed canti
is ac ma
dici so
ritus ad
is, & pro
lij Anath,
ta: & am
nt perse
in Israel,
pugnaue
Chanaan
eddo: de
erunt. De
s suis pu
Kison de
n, torrens
idine. Tūc
no pedum
hoc ad ex
tra hostes
iorum, o
ic pereant
inquit

Apostolicarum Ecclesiarum : qui paulò post, heu citò nimis, hominum partim perfidia, partim incuria, deflorescere multum cœpit. Hæc ergò præcipua eaque vetustissima causa, vt dixi, fuit Mageddon vsurpandi pro loco magnæ cladis, & funestissimi luctus. Accedunt postea eiusdem significationis alia inferiora adminicula : vt quod 2. Reg. cap. 9. Ochozias rex Iuda persequente ipsum Iehu ultionis diuinæ administro ad excindendam domum sanguinariam Achab, dicitur fugisse vulneratus in Mageddo, & ibi mortuus : itē quod pius rex Iosias ibidem prostratus fuit à Pharaone Necho. Siquidem sancti regis mortem luctu prosequuta est etiam solenni & anniuersario posteritas ex Ieremiæ carmine lugubri. Et hæc quidem satis fore credo ad huius loci Apocalypseos enodationem. Nam quòd Megiddo, & Megiddon habet Hebræa veritas, hîc autem Mageddon legimus, leuiculum est, cum certum sit faciles esse eiusmodi immutationes ex vsu communi plebeiorum, quòd alij etiam postea abducuntur. Et quidem quòd vulgata versio Latina veteris Testamenti habet vbique Mageddo, & Mageddon, indicio est sic quoque habuisse versionem Græcā septuaginta interpretum, etiam si demus non esse eam quæ hodie

die extat. Quòd enim illo Zachariæ duodecimo capite redditur Græcè, μεγαλιωθήσεται ὁ ποταμὸς ἐν Ἱερουσαλήμ, ὡς ποταμὸς ῥοῶν ἐν πεδίῳ ἐκκοπτομένων, magnus erit planctus in Ierusalem, sicut planctus malorum granatorum in campo succisorum, &c. manifesto factum est errore. Harmageddon etiam dici, id est montem Mageddon in Apocalypsi, cùm Zacharias campum vel planiciem Mageddon dicat, mirum non est, si quidem tota regio Chanaan montuosa esse perhibetur, ut planicies tanta nulla esset, quæ montes nullos nisi remotissimos haberet. Eodem ergò sensu, optima ratione, legitur & campus Mageddō in Zacharia, aut alibi, & mons Mageddon hīc in Apocalypsi. Et tamen hīc, non planitiem Mageddō, sed montem Mageddon potius dici credo, quia Deum excelsissima in sede eminentem isti inuadere conantur, & de suo gradu deicere ac deturbare: sed dū pugnat ille, quasi ex loco superiore (nam reuera non minùs Deus vallium est, quàm montium) ipsi autem montem conscendere nituntur, ut eum expugnent, sit illis totus mons (id est omnis eorum conatus) quasi mons quidam Mageddon, luctuosissimo scilicet euentu; & omnibus ipsis ad vnum vsque perniciosissimo superbiæ suæ exitu. Scribi verò Ἀρμα-

K.v.

μαρδδων in nostris codicibus leni spiritu, cum Hebræa, eo, quem afferimus sensu, aspirationem habeant, nempe literam He, neminē remorari debet, qui sciat librariorum olim in describendo sæpe solitos prætermittere eiusmodi.

Porro sic accipienda esse hæc eò magis confirmor, quòd nisi Mageddon proprium esset nomen loci, & satis notum ex Scripturæ lectione, non minùs eius vocis significationem expressisset Græca dictione Ioannes, quàm cap. 9. vers. 11. regem illum locustarum abyssi dixit esse, cui nomen Hebraicè Abaddon, & Græca lingua Ἀπολλύων. Fateor, Alleluia, Amen, & similia legi in Nouo Testamēto sine interpretatione: sed sanè communi vñ Ecclesiarum omnibus notissima. Longè verò aliter haberet in Mageddon, siue Harmageddon, nisi appellatio loci esset. Quòd si dicat quis, saltem Ioannem Har Mageddō interpretari oportuisse esse Græcè, ὅρος μαρδδων: respondeo, quū Mageddō intelligi debuerit ex lectione Scripturæ, esse loci denominationem, & hic ipse dicat, locum qui vocatur Hebraicè, & c. satis illud dictum fuisse. Sic videmus dictionem vnā, cuius alioqui non erat per se difficilis perceptio, multum nos torfisse. Nos longiori sermone explicandam nunc
puta-

putauimus, vt rei veritas apertior elucesceret. Sed hæc hæctenus. Nunc verò transeamus ad eas, quæ sequuntur in sexta tuba.

*Cap. 10. totum, & undecimi
pars prior.*

Non dubium est hæc quoque pertinere ad sextam tubam. Nam vers. demum decimo quinto cap. II. dicitur Angelus septimus clauxisse tuba, & ibi quinque versibus describitur septimæ tubæ effectus. Huius autem appendicis (vt ita dicam) sextæ tubæ, hæc est summa, hocq; argumentum, Etiam si omnia in Ecclesia turbarit, euerterit, pessum dederit, atque etiamnum turbare, euertere, pessundare, perseveret Romanus Papatus, etiam si horrenda impendent multa toti mundo propter Romanum Papatum: tandem tamē rursus Dei singulari misericordia, & potentissima efficacia prædicatum iri Euangelium.

Vers. I. Et vidi alium Angelum fortem descendentem de cælo, amictum nube, & iris in capite eius: & facies eius erat vt Sol, & pedes eius tanquam columna ignis. Et habebat in manu sua libellum apertum, &c.

Sic augusta & diuina facie describitur Angelus, qui daturus est librum (Euangelij scilicet volumen) veluti postliminio reuer-

sum) ad prophetandū multis populis, quia
cœlestis est doctrina & pacis nūtia. Descri-
bere enim incipiet versu octauo instaura-
tionem illam celebrē prædicationis Euan-
gelij, quæ nostra ætate extitit: & ideò v. 11.
non dicit simpliciter, Oportet te prophe-
tare coram populis, &c. sed, Oportet te ite-
rum prophetare, &c. continuat autem eus-
modi descriptionem postliminio redeūtis
veræ & genuinæ faciei Ecclesiarum Chri-
stianarum per prædicationem Euangelij
vsque ad versum 15. cap. 11.

*Vers. 8. Et audiui vocem de cœlo iterum
loquentem mecum, & dicentem, Vade, & ac-
cipe librum apertum de manu Angeli stantis
super mare, & super terram, &c. Nota di-
stingui quodammodo hunc librum ab eo,
de quo agebat caput quintū Apocalypsis.
Illic enim proponebatur liber septē sigil-
lis obsignatus, quem nemo aperit præter A-
gnum, omnium scilicet cōsiliorum Dei ar-
canorum conscius cum Patre, Patris quip-
pe ipsa sapientia. Hic autem alter quidam
habetur liber apertus, qui datur Euangeli-
zaturō populis linguis, & nationibus. Et ille
quidem dicebatur liber scriptus intus, & à
tergo obsignatus sigillis septē, βιβλίον, &c.
hic autem libellus apertus βιβλαρίδιον ἀνεω-
γμένον. Etsi enim vtrumque est diminuti-
um*

uum nomen, non tamen & vnus & eiusdem
formæ. Itaque prior dicitur liber, alter ve-
rò, libellus: aut si priori illi damus libelli
nomen, hic posterior erit libellulus. Neuter
verò dicitur per contemptum, quin potius
sic nobis tota Dei voluntas, & amabilis &
veneranda esse debere indicatur, quippe &
iusta, & sancta omnis. Cæterum hinc po-
test confirmari quod docendi gratia, vbi a-
gitur de Dei prouidentia tradunt docti, &
pij complures, duplicem esse Dei volunta-
tem, vnā occultam, alteram reuelatam.
Nec tamen eo sensu, quo cõtumeliosè qui-
dam arguari contra Deū volentes, varium,
duplicem, & mutabilem eum faciunt, quo-
rū damnatio iusta est, inquit Paulus Rom.
3, similes nebulones compescens sanctissimè,
iustissimè, & potentissimè. Sed duplicē
scilicet Dei voluntatem, docendi causa (vt
dixi) nominant cordati, & pij doctores eo
sensu, quo Paulus exclamat Rom. 11. O pro-
funditatem diuitiarum, & sapientiæ, & co-
gnitionis Dei: quā incomprehensibilia
sunt iudicia eius, & imperuestigabiles viæ
ipsius? quis enim cognouit mentē Domini?
aut quis illi à cōsiliis fuit? aut quis prior de-
dit ei, & retribuetur illi? quoniam ex illo, &
per illū, & in illū sunt omnia, Ipsi gloria in
secula. Amē. Eo item sensu, quo idē Paulus

lis, quia
Descri-
in staura-
is Euan-
eò v. 11.
prophæ-
et te ite-
em etuf-
edeūtis
Chri-
angelij
o iterum
e, & ac-
li stans
ota di-
a ab eo,
alypsis.
tē sigil-
reter A-
Dei ar-
ris quip-
quidam
uangelij.
us. Et ille
tus, & à
lov, &c.
lov aru-
iminuti-
um

Eph. 3. Vocationē gentiū, mysteriū dicit ab scōditū, quod aliis seculis nō innotuit filiis hominum, quemadmodū nunc reuelatum est sanctis Apostolis & Prophetis per Spiritum: & quo sensu ibidem Paulus prædicationem Euangelij nominat, Mysterium Christi, inperuestigabiles diuitias Christi: & in ea dicit innotescere, ac patefieri principatibus, & potestatibus quę in cœlis sunt, multiformem illam sapiētiam Dei, per Ecclesiam, secundum propositum æternum, quod constituit in Christo Iesu Domino nostro. Sic, inquam, optimē inter se consentiunt liber ille Dei septem sigillis obsignatus, quem nemo aperit præter Agnum, & libellus ille alter Dei apertus, qui datur seruis Dei ad Euangelizandum, & dulcis est in eorum ore tanquam mel: sic manet vnus idēq; Deus, semper sibi ipsi, suisq; omnibus sanctissimē constans: cui soli sapienti, Regi seculorum immortalī & inuisibili honor, & gloria in omnia secula, Amen.

4 *Obsigna quę loquuta sunt septem tonitrua & ne scribas.* Quomodo verò obsignare iubetur nihil scribens? Noluit Deus scribi, quia ea sunt, quę dabuntur filiis Dei in gloria Christi post vltimam diem, quę nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec ascenderunt in cor hominis. Obsignari tamen vult, quia

quia certissima sunt, prout ea audiuit Ioannes. Ided cap. II. v. 19. vbi dies iudicij describitur commemorantur item tonitrua, sed expressius: addit enim fulgura, voces terræ-motus, & grando magna.

Caput II. vsque ad ver. 15.

Cap. II. v. 1. Surge & metire tēplum Dei, & altare. Fructus prædicationis Euangelij, nempe amplitudo templi, & altaris, multitudoque adorantium in eo describitur. Iubetur excludere atrium, quia prædicatione Euangelij credentes omnes fiunt Deo suo sacerdotes, & Leuitæ: increduli autem omnes sunt veluti in atrio, quod hodie nullo respectu est pars templi, sed planè extra templum, & excluditur ac reiicitur longissime à templo, & vrbe sancta, id est Dei Ecclesia.

Apocalypsis cap. I. vers. 4. *Dabo illam scilicet vrbē sanctam duobus testibus meis* (puto duos tantum nominari testes, non autem septem, vt septem candelabra cap. I. vers. 20. erant, & septem stellæ, id est Angeli Ecclesiarū septē & septē Ecclesiæ propter paucitatē fidelium Euangelistarū in hac vltima restitutione, & reparatione Ecclesiarum Christi propter exiguum, inquam, numerū syncerorum ministrorum Euangelij, præ ingenti numero & prope infinita multitudine ministrorum Antichristi, & propu-

gnatorum Romani Papatus.

5. *Diebus mille ducentis sexaginta.*

Conficiunt annos tres, menses quinque, & dies viginti quinque. Ita quum dicat versu 2. calcatum iri urbem sanctam mensibus quadraginta duobus, id est tribus annis & mensibus: significat prædicatum iri publice Euangelium, etiam dum tyrannide Papatus premuntur Ecclesiæ multæ: sed & interruptionem factum iri prædicationis, durante tum & recrudescente illa tyrannide, quia non potest tota extirpari, & nouis valde concussa confirmatur aliquantulum adminiculis. Ita v. 7. 8. 9. 10. hanc duorum numerorum, siue duplicis spatij temporum collationem explicant. Versus autem 11. promittit, etsi non extinguetur totus Papatus, vim tamen & libertatem prædicationis Euangelicæ subinde exoriturâ. Eundem numerum habes cap. 12. v. 6.

Amicti saccis. Non designat superstitionis amictum: sed hac sermonis figura, vel significat prædicationem Euangelij perpetuam fore pœnitentiæ doctrinam, vel Euangelij ministros ministerium suum obituros magnis in rerum etiam suarum angustiis, in egestate & penuria, vt vilissimo vestitu vti cogantur etiam. Prophetas pilosis vestibus indui solitos patet ex cap. 13. v. 4. Zachariæ.

Dicun-

Dicuntur etiam dei Prophetæ prophetare amicti faccis, per antithesim quandam ad Antichristi Romani sacrificulos, & monachos, qui in nefandis suis sacris vestiuntur pannis holosericis, argenteis, aureis, & sæpe rigent propemodum toti auro & gemmis. Contrà ergò Dei Prophetæ contenti dicuntur esse simplici amictu in prophetando etiam, vt propemodum faccis induti videantur. Hinc tamen commendari videtur in ministris Ecclesiæ modestia & simplicitas in vestitu, vt neque declinent ad nobilitatis ostentationem, nec ad elegantiae muliebris affectationem, nec ad militarē quandam vel leuitatem, vel varietatis auiditatem: sicut nec ad hypocritarum Eremitarū quorundam ferream seueritatē, aut monachorum superstitiosum etiam amictum. Et hæc quidem de priuato eorum cultu. Cæterum in sacris etiam, Ecclesiasticæque actione omni tutius esset eos nō aliter amiciri, quàm alibi soliti sunt ipsi facere. Rē tamen fateor esse indifferentē aliquando, aliquomodo, & aliquatenus, vt de ea non sit peruicaciter cōtendendū, modò tamē nequid nimis. Semper enim verendum ne vel Antichristianorum sacrificulorum notas aliquas & reliquias retinere velle videamur, vel veteris Testamenti vmbra aliquas (quas aboli-

L. j.

ta.
minque, &
icat versa
mensibus
is annis &
iri publi-
nide Pa-
sed & in-
onis, du-
rannide,
& nouis
uantulum
c duorum
temporum
autem n.
totus Pa-
prédica-
urā. Eun-
perstitio-
figura, vel
elij perpe-
n, vel Euā-
n obituros
ngustis, in
vestitu vi-
sis vestibus
Zacharia.
Dicun-

tas esse iā diu oportuit omnes) in vsum reuocare, quorum vtrunque offensionem pareret. Quare omnium optimum est, Apostolorum & totius illius seculi simplicissimam simplicitatem amare & seruare, quos certissimum est non aliter vestiri solitos in sacrorum Christianorū tractatione, & administratione omni, quā in reliquis vitæ partibus.

4 *Hi sunt duæ illæ oleæ.* Alludit ad illud Zachariæ cap. 4. v. 3. candelabrum aureum, &c. & duas oleas, de quibus quærenti Prophete respondetur. Illi duo filij, oleæ stantes coram Domino vniuersæ terræ. quos beatæ memoriæ vir & fideliss. Ecclesiæ Basiliensis Pastor ac Doctor Oecolāpadius rectè interpretatur Apostolos & Prophetas Ecclesiæ Christianæ.

5 *Ignis prodit ex ore ipsorum qui deuoret.* Vis prædicationis Euangelij est quasi ignis deuorans Euangelij persecutores, & aduersarios omnes: suo modo, inquam, eos interficiens. Ideò addit *ερω* vt significet non esse occisionem aliquam externam & visibilem oculis hominum, sed spiritualem, Dei scilicet iræ intus ipsos consumentis.

6 *Hi habent potestatem claudendi cælum.* Figuratè significat fore vt Deus Euangelij contemptum puniat, passim in populis totius

trās terrarum orbis, cœli immoderatis ardoribus, qui agrorum sterilitatem inducant variis morborum generibus. vt euenire necesse est, vbi sanguineæ, venenatæ, vel minimè potabiles sunt aquę hominibus & pecoribus: denique omni calamitatum genere.

7 *Porro cū finierint suum testimonium.* Id est, cū instabit Deo sic volente finis eorum vite, & Deus ex ministerij laboribus in beatam quietem eos reuocare volet, tum permittet bestię eos vincere & occidere, cuius dentes quantumuis ringentes à tali morsu arcebat diuina sua manu. Simul ergò significatur futurum Dei prouidentia & benedictione, vt singuli fideles Euāgelistę, modò hi, modò illi, modò hīc, modò illic prædicēt Euāgelium, neq; possit eorū prædicatio impediri, aut in totū tolli Antichristi tyrannide, quin ad tempus saltē aliquod veritas audiatur ex eorum ore, in cuius testimonio immoriantur quoque ipsi crudelissimè cæsi ab Antichristiana factione.

Bestia quę ascendit de abyssō. Emphatici sunt articuli, quos Latine sic exprimas, Illa bestia, ascendens scilicet illa ex ipsa abyssō. Est autem tam illa ipsa Bestia, quę cap. 13. versu dicitur ascendere è mari, quàm simul & altera eius comes, & quasi coniuncta, ac

L. ij.

consentiens cum ea, ascendens è terra cap. 13. v. 11. Caterùm cap. 17. v. 3. Bestia coccina est prior bestia è mari ascēdens in cap. 13. & mulier insidens Bestiæ coccinæ cap. 17. est posterior quæ nominatur Bestia ascēdēs è terra, cap. 13. Vt enim cap. 13. ver. 12. dicitur posterior Bestia exercere omnem potestatem prioris in eius conspectu: sic cap. 17. vers. 3. Meretrix illa dicitur insidere Bestiæ coccinæ, & ibidem ver. 8. Bestia coccina, cui insidet mulier meretrix dicitur ascēsurā ex Abyssō. Ergò Ascendere ex mari cap. 13. & Ascendere ex Abyssō capite 17. idem sunt: Ascendere autem ex terra cap. 13. & insidere Bestiæ coccinæ, rursus idem sunt. Est verò & Bestia ascēdens ex mari cap. 13. & Bestia coccina ascēdēs ex Abyssō, ipsum Imperium Romanū. Deinde, & Bestia ascēdens ex terra, exercens omnem potestatem prioris (ascendentis ex mari) in eius conspectu, cap. 13. & mulier meretrix insidens Bestiæ coccinæ cap. 17. est ipse Papatus Romanus. Bene ergò conueniunt inter se descriptio Romani & Imperij, & Papatus, in cap. 13. & eorūdem alia descriptio in 17. Sed hic locus in quo nunc versamur cap. 11. vers. 7. (breuius scilicet loquens) nomine Bestiæ ascendentis ex Abyssō comprehendit simul vtrunque, id est tam Imperium, quàm Papatum

Papatum Romanum: siue (quod idem est dictu) representat Bestia ascendens ex Abyſſo, cap. 11. v. 7. tam Bestiam ascendentem è mari cap. 13. quàm bestiam ascendentem ex terra eodem cap. 13. item eadem Bestia ascēdens ex Abyſſo hoc cap. 11. v. 7. complectitur & significat tam Bestiam coccinam ascendentem ex Abyſſo cap. 17. quàm mulierem meretricem, quæ eodem cap. dicitur insidere bestię coccinæ. Porro paulò aliter cap. 16. ver. 13. & cap. 19. ver. 20. & ca. 20. v. 10. Romanum Imperium dicitur Bestia: ipse Romanus Papatus, Pseudopropheta nominatur *ναρ' ἐξ ὄχλου*. & habes illo primo loco cōsentientes voluntates draconis, Bestię, & Pseudoprophetæ. Sed in eo differt hic locus cap. 11. v. 7. à gemina descriptione earundem prorsus rerū in cap. 13. & 17. quòd hīc in genere tantum, & breuiter attinguntur, quæ distinctiùs, clariùs, & particulariùs, longiorique sermone postea describuntur bis, cap. scilicet 13. deinde & 17. Hunc verò sæpe sacris scriptoribus esse morem, sciunt docti, & nos nunc allatis exemplis confirmare possemus, nisi ad alia huius libri festinandum esset. Ergò Antichristianam à Romanensi secta tota persecutionem in pios Christi seruos & Euangelistas, vna breuissima sententia, sed expressissima, depingit

L. iij.

hic cap. 11. v. 7. At cap. 13. Romanensis illius sectæ, tanquam corporis vnius, mēbra quædam præcipua, aut etiam plura capita, distinctè proponit, & suis ornat coloribus, ac quo nexu inter se cohereant, apertissimè loquitur, & quid agant, dicant, ac cogitent, edisserit. Eadem ipsa omnia rursus aliter pertractat cap. 17.

Porro cū Bestia nominatur Imperium Romanum, vel Romanus Imperator, non cedit hoc in dedecus piorū Principum, aut bonorum Imperatorum: quemadmodum cū Saul reprehenditur, non existimandū est reprehendi, & infamari regiam dignitatem in Davide eius successore. Sic etiā cū Ahas improb⁹ hypocrita, sedēs in throno Davidis arguitur ab Isaia, & sermone quidem generali, quasi tota domus David eodem inuoluatur crimine, Audite nunc domus dauid: an parum est vobis, hominibus molestos esse, nisi deo quoque meo sitis molesti? nihil hoc imminuit laudes pij Ezechia, nec desinit deus glorificari in egregiis regis illius virtutibus, de quo dicitur, Ecce in iustitia regnabit Rex: & Principes in iudicio præerunt. Et erit ille vir velut latibulum à vento: receptus ab imbre: riuus aquarum in terra arida: umbra magnæ rupis in terra laboriosa. Ieremias cap. 22 & Ieremias

chanian simulachrum contemptum, contritum vas in quo non est oblectatio, dicit, quemadmodum etiam Eliakin patrem eius arguit superbiæ, & immoderati luxus, iniustitiæ, ac tyrānidis: & simul tamē Iosiam pium regem vita sanctū, auum Iechoniæ, patrem autem ipsius Eliakin magnis extollit laudibus: Pater tuus (inquit) an non comedit, & bibit, & fecit iudicium, & iustitiam? tunc bene fuit ei. Iudicium iudicauit pauperis, & egeni, tunc bene. An non hoc est nosse me, inquit Iehouah. Quoties etiam Ezechiel cap. 19. eosdem sancti regis Iosia filios, leones nominat, & leunculos, leonūque catulos, propter crudelitatem, & ferocissimam rapacitatem, leonæ etiam matris cuiusdam filios. An verò propterea non dixerat in summæ laudis significationem de Ezechia Isaias, de radice colubri nascetur Regulus, & fructus eius Serpens ignitus? ignominiosum certè minimè fuit Ezechia sancto regi, dici serpentem Regulū, & presterem: quia quo sensu id de eo prædicetur sequentia ostendunt, & pascuntur primogeniti pauperū, & inopes securè accubabunt. Formidandus scilicet impiis & sceleratis, Ecclesiæ præcipuè aduersariis, benignum se pastorem bonis omnibus exhibet, & defensorem iniuste afflictis. Sic

Liii.

omnino, nec Illustrissimis sacri Romani Imperij Electoribus, nec ipsis Romanis Imperatoribus sinistram notam vllam inurit, Bestiam dici Romanū hīc imperium: iis, inquam ipsorum omnibus, qui fideliter procurabunt, vt extet illud iam olim toties celebratum, Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat. Amen, Amen.

IO *Hi duo propheta cruciauerunt eos qui habitabant super terram.* Dicuntur cruciasse incolas terræ ipsi Prophetæ, & quia eis imputat mundus quæcunque ab irato Deo immittuntur flagella propter Euāgelij cōtemptū. & quia prædicatio Euangelij, quam sunt exosi, existimatur ab illis cruciatus & tormentum.

II *Et post tres dies & dimidium.* Dicuntur post tres dies resurgere, quia Deus prioribus seruis suis trucidatis alios subinde excitat Ecclesię doctores, vt iidem illi videantur resurrexisse, obstupescantibus præ pauore aduersariis: quemadmodum Herodes ille Baptistam, quem obtruncarat putat resurrexisse, vbi audit esse, qui eadem doceat, imò etiam signa & miracula edat.

Et timor magnus cecidit super eos qui viderunt eos. Videtur hīc notari id hominum genus, quos aliquousq; mouet admirabilis Dei prouidentia in renouando Euangelio,
&

& Christi seruorum constantia eius pro-
fessionem firmam retinentium: deinde, &
sobolescent in dies medijs in persecutioni-
bus lata Ecclesiæ multitudo: sed qui non
eiusque afficiuntur, vt sese ipsi ingenuè
Christo adiungere velint. Stupent scilicet
toti admirabundi, nec tamen serio se com-
mouent, vt relicto Antichristo, in Christi
castra audeant transire.

12 *Et audierunt vocem magnam de cælo,*
dicentem Ascendite huc. Omnes, quotquot
fuerint fideles Ecclesiæ ministri, & Euan-
gelij præcones, gloria cœlesti tandem do-
natum iri significatur, iuxta illud 2. Ti-
moth. cap. 4. v. 7. Cursum consummaui, ser-
uaui fidem, &c. reposita est mihi iusticiæ
corona. & Daniel. cap. 12. v. 2. Multi ex dor-
mientibus &c. euigilabunt &c. & pruden-
tes fulgebunt quasi fulgor expansionis, &
qui iustificant multos, sicut stellæ in secu-
lum, & seculum.

13 *Et in illa hora factus est terremotus ma-*
gnus: & decima pars ciuitatis cecidit. Vt ini-
tio huius Methodi dixi, breuè faciens par-
titionem totius Apocalypsis: hîc signifi-
catur, hac figura sermonis, Deus miris mo-
dis (vt in manu eius sunt omnia) terrere, af-
fligere, contundere, discerpere, & potentis-
simè contere Antichristum, & totam Anti-

L.v.

Romani
Romanis
vllam in-
imperium
ni fideliter
lim totius
ristus re-
nen.

nt eos qui
crucias-
quia eis
rato Deo
gelij cō-
gelij, quam
uciatius &

Dicun-
eus prio-
binde ex-
li videan-
is præ pa-
Herodes
t putat re-
m doceat,

s qui vide-
hominum
dmirabilis
Euangelio,
&

christianam sectam miseramque hominum multitudinem, qui nefarium caput illud adorant. Ergò dum exultat Papa Romanus, superbissimèq; lasciuit, dum ei ex omnibus gentibus applaudunt putidi assentatores, mercenarij, rabulæ, & serua mancipia, dum cæca simul ipsa, & sæpius excæcata misera plebecula, pascitur piorum suppliciis, & lætatur effuso innoxio sanguine, obbrutescens magis ac magis in stulta superstitione, sibi que placēs in exitiali ignorantia Christianismi: Deus interim horrendo terræ motu totam ita urbem concutit, vt decima eius pars cadat: id est, sic Papatum Romanum, quàm longè lateque patet apud varias gentes, exagitat, & quatit, vt vires eius non parua ex parte debilitetur. Vrbs enim quæ hîc nominatur, ea est, quæ ver. 8. dicebatur Vrbs magna, quæ vocatur Spiritualiter Sodoma, & Ægyptus, vbi & Dominus noster crucifixus est: Imperium scilicet Romanum, cum Papatu Antichristiano, inde exorto.

Occisa sunt in terra motu nomina septem millia. Pro innumerabili hominum multitudine. Sic enim ferè scriptura septenarium numerum libenter vsurpat.

Et reliqui in timorem sunt missi, & dederunt gloriam Deo cæli. Id est, resipuerunt, & verè ad

rè ad Deum sunt cōuersi. deus cœli hīc emphaticōs opponitur diis terræ, simulachris scilicet, & Romanis Pontificibus, qui & dii in terra dicuntur. Vt autem v. 11. id hominū genus notari diximus, qui Euangelium aspernantur tantū, non etiā persequūtur, qui tamen suo & ipsi tandem tempore in exitium eunt: ita hoc versu habes duo alia hominū genera. Persecutores scilicet, qui horrendo intuentibus omnibus dei irā exemplo cadunt, & interficiuntur quasi extraordinaria dei manu: postremò eos qui verè resipiscunt commoti ipsa sancti Euangelij maiestate, & territi iudiciorum diuinorum in præfractos aduersarios multitudine simul & grauitate.

e homi-
caput il-
apa Ro-
n ei ex o-
di affen-
a manci-
excæca-
um sup-
guine,
ulta su-
igno-
horre-
ncutit, vt
apatum
et apud
res eius
s enim
3. dice-
rituali-
ominus
cet Ro-
no inde

septem
multi-
narium

dedern-
& ve-
rè ad

Septimum sigillum.

Septima tuba.

Apocapsis cap. x7. vers.

Apocalyp. ca. x1. v.

9 Post hæc vidi turbā magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis: stantes ante Thronū, & in conspectu Agni amicti stolis albis, & palmae in manibus eorum:

15 Et septimus Angelus tuba cecinit, & facta sunt voces magna in cælo, dicentes, Factū est regnum huius mundi Domini nostri & Christi eius, & regnabit in secula seculorum.

10 Et clamabant voce magna, dicentes, Salus Deo nostro qui sedet super Thronum & Agno.

16 Et viginti quatuor Seniores, qui in cōspectu Dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas, & adorauerunt Deum.

11 Et omnes stabāt Angeli in circuitu Throni & seniorum & quatuor animalium: & ceciderunt in cōspectu Throni in facies suas, & adorauerunt Deū.

17 Dicentes, Gratiās agimus tibi Domine Deus omnipotens, qui es, & qui eras, & qui venturus es: quia accepisti virtutem tuam magnā, & regnasti.

12 Dicentes, Amen: & benedictio, & claritas, & gratiarū actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo nostro in secula seculorū. Amen.

13 Et respondit unus de seniorib³, & dixit mihi

18 Et irate sunt Gentes & aduenit ira

Septima phiala.

Apocalypsis cap. 16. vers.

17 Et septimus Angelus effudit phialam suam in aerem: & exiit vox magna de throno à Throno, dicens, Factum est.

18 Et facta sunt fulgura, & voces, & tonitrua, & terremotus factus est magnus qualis nunquam fuit ex quo homines fuerunt super terram, talis terremotus, sic magnus.

19 Et facta est ciuitas magna in tres partes, & ciuitates Gentium ceciderunt: & Babylon magna venit in memoriam ante Deum dare illi calicem vini indignationis ira eius.

20 Et omnis insula fugit, & montes non sunt inuenti.

21 Et grando magna sicut talentum descendit de caelo in homines: & blasphemauerunt Deum homines propter plagam grandinis: quoniam magna facta est vehementer.

Septimum sigillum.

Septima tuba.

hi, Hi qui amicti sunt
stolis albis, qui sunt &
unde venerunt?

ira tua & tempus
mortuorum iudica-
ri, & reddere mer-

14 Et dixit illi, Domi-
ne mi tu scis. Et dixit mi-
hi, Hi sunt qui venerunt
de tribulatione magna &
lauērūt stolas suas, & de-
albauerunt eas in sangui-
ne Agni.

cedem seruis tuis
Prophetis & San-
ctis, & timentibus
nomen tuum, pusil-
lis & magnis: &
exterminandi eos
qui corruerūt ter-
ram.

15 Ideo sunt ante Thro-
num Dei, & seruiunt ei
die ac nocte in templo ei-
us: & qui sedet in Thro-
no, habitabit super illos.

19 Et apertum
est templum Dei in
cælo, & visa est ar-
ca Testamēti eius:

16 Nō esuriēt, neq; sitiēt
amplius, nec cadet super
illos Sol, neq; ullus estus:

in templo eius &
facta sunt fulgu-
ra, & voces, & ter-
remotus, & grande
magna.

17 Quoniam Agnus qui
in medio throni est, reget
illos, & deducet eos ad vi-
ta fontes aquarū: & ab-
sterget Deus omnē lachry-
mā ab oculis eorum.

Ex-

CAP. VIII.

I Et quum aperuisset
septimum sigillū, factum
est silērium in cælo, qua-
si media hora.

Extra omnem dubitationem est, unum
eundemque ultimi iudicii diem significari
per septimi sigilli apertionem, septimæ itē
tubæ clangorem, & septimæ phialæ effu-
sionem. Videmus enim in septimo sigillo
poni nobis ob oculos pulcherrimum illum
concentum electorum omnium, tam An-
gelorum scilicet cœlestium, quàm fidelium
simul omniū, quacunque fuerint ex gente,
vel alioqui conditione, laudes Deo canen-
tium propter perfectissimam illam reuela-
tionem plenissimæ libertatis, & sempi-
ternæ gloriæ filiorum Dei. Videmus & in
septima phiala describi diem illum iræ Dei
flagrantissimum super omnia, quo trahun-
tur in æternos cruciatus, cum impia Baby-
lone reprobi quoque omnes. Et, vt vno
verbo dicam, intuemur propemodum ex-
pressissimam earum rerum effigiem, &
præsentissimā, quas Petrus breui sermone
complexus est, diē illum Domini fore di-
cens, quo cœli cum stridore præteribunt,
elementa verò æstuantia soluentur, ter-
raque & quæ in ea sunt opera exurentur:
item rursus (bis enim eadem repetit Petrus
ἐν παλαιῇ) quo cœli conflagrantes soluen-
tur, & elementa æstuantia liquefcent. Sed
quemadmodum septimum sigillum im-
moratur præcipuè in describenda reuela-

tionē perfectissima regni cœlestis, & hæreditatis filiorū Dei, contrā septima phiala, proponit magis iræ Dei totius exundantissime, impios simul omnes obruentis & absorbentis viuum sensum: ita videmus in septima tuba, duarum rerum harum (contrariarum certè maximè) iconicam quandam picturam coniunctim exhiberi. Denique septima tuba illud nobis graphicè repræsentat, & extare facit, quod Paulus paucis verbis complexus est 2. Thes. cap. i. v. 6. Iustum est apud deū, vicissim reddere iis, qui affligunt vos, afflictionem: Vobis verò qui affligimini, relaxationem nobiscum, quum patefiet dominus Iesus de cœlo cum Angelis potentię suæ, cum flammeo incendio, infligens ultionem iis, qui deum non nouerunt, neque auscultant Euangelio domini nostri Iesu Christi: qui pœnam pendent æterni exitij, damnati à præsentē domino & potente ipsius gloria: quum venerit, ut glorificetur in sanctis suis, & admirandus fiat in fidelibus omnibus.

CAP. XII.

I *Et signum magnum apparuit.* Non sunt hæc sic accipienda, quasi tempore subsequantur præcedentem narrationem: imò pertinent ad expressiorem descriptionem quorundam, quæ antea dicta fuere. Mulier est

est Ecclesia: & eius quidem conuersatio est in cœlis: Sole suo, Christo scilicet tota est amicta: luna sub pedibus eius, quia mundana omnia ei subiacent, & seruiunt, non dominantur (non ponit enim in eis cor suum) corona stellarum duodecim super caput eius, doctrina est duodecim Apostolorum, quorum eius prædicationis fide talis est, & in tantam euahitur dignitatem. Ventrem fert autem, quia quandiu erit cœlum & terra, nunquam deerūt noui deo filij filiæque: clamat parturiens, & cruciatur vt pariat, quia magno & assiduo Prophetarum & Apostolorum labore, summis (inquam) sacri ministerij difficultatibus, noua quotidie Ecclesie soboles emergit, fouetur, crescit, adolescit, nec sine tentationibus omnis generis ad finem vsque perstat. Vers. 3. refertur Angelorum capitūque eorum præcipui, quibus peccantibus deus non pepercit (2. Petr. 2.) vetus illud iudiū & proiectio in terram: vnde dicuntur in Epist. Iudæ non seruasse suam originem, vel principatum, & reliquisse suum domicilium. Hic autem obseruatio tēporis verborū accurata apparet minimè, non tantum quia is ferè mos est Prophetarum, sed & quia nostra interest Satanam cadētem è cœlo, cum sua caterua & numeroso exercitu, horrifico autē fragore quomodo.

M. j.

& hæ-
phiala,
dantif-
is & ab-
us in se-
contra-
andam
Denique
repre-
paucis
6. Iu-
iis, qui
erò qui
n, quum
um An-
cendo,
a noue-
domini
lent &
mino &
, vt glo-
dus fiat

on sunt
e subse-
m: imò
tionem
Mulier
est

tidie cogitare, vt & Deum timere discamus, & à gloriæ Dei & salutis nostræ aduersario, copiisq; eius omnibus assiduè insidiâ-
tibus, & irruentibus sollicitè & fortiter ca-
uere nobis. Adde quòd in visione hæc non
poterant aliter repræsentari, nisi quasi præ-
senti tempore ea gererentur. Stat autē dra-
co ante mulierem parituram & c. quia cir-
cuit tanquam Leo rugiens, quærens quem
deuoret: parit tamen mulier filium mas-
culum, quia nos omnes qui credimus, siue
viri siue fœminæ, siue liberi siue serui, & c.
fortes in fide resistamus draconi illi & leo-
ni, vt est apud Iacobum cap. 5.

3 *Habens capita septem & cornua decem.*
Capita septem & diademata septem signifi-
cant principem huius mundi longè latèq; re-
gnantem. Cornua decem, potentem ho-
stem, & ferocem belluam. Tota enim hæc
descriptio non ad speculationes curiosas,
sed ad doctrinam nostram est comparata.

5 *Et peperit filium masculum.* Vnius filij
& masculi nomine intelligitur tota Eccle-
siæ soboles ab initio ad finem vsque. Vnus
ergò filius, quia fides vna omnibus creden-
tibus ad salutem: isque masculus, quia fides
firma petra, aduersus quam portæ inferorū
non præualebunt. Matt. 16. Raptus est filius
ad Deum, & c. & fugit mulier in solitudi-
nem,

nem &c. quia quotquot fidelium confectio
huius vitæ suæ breui, siue longo curriculo
moriuntur, in gloria Dei & beata vita in
cœlis viuunt eorū Spiritus, Heb. 12. v. 13. per-
stat autem Ecclesia semper aliqua in terris,
licet quasi in solitudine, quia pusillus grex
præ multitudine pereuntium, & latet vt tri-
ticum sub multa palea, subinde etiam locū
mutare cogitur, persecutionum procellis
agitata, & huc illuc impulsā. Imò etiam ubi
non mutat locum, obruitur tamen prope-
modum splendore mundi, caligine huma-
narum doctrinarum, præstigiisque falsorū
doctorum: sed, vt sit in solitudine certè
& occultè nutritur, quantūvis diebus mul-
tis.

7 *Et factum est prælium in cœlo.* vers. 7. 8.
9. 10. 11. 12. describunt Archangelum (sic enim
nominatur in Epist. Iudæ Michaël) cū
suis Angelis, pugnantem assidue cōtra dra-
conem, & Angelos eius. Dicitur autē præ-
lium fieri in cœlo, quia & primū, & ab i-
pso rerum initio factū fuisse videtur in cœ-
lo, & supremis sedibus illis gloriæ Dei: &
adhuc hodie fit in aëre, quū dicatur Ephes.
2. ὁ ἀρχὼν τῆς ἐξουσίας τοῦ αἵρος & Ephes. 6.
τὰ πνευματικά τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις.
Victoriæ autem diuersæ, quas singulis præ-
liis obtinet Michael cum sanctis Angelis,
M. ij.

describuntur iis verbis, quæ iam spirant ac referunt plenissimū illum triumphum, qui non extabit tamen ante vltimum diem (vt est v.10 & 11.) vt scilicet certitudinem victoriæ illius finalis iam animis nostris læti præsumamus, & fidei sollicitudine degustemus illius triumphi magnificentiam incredibilem. Simul tamen admiscetur & alia verba, quæ Diabolum grassantem furiosè in mundo, & regnantem in filiis Adæ depingant, vt in posteriore membro v. 12. Est enim ad finem vsque mundi, ὁ ἀρχων τοῦ πνεύματος τοῦ ἐνεργούντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας Ephes. 2. v. 2.

13 *Et postquam vidit draco.* Repetit & prolixius describit quod dixerat v. 6.

14 *Alæ due aquilæ magnæ.* Mallem vertere aquilæ illius magnæ. Certam enim aquilam videtur designare: illam scilicet de qua cap. 4. v. 7. duas alas illius aquilæ magnæ datas dicit mulieri. Habebat autem aquila sex alas, vt est ibidem v. 5. Gallicè *de la grande aigle, non d'une grande aigle.* Sic cap. 17. v. 1. ἡ πρώτη τῆς πόλεως τῆς μεγάλης *de la grande paillarde.* Et vers. vltimo. ἅτιν ἡ πόλις ἡ μεγάλη, *c'est la grande cité, vel la cité la grande.*

Per tempus & tempora & dimidium temporis. Quod dixerat ver. 6. diebus mille ducentis & sexaginta.

15 *Et*

15 *Et misit serpens ex ore suo.* Vers. 15. significat prodigiosis doctrinis, & diluuium quodam errorum infinitorum, qui ex ore serpentis effunduntur & vomuntur, abripi prope modum quantumuis fugientem eos Ecclesiam. Deum autem consulere non tantum occulta vi Spiritus & veritatis suæ alii ipsi Ecclesiæ: sed etiā quia vanitate sua errores alij post alios concidunt, & vetustate euanescent, quasi terra dehiscens aquam absorberet: contra Dei veritas, utpote firmissima, manet immota: & licet inundantibus aquis ex ore serpentis tota cooperiatur, & dispereat, emergit tamen semper eadem, aquis sua inconstantia, & fluiditate minime perdurantibus. Sic cap. 16. v. 13. dicuntur tres impuri spiritus similes ranis prodire ex ore draconis, ex ore bestiarum, & ex ore Pseudo-prophetarum.

17 *Vt gereret bellum cum reliquis ex semine eius.* Nā cōplures alios interfecerat piorum draco, ut patet ex v. 11. fortasse postquā nō potuit falsis doctrinis euertere Dei Ecclesiam, conuertit se ad apertā vim: vel cūm aperta vi non potuit totam Ecclesiam dele- re & excindere (etsi interfecit multos ut est v. 11.) nec deinde falsarum doctrinarū diluuium inducto eam totā de mūdo tollere: cō- uertit se ad mixtum quoddam genus, ut per

(M. iij.

eosdem aperta simul vi, & doctrinæ corruptelarum turba, crassitie, ingeniositate, varietate totam pessundet: quale est regnum bestiarum cap. 13.

CAP. XIII.

I *Et vidi de mari bestiam.* Caput hoc complectitur descriptionem duarum bestiarum, vt sit expositionis vice quibusdam sequentibus, vt cap. 16. v. 2. vbi nominantur homines habentes characterē bestiarum, & adorantes eius imaginē, & v. 10. quinta phiala effundi dicitur super thronum bestiarum, & v. 13. dicuntur tres impuri spiritus prodire ex ore draconis, & bestiarum. Ne, inquā omnia illa obscura essent cap. 16. in phialarū effusione, idē hīc proponitur bestia, imago eius, character, nomē eius, & numerus nominis eius. Eadem autē de causa describitur draco tam hīc quā cap. 12. quia scilicet draconis fit mentio illo 16. cap. deinde & 20. cap. v. 2. & vers. 10.

II *Et vidi aliam bestiam ascendētem ē terra.* Quidam hanc bestiam interpretantur Papatū Romanum à tempore Adriani tertij, Romanni Pontificis, anno scilicet 885. Inde computant annos 666. dicuntq; anno 1350. moriente Paulo tertio Pontifice, mortuam & sepultā fuisse regiam illam Pontificis potestatem in Reges & Cæsares. Ego verò vido

deo ex rerum experientia id esse falsum. Nā etiam hodie & Cæsares & Reges osculātur per legatos suos pedes idoli Romani. Idē verò interpretes imaginem bestię exponūt Papam Romanum æquali vel etiam superiori iure cum Imperatore administrātem Imperium.

Cæterum, vt dixi in sexta tuba, cap. ii. v. 7. bestia ē mari ascendens v. i. est imperium Romanum: capita septem & cornua decē, significant longē latēque patentem dominationē, insignes vrbes, nobilissimos populos, opulentissimas prouincias sub se tenētem. Vnum ex capitibus eius quasi lethali-ter cæsum v. 3. intelligo urbem ipsam Romam grauissimē afflictam, & non semel totā excisam. Quod plaga eius lethalis curata dicitur v. 3. 12. & 14. expono Romæ prope in æternum excisæ magnitudinē renouatam & instauratā per Papatū. ver. 12. intelligo Papatum (qui per bestiam aliā ē terra ascendentem significatur) facere quodammodo vt ipsa Roma adoretur ab omnibus gentibus. nam bestiā adorari cuius curata fuerat plaga lethalis, est adorari prioris bestię caput illud, quod fuerat lethaliter cæsum. Vers. 13. facere ignem descendere in terrā ē cælo in conspectu hominū, expono de excommuicationum fulminibus, quæ homi-

M. iiii.

num stultè trepidantiũ & malarũ conscientiarum falso iudicio videtur cœlestis & diuinæ esse potestatis. Imaginem bestię v. 14. intelligo idolum panis in Missa, quia illud idolũ Roma fabricauit, tuetur, amat, eius contemptum vindicat igni & ferro, adorationemq; ab omnib. exigit seuerissimè. Neque enim imago bestię dicitur ætiæ, quæ effingat, id est repræsentet bestiam: sed passivè, quæ fingatur ipsi bestię, id est quod bestia posterior imperet effingi bestię priori, hoc est capiti illi bestię prioris, quod fuerat lethaliter cæsum, & postea reuixit. Nam quamuis dicatur bis v. 15. ἡ ἐκὼν τῆς θύλης, itemq; cap. 14. v. 9. & 11. tamen v. 14. hîc ubi primum illud reperitur, dicit τοῦ σώματος ἐκὼν τῆς θύλης non autem τῆς θύλης. Itaque ἐκὼν τῆς θύλης est ἡ τοῦ σώματος ἐκὼν τῆς θύλης ab incolis terræ. Nec mirum sic accipi Imaginem bestię & aliter paulò dici, quàm sæpè ferat cōmunis vsus. Imago Cæsaris (fateor) Matt. 22. vers. 21. significat sculptũ, vel cūsum aliquid, quod Cæsaris vultũ. & oris lineamenta repræsentaret, sicut & inscriptio in illo numismate nomen Cæsaris edebat. At cū legamus Matth. 10. vers. 1. dominum dedisse discipulis duodecim potestatem spirituum immundorũ, pro potestate aduersus spiritus immundos: cū item Matth. 12. ver. 31. dicatur

tur blasphemia spiritus pro blasphemia aduersus Spiritū: non est certē absurdum hoc genus dicendi, imago Bestiæ, pro imagine quæ amatur, fouetur, defenditur à Bestia, & in qua Bestia sibi placet. Nec tamen vsus cōmunis loquendi repugnat: Dicitur enim fieri puerulo imaginūcula qua se oblectet ludibundus: eadem dicitur postea pueruli illius imago, non quia pueruli eiusdē faciem referat (erit enim fortasse equus, vel auis, aut catulus: quod si etiā homo esse videatur, pubes, tamē erit, & barbatus, ac militari habitu) sed quia ad pueri vsum, vel potius abusum, id est vsum ludicrum sit comparata. In ea autem totus ita erit puerulus, vt inde abstrahi se non sinat, flectat autem simul, & excādescat, si quis illius suæ pupæ cōtemptum præ se ferat, aut eam offendere, corrūperēve vllō modo attentet.

Sic, inquam, prorsus legimus hīc ver. 14. posteriorem Bestiam imperare incolis terræ, vt faciant imaginem ipsi Bestiæ priori, & c. tum autem (vt patet ex ver. 15. vbi ter illud reperitur) omnibus in ore est, & passim dicitur, illā imaginē esse imaginē ipsius Bestiæ. Non potuit autē Missaticū illud crustulum, & Deus factitius, totūmq; Trāssubstātiationis figmentū melius exprimi, quàm pauca hæc verba, hoc nobis Romanē se to-

M.v.

tum mysterium nobis depingunt ad viuum (vt dici solet) atque animant etiam. Neq; enim dicitur imago illa mitti à posteriore Bestia ad omnes incolas terræ: non dicitur, inquam, posterior Bestia mittere in omnes gentes imaginē illam prioris Bestiæ: quē admodum scilicet Demetrius illē cum suis artificibus, Act. 19. imagunculas quasdam argenteas, quæ speciem aliquam templi illius Dianæ Ephesiæ referre viderentur, erat solitus sculpere vel cudere, nec tantū Ephesiis ipsis diuendere, sed etiā exteris quibusuis eō commeātibus, qui ex vrbe ipsa (Epheso scilicet, ne quis Romā dici cogitet) ad suos deinde, in patriam quisque suam referrent.

Non ergò sic posterior Bestia, ipse scilicet Papa, imaginem prioris Bestiæ (eo quē diximus sensu) per nuntios suos mittit ex vrbe in varias gentes: non qui Romam veniunt ad pedū oscula posterioris Bestiæ (Papæ inquam) ab ipso Papa accipiunt, aut ab eius Curtæ ministris imaginem hanc, quam secum exportent in longinquas regiones. In promptu autem causa est, quia in itinere vel à vento abripi, vel putrescere, & corrumpi, vel confringi facilius posset. Nec verò opus est ab ipsius Pontificis pedibus in Galliam, Hispaniam, aliāque gentes,

tes, deferri imaginem hanc: nam quotannis apud omnes populos seritur, & metitur triticum, quotidie molitur, pinfitur, & coquitur. Quare posterior hæc Bestia hæc hoc vnum opus habet, quod est versu 14. dicere scilicet incolis terræ, vt faciant imaginem ipsi Bestiæ, id est vrbi Romæ, quam imaginem nempe Roma amat, & in delicijs habet, & qua imagine factum est, vt reuixerit, sitque quotidie vt reuiuifcat Roma, quæ vulnerata fuerat lethaliter. Cōciderat enim prorsus vrbs, quæ aliquādo caput fuit mundi, collapsa erat eius dignitas illa summa, corruerat tota maiestas septicollis Romæ, nisi eam Bestia posterior (Papatus scilicet ipse) instaurasset, & collapsam erexisset: nisi Missaticum idolum eam fulciret apud varias gētes, euanesceret illicò Roma, de ea protinus actum esset. Quàm verè dicitur autem imago hæc fieri ab incolis terræ, iussu Bestiæ posterioris, id est Papatus, ipsi Bestiæ priori, capiti scilicet illi Bestiæ prioris, quod vulneratū lethaliter reuixit? quàm vere prorsus (repeto enim) dicitur vrbi Romæ à varijs gentibus fieri hæc imago, cum solæ hæ gentes panem adorent in Missa, quarum Ecclesiæ urbem Romam agnoscunt, & se profitetur Catholicæ Romanæ (vt monstrosè loquuntur) Ecclesiæ

subijci. Neque enim qui dicuntur esse in Græcia, Armenia, Perside, India, aut Aethiopia, & Mediterraneis Africæ regionibus Christiani, imaginē hanc adorant, panem scilicet in Missa, aut omnino alibi. Porro transubstantiationis horrendū monstrum, quis pictor melius exprimere, quis historiarum scriptor narrando cōplecti significantius, aut quis poëta hanc metamorphosin magis canorē fabulari potuit, quā paucis verbis vers. 15. hoc totū exequitur, & Romanē Romano Papatui cōsecrat, dicens, Et datū est illi (nēpe posteriori Bestiæ) vt daret spiritū imagini bestiæ, & vt loquatur imago bestiæ, & faciat, vt quicumq; nō adorauerint imaginem Bestiæ, occidātur. Annon enim variis in gentibus, simulatq; ritu Romano, & ex mandato Pontificis Romani panis adhibetur Romanæ Missæ (dictū, factū) incipit qui panis erat, isque minimē spissus, sed tenuissimus, fieri caro, sanguis, ossa, nervi, cutis, corpus deniq; humanū cum anima humana verissimum? An non viuere statim agnoscitur? An non maximē viuēs ab omnibus adoratur, momēto vno factus ille Deus, qui panis antē fuerat tantū? An nō principum edictis, populorū receptissima cōsuetudine, plebis insano clamore, scholarum Romanensium crudelissimis decretis, & pluf-

quàm Pithagorica irrenocabili autoritate illa, Ἀὐτὸς ἔφα: an non, inquam, tot simul, semelq; confossi gladiis extēplò (ex ipso, in quā, templo, ergo ἑμπατονῶς extēplo) occiduntur, necantur, interficiūtur, & moriuntur, & vitali hoc aëre privātur, corporis huius vita hac spoliātur, quicunq; & quotquot mortuam hāc imaginē toties emortuæ bestię, vitālē ad tēpus miro artificio factā, & paulò post moriturā faucibus vnus hominiscionis vnico hauſtu absorptā, vel etiam in plures antea discerptā particulās, aut frustu latim contusam noluerint adorare, nō adorauerint, nō adorandā scripserint, senserint dixerint, vel etiam cogitarint.

Hic verò quid cōmemorem Inquisitionis Hispanicæ crudelitātē, audaciā immanissimam, insidiosas captationes, & artes infinitas Satanicas prorsus omnes? Respiciat è cœlo Deus Opt. Max. & misereatur omniū fratrum nostrorum Christi amantium, siue in Hispania, siue vsquam alibi gentium.

18 *Qui habet intellectum computet numerū Bestię, numerus enim hominis est.* Id est qui possit numerari, quum diuina sint innumera-
rabilia, siue numero non subiaceant, vel intellige hoc addi, nequis crassē sumeret τὸ ἄνθρωπον pro bruta pecude, vel fera. Hominē enim esse dicit, & hanc expositionem præ-

fero. Potest etiam dici nomen hominis, id est quod à plebeijs quoque intelligitur, vt eo sensu iubetur Isaias cap. 8. versu 1. scribere stilo hominis. Infra cap. 2. v. 17. mensura hominis quæ est Angeli, inquit.

Et numerus eius sexcenta sexaginta sex. Quod de numero 666. in Apocalypsi, laboramus reperiendo in annorum cõputatione, haud satis scio an firmũ sit. Neq; .n. vt in aduētũ Messia designãdo S. sanctus voluit Danieli reuelare annorum spatium qui eousque restabãt, septuaginta scilicet hebdomadas, sic in Antichristo denotando idem fieri vel necesse fuit, oportuit, & debuit, vel etiã decuit, cum diuersissima sit vtriusque ratio etiam hac in parte. Christus vnus est & idẽ, vna (inquam) eadẽque persona: idẽ ad eius cerissimam aduētutis denotationẽ luculenta & insignis, necessariãq; spei & fidei priorum confirmandæ fuit spatij annorũ designatio, & quàm longum temporis intervallum superesset vsque ad eius manifestationem, ne vel citiũs cum præsumentes & stulta opinione anteuerterentes, vel tardiũs differentes deciperentur vlli fidelium, vt aliorum plerisque contigisse & contingere adhuc videmus. At in Antichristo longẽ aliud est, quia non vnus est Antichristus, sed plures. Neque tamen plures Antichristos

istos eo sensu dico, quo Ioannes in prima Epistola, eos omnes nominans Antichristos, qui perperam sentiētes ipsi de Christo abducunt & alios in errorem. Sed Romanum Antichristum intelligo: & ipse quidē Ioannes ibidem, capite scilic. 2. Epistolæ illius, Romanum Antichristū innuit, cum addito articulo scribit, ὅτι ὁ Ἀντίχριστος ἔρχεται, id est Antichristum illum venturum esse. Illū enim discernit ab aliis omnibus prioribus Antichristis, quorum iam tum pleriq; Ioānis(inquam) tempore extabant, de quibus ait nullo adhibito articulo, Ἐνν Ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν. Ergo inquit Ioannes, Et iā nunc multi sunt Antichristi, vel esse cæperūt: & ille Antichristus venturus est de quo audiistis. Sed vt eò reuertamur vnde nostra digressa est oratio, licet roman⁹ Papa, post quam vniuersalis Episcopi titulum sibi tribuit, dicatur κατ' ἐξοχὴν præ aliis superioribus omnibus, ὁ Ἀντίχριστος, ille Antichristus: non tamen est vnicus homo, & vna eadēmq; persona semper (vt ille Christus vnus est ab initio mundi promissus, & prædictus vnus, & fuit expectatus à sanctis Dei fidelibus, vnus & apparuit, nec quenquam alium nouit vera Ecclesia) non sic, inquam, vnus est Romanus Antichristus, sed plures sunt personæ, homines scilicet nefarij alij alijs

minis, id
gitur, vt
u. scribe-
mensura
r. Quod
oramus
e, haud
aduētū
Danie-
ousque
madas,
heri vel
etiā de-
ratio e-
& idē,
o ad e-
nē lu-
& fidei
orū de-
inter-
ifesta-
tes &
ardiūs
, ve a-
ingere
longē
ristus,
ichri-
stos

succedentes in titulo illo abominandæ superbix, & sede omnis iniustitiæ. Hac de causa dico minimè necessariam fuisse annorum computationem ad agnoscendū Antichristum illum: sed quicumque sedem illam occupat, quæ se Ecclesiarum omnium principem, reginam, & Dominam nuncupat, quicumque (inquā) & quocumque tempore ibi sedet, eū agnosce esse illū Antichristū, nec subsiste in vnius alicuius eorū persona vt meritò vāus ex illis exclamasse maximè seriò dicatur, quippe manu etiam mensam suam percutiēs. Non video quomodo qui hūc altissimū locum tenet, saluari possint.

Porro qui exponunt 666. annos numerandos à tempore quo hæc visiones exhibite fuerunt Ioanni, vel à Christi passione (nec patiuntur aliò hæc referri) refutari fortasse videntur, eo quòd non tantum numerum Bestiæ dicit, sed & nominis eius numerū.

Nec est verisimile scriptam esse Apocalypsin, vt opus esset multorum annorum percurSIONE, & historiarum recensione ad eam intelligendam. Quin potius voluit Christus, rudissimum quemque Christianum, piam etiam quamuis mulierculam, ex ipso conspectu, vel etiam auditu Romani Papatus, consideratione doctrinæ, vitæ, & morum in ipso Pontifice, Cardinalibus, Episco-

Episcopis, Canonicis, monachis, sacrifici-
culis, cum videlicet isti omnes pleni sint
superbia, inuidia, ambitione, avaritia, odio
proximorū, & partim sint indocti, partim
etsi vel aliqua, vel multa eruditione præditi,
voluptatū tamē magis amantes quā Dei,
Ecclesiā Christi nō curent, sed cuticulam
suā curent, verbum Dei vel non norint, vel
non prædicent, luxu omni diffuāt, in vesti-
tu, victu, & omni cultu corporis: vel alio-
qui, dū vitant stulti vitia, in contraria cur-
rant, & ludicra ridiculaq; superstitione, va-
rias se in formas victus & vestitus, colorē-
que infinitos sese transforment, totidem in
sectas diuisi: pendeant tamen omnes ab v-
no capite, Romano scilicet illo lupo: cū,
inquā, hæc omnia sint posita in omnium
oculis, voluit Deus (vt dixi) rudissimum
quemque ex ijs qui Christum norunt, sta-
tuere vel ex intuitu eiusmodi hominum,
aut potiūs monstrorum, vbicunque locorū
& quocunque tempore, illū esse Antichri-
stum, & alios omnes eius emissarios, esse
Antichristianos.

Verū, vt præfero eorum sententiam,
qui ad illas voces referunt *Εκκλησία Ἰταλι-
κά*, ita quia in anno sexcentesimo sexage-
simo sexto inuestigando, aliquid etiam re-
peritur, quod Papam Romanum detegat,
N.j.

esse ipsissimum illum Antichristum, non inuitus vtramq; expositionem simul iungo. Nā si ad annorū numerū restringas, ineptū erit dicere aliquos habere numerū nominis Bestiæ. Et tamē cap. 14. ver. 11. dicit τοῦ χιττα-
γμα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ eodē sensu. Idem enim significare videntur Nomē Bestiæ, numerus nominis Bestiæ, & Numerus Bestiæ, & character nominis Bestiæ. Nec est alienum à Scripturę simplicitate, literis numerorum Græcis significari nomen alicuius, quū retrogrado ordine Alphabeti, sub nomine Scythach significetur Babel, Ierem. 25. v. 26. & ca. 51. v. 41. Ego quum videā hanc Bestiam esse illā meretricem, de qua cap. 17. (vbi vers. 9. & 18. apertē ostendunt Romā significari) quęcunq; voces efficient 666. & Romanū Patrum depingent quoquomodo, vel tenuiter etiam indicabunt, ab huius loci expositione non reiiciam. Itaq; Dei dono, & instinctu factum existimo, vt Irenæus sanctus Christi Martyr, & Lugdunēsis Ecclesię Pastor (quē vtinam ciues hodie Lugdunenses imitentur omnes) 666. repererit in λαλῆναι. Quū verò 2. Thes. 2. v. 4. Romanū Papā depingat Paulus, δεσποδὲν ἐν νουμίσμα ἐαυτοῦ ὅτι υἱοῦ θεοῦ, & quidem dicat romanus Pontifex se Deum esse in terra, sicq; vulgò nuncupetur: 666. non incōmodē reperio in his vocibus,

θεός

Θεός, εἰμι ὅτι γαίης, Deus sum super terram.

Ceterum, ut ijs etiā qui Græcè non norūt, apertissimū sit reperiri sexcēta sexaginta sex primū in nomine hoc *Εκκλησία Ἰταλικὰ* (vnde patet illius celebratissimi suo scelere, Antichristi sedem nō esse quærendā extra Italiæ fines) deinde in *λατῆνος* (vt omnino in ea gente agnoscendus sit esse, vbi vel suā lingua Latīna originē habuit, vel quū ibi vernacula esset floruit) tertio in hac oratione, quæ Romani Pontificatus essentiā circumscribit ex ipsorū definitione, Θεός, εἰμι ὅτι γαίης: vt, inquā, hoc intelligāt etiam quibus nō est familiaris lingua Græca, placuit subiicere quadripartitū diagrāma. Primū ergo quibus literarū suarū elementis Græci perueniant vsq; ad denariū numerū & singulas sequentes decades denotant, centurias etiam, in vna columna descripsimus: in altera, literas quibus scribitur nomē *Εκκλησία Ἰταλικὰ*, & e regione numeros qui literis illis efficiūtur, tertia columna idē præstat in nomine *λατῆνος*: quarta in oratione hac, Θεός, εἰμι ὅτι γαίης. Doctos etiā & occupatos alioqui homines subleuabit hoc nostrū διαγραμμα labore ineundæ computationis. Statim enim percipiēt, in singulis istorum trium reperiri numurū hic designatum ab Apocalypsi, N. ij.

1	2	3	4
Litteræ Græco- tum, & nume- ri qui per eas designantur.	Εκκλησία Γ- ταλικά (Ecclesia I- talica) & numeri his comprehensi	Λατῆνος (Latinus) & numeri qui efficiuntur ex ele- mentis huius nominis	Θεὸς εἰμὶ ὁπῆ γαίης. (Deus sum super terrā) & quis nu- merus cōstet ex singulis litteris horū vocab. in v- nū collectis.
α	1	5	30
β	2	20	1
γ	3	30	300
δ	4	8	5
ε	5	200	10
ς	6	10	50
ζ	7	1	70
η	8	10	200
θ	9	300	666
ι	10	1	μ
κ	20	30	ε
λ	30	10	α
μ	40	20	ω
ν	50	1	γ
ξ	60	30	α
ο	70	10	ι
π	80	20	η
ρ	90	1	σ
σ	100	666	200
τ	200		666
υ	300		
φ	400		
χ	500		
ψ	600		
ω	700		
	800		
	900		

Ex recētio-
ris cuiusdā
sententia.

Ex Irenæi
antiquissi-
ma descri-
ptione.

Recēs inne-
stigatio eius
dē numeri.

Cato
re aliqu
re quā
gradu
cum n
res, v
nunc
fidei a
ne) an
quoda
deuot
dinal
dam
sum
turba
dit, m
comp
bant
bito
nach
vniu
ret, f
se di
nach
imm
4
quin
habe

Caterum hoc etiam vidisse quosdam ante aliquot secula, Romanum Papam usurpare quæ sunt Dei vnus, & Christo de suo gradu deturbato, inuadere eius thronum, cum multis exēplis probarint alij scriptores, vnum tamen ego proferam, quod mihi nunc in mentem venit. Scripsit indubitata fidei author (in rei scilicet gestæ narratione) annis ab hinc plus quadringētis, cum in quodam monasterio psallerent alacriter, & deuotē monachi præsente Papa, cum Cardinalibus aliquot, eodem in templo, quendam illic in hæc verba erupisse, Dicite, Ego sum Christus. Illam scriptor, actionis perturbationē inuidiæ Diaboli tribuit, & addit, magna celeritate ita fuisse sedatam, imò compressam, vt eos qui proximè etiam astabant latuerit quod acciderat. Ego non dubito ipsissimam veritatem dixisse illum Monachum, de Papa tum ibi præsente, qui quū vniuersalem se esse Episcopum præ se ferret, sanè Christum se esse dicebat. Et fortasse diabolus etiam veritatē illam per os monachi est effatus, vt in Euangelio spiritus immundus clamat Iesum esse sanctum Dei.

CAP. XIII.

4 *Hi sunt qui cum mulieribus non sunt inquinati.* Quia scilicet totus clerus Papalis habet capillos vt capillos mulierum cap. 9.

N. iij.

ver.8.& roma cum suo Papatu dicitur me-
retrix magna cap.17. Ergo idē dicitur me-
cap.15. v.2. de iis qui reportant victoriam ex
bestia & imagine eius &c.& cap.19.v.4. A-
lioque vel soli viri nullæ autem mulieres, ef-
sent in his 144000. vel dicendum fuit con-
iunctim, & addendum, Eaq̃; sunt quæ viris
non sunt coinquinatæ. quorum neutrum
conuenit. Sic autem designatur tota Ecce-
lesia, in qua non mas & fœmina, sed omnia &
in omnibus Christus vnus: quia ipsæ etiam
mulieres Christianæ sunt filius ille mascu-
lus, de quo cap.12.v.5.13.

Virgines enim sunt. Nempe quo sensu di-
dit Paulus. 2. Cor. 11. v. 2. ἡρροσάμεν ὑμᾶς ἐν
ἐνδρί παρθένοι ἀνύμω παρσῆναι τῷ χριστῷ.
Idipsum aliter dicitur cap. 7. v. 9. 10. 13 14. &
sequentibus.

5 *Et in quorum ore non est inuenus dolus.*
Quòd de Christo capite dicitur suo modo
perfectissimè scilicet, de membris prædica-
tur, membrorum modo, communicatione
scilicet, quia & remissione peccatorum, &
sanctificatione, Christus eos sistit Patri im-
maculatos: impleturque in eis quod preca-
batur Paulus I. Theſ. 5. v. 23. Deus enim pacis
sanctificat eos totos, & integer eorum spi-
ritus, & anima, & corpus inculpati in adue-
tum Domini nostri Iesu Christi seruantur.

Sumt

Sunt enim inculpati ante thronum Dei.
Nempe quo sensu id dicitur Colos. i. v. 22.

6 *Vt Euangelizaret incolis terra.* Idem dici videtur, quod cap. ii. v. 3. 4. 5. 11. sub nomine duorum testium prophetantium. Ergo sub Angeli huius persona intelliguntur Euangelij ministri omnes: & ita ministerij dignitas, excellentia, sanctitas designatur. Sunt enim Dei nuntij omnes Euangelij præcones, & decet recipi vt Angelos Dei, quæ admodum & de se scribit Paul⁹ ad Galatas.

7 *Dicentem voce magna.* Versus quidem septimus continet summam quandam prædicationis. & extat eiusmodi Act. 7. v. 24. 30. 31. Deus qui fecit mundum & omnia quæ in eo sunt, quum sit cœli & terræ Dominus, &c. denuntiat nunc omnibus vbique hominibus, vt respiciant eò quòd statuit diē, quo iustè iudicaturus est orbem terrarum per eum virum &c. Sed & vers. 8. 9. 10. 11. 12. ad prædicationem Euangelij spectant. Ita tres Angeli significant fideles omnes pastores, & synceros Ecclesiarum doctores. Et quod dicunt secundus & tertius Angelus, sunt magis speciales declarationes eorum quæ dixerat primus Angelus. Neque enim Deus timeri potest, nec Deo sua tribui gloria, nisi designatur adorari bestia, quod dicit tertius Angelus: nō possunt ho-

N. iij.

mines abduci à bestia adoratione, nisi apertissimis verbis & sapissimè pastores Ecclesiarum illis depingant nefandam abominationem magnæ illius Babylonis, & ei paratum exitium horrendum denuntient ipsis Ecclesiis: eodémque exitio perituros quicunque magnæ illi Babyloni sese corrumpe-dos præstiterint. Deus etiam timeri nō dicitur nisi afflictiones perpeti parati sim⁹, potius quàm vt suadente Babylone illa mūdoque toto, discedamus à Dei mandatis & fide Iesu: quod dicunt secundus & tertius Angelus v. 8. 9. 10. 11. 12.

13 *Beati mortui qui in Domino moriuntur à modo.* Significat mortuos beatos fore, non tantum post diem iudicij: sed etiam intermedio toto tempore dum expectatur dies iudicij iam beatos esse.

Versus 14. & seqq. egregiam descriptionē continent diei illius magni iudicij Dei, cuiusmodi antea habuimus descriptiones in sexto sigillo, in fine cap. 6. in sexta tuba, ca. 10. v. 6. & 7. & in septima tuba, cap. 11. v. 15. 16. & seqq. & in septima phiala, cap. 16. (quod ideo expositum fuit antea, non eo ordine quem habet Apocalypsis contextus, quia comparationem instituebamus necessariā sigillorum, tubarum, & phialarum inter se) v. 14. 15. 16. 17. & seqq.

Caput

Caput 15. & 16. habes in præparatione & collatione sigillorum libri tubarū, & phialarum.

CAP. XVII.

4 *Et mulier erat circumdata purpura.* Bernardus libro de consideratione 4. pulchrè hæc nobis describit in Romani Pape proteruia & luxu. Quale est (inquit) quod de spoliis Ecclesiarum emuntur qui dicunt tibi Euge, Euge, Pauperum vita in plateis diuitum seminatur, argentum micat in luto: vndique tollit illud non pauperior, sed fortior, aut qui fortè certiùs præcurrit. A te tamen mos iste, vel potiùs mors ista nō cœpit, in te vtinam desinat, &c. Inter hæc *tu pastor procedis de auratus, tam multa circumdatus varietate.* Ques quid capiunt. si aude-rem dicere demonum magis quàm ouium pascua hæc. Scilicet sic factitabat Petrus, sic Paulus ludebat? &c. hic, hic non parco tibi, vt parcat tibi Deus. Pastorem te certè huic populo aut nega, aut exhibe. Non negabis, ne cuius sedem tenes, te neges hæredē. Petrus hic est qui nescitur processisse aliquando vel gemmis ornatus, vel sericis, non tectus auro, nō vectus equo albo, nec stipatus milite, nec circumstrepentibus septus ministris.

7 Ego dicam tibi mysterium mulieris & bestia que portat eam. Bestia hic est Imperiū

N.v.

Romanum, vt & nominatur apud Danielem, quemadmodum & præcipuæ aliæ tres quæ præcesserant Monarchiæ. Vide autem quæ iam antea notauî prolixè, nec sine causa hîc repeto quædam breuiter perstringès. non sine causa, inquam, repeto, nequis imperitus putet Scripturam cû Scriptura pugnare, & Scripturæ cōtradicare. Bestiæ vocantur apud Danielem præcipua illa mundi imperia, ipsum quoque sacrum Romanum Imperium Spiritus Dei, qui sic loquutus erat per Danielem, eadem appellatione hîc signat. Sed hoc sinistram nullam notam inurit Dei ordinationi, & sacrosanctæ magistratus potestati, quin de ea optimè sentiamus, quemadmodum passim docent Scripturæ. nec malè sentiebat de regia Ezechia potestate Isaias, cû eû diceret presterem, & regulum (quæ sunt venenatorum serpentum nomina) imò tum etiam honorificentissimè de eo loquebatur. Ergò illustrissimis sacri Romani Imperij electoribus, & bonis imperatoribus, quibus vt in ore, sic in corde quoque & manibus, id est omnibus vitæ actionibus, suaue est, & cordi illud, Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat, benedicit è cœlo Deus per hunc sanctum Apocalypsis librum. Imò quicumque sint Principes, & magistratus

tus, eis Christianos etiam omnes subijci oportet & obedire, quoad fieri potest saluo Dei honore, & illa conscientia, sine vlllo, inquam, neglectu pietatis officiorum, Dicebat dominus, dicite vulpi illi, &c. de Herode loquens: idem tamen persoluebat didrachma, & de cēsu interrogat^o, Reddite Cæsari, quæ Cæsaris sunt, inquebat. dicebat Paulus Liberauit me Dominus ex ore leonis, de Nerone Romano Principe loquēs: idē tamē Rom. 13. Qui resistit potestati: Dei ordinationi resistit: omnis anima potestatibus supereminentibus subdita sit. non enim est potestas nisi à Deo: & quæ nunc sunt etiā potestates, sunt à Deo ordinatæ. Sic enim vertendum est ibi illud, αἱ ὃ εἰσὶν ἐξουσίαι (quemadmodum & prolixius diximus in nostris lectionibus in Epistolam ad Romanos) quia & articulus hanc specialem expressionem hīc habet, cū antea sine articulo dixisset Paulus, ἐν ᾧ ἔστιν ἐξουσία: & coniunctio ὃ suam quandam habet ἑμπέσιν. Opponuntur ergo αἱ εἰσὶν ἐξουσίαι (Romanum scilicet Imperium quod tum persequabatur Christianos, & Euangelij doctrinam) ταῖς γεννημέναις (id est alijs quibusdam, quæ antea fuerant, & fauorem præbuerant Ecclesiæ Dei: qualis describitur Cyrus procurans instaurationē

Danie-
alix tres
le autem
ine cau-
tringes.
quis im-
ura pu-
stix vo-
a mun-
Roma-
loquu-
llatione
notam
Ar ma-
ne sen-
ent Scri-
zechia
terem,
serpen-
rificen-
ultrissi-
bus, &
ore, sic
omni-
cordi
egnat,
lo Deus
rum.
agistra-
tus

vrbis, & templi Dei) ἔ ταις γενομέναις, id est alijs quibusdam, quæ postea venturæ erant, Christianis scilicet Imperatoribus, inter quos emicuit studijs pietatis Constantinus ille. Vtrisque autem obedire oportere Christianos etiam, dicit Paulus, siue Christianis, inquam, magistratibus, siue non Christianis: & siue Ecclesiasticæ pietati fauentibus, siue eam exosis. Sed hæc pluribus prosequi nolo, quæ his ipsis locis huius libri sanctissimè tractauit fidelissimus Ecclesiæ Tigurinæ pastor, beatæ memoriæ vir Henricus Bulingerus.

Porro, vt de hoc loco dicere pergamus, de Bestia inquit Apocalypsis. *Erat* (sic enim verto ἦν, non fuit: quod potius dixisset ἐγένετο) & non est, ascensura est ex Abyllo, & in exitium abitura: propter subinde nutatam imperij Rom. statû, maximè cû pro forib. futurus erat Antichristus, & toto Antichristi tempore, ad eò vt vmbra tantû quædam Imperij Romani extarre videatur. Et consentit Daniel cap. 2. vers. 41. 42. 43. qui pedes partim fictiles, partim ferreos, vel partim luteos esse dicit, & ferro mixtos, cum crura essent ferrea tota. Dicitur mulier illa & meretrix insidere ipsi bestię, quia Antichristus quodammodo portatur, & vchitur humeris Imperij Romani.

10 Et

10 *Et reges septem sunt.* Ergo, 17. reges, quia & decē cornua sunt decem reges v. 12. Respondeo hos septem reges esse alio modo quā sunt illi decem. Itaque septem reges dici puto honorificentissima appellatione, Illustrissimos septem principes Germanos sacri romani Imperij electores. Possunt enim & ipsi suo quodam modo dici reges. Versus autem 11. dicitur ipsa bestia esse rex octauus, quia Imperator romanus alius est ab illis septem electoribus, & tamē dicitur esse *ἐν τοῖς ἑπτὰ*, quia septē illi ipsum creant. Sic enim præpositio *ἐν* sumenda est hoc loco: necnon alibi quoque hoc significatu sumi tradūt in lingua Græca bene versati homines. Vers. 12. decē cornua, qui dicuntur esse decem reges, intelligo complura regna (decem enim numerus certus pro incerto positus esse videtur) quæ tempore Ioannis nōdum erant, sed postea emerferūt puta Galliæ, Hispaniæ, Portugalliæ, Nauarræ, Castiliæ, Angliæ, Scotiæ, Vngariæ, Poloniæ, Bohemiæ, Daniæ, & similia. Et omnia cum bestia, id est, noua hac, & debili, siue ymbratili forma Imperij romani acceperunt potestatem ad horam vnam, id est ad breue tempus, quum contrā perpetuum sit regnum Agni. Hi omnes vnum consilium habent (inquit vers. 13.) & vires ac po-

uuals,
enturæ
ribus,
Con-
lire o-
aulus,
tibus,
astice
. Sed
ipsis
fide-
beatæ
erga-
Erat
po-
a est
opter
maxi-
istus,
t vin-
exta-
vers.
tim
fer-
Di-
ipfi
modo
ma-
Et

testatem suam bestię tradent: agnoscunt enim ipsi suo quoddam modo Imperiũ Romanum, & cum Imperatore romano cõsentiunt ad fouendam & fucandam illam meretricem, Antichristum scilicet, & oppugnandum Agnum Christum, fidelẽsque eius. Versus autem 16. promittit fore, vt illa ipsa tamen regna, quę quodammodo profitentur se pendere ab Imperio Romano, meretricem illam affligat, & desolatam ac nudam reddant &c. Cuius Dei iudicij initia, & progressus videmus, quum Anglię & Scotię regnum profligarint Romanum Papatum: vrbes etiam multę & potentes Respublicę: ac principes viri in Germania, & ipsa Geneua cum Heluetiis præcipuis & nobilissimis ciuitatibus. Hęc enim omnia comprehendo sub decem regum appellatione.

Quinque ceciderunt. Sensus est, vt puto non magnę durationis fore horum dominatum, sed titubantem quandam molem. Intelligo autem hoc per comparisonem, respectu scilicet Ecclesię cum Christo, quorum regnum fuit semper in mundo (etsi non est ex mundo) & post hunc mundum florebit in omnem æternitatem seculorum. Nam alioqui, quod ad statum rerũ huius mundi attinet, magnum aliquod est, sacram

sacrum illud consilium septem electorum imperij totos prope sexcentos annos perdurans: magnum aliquid & ipsæ nobilissimæ domus Electorales. Sed etsi hi erunt magni Principes, & quasi reges, tamen modò videbuntur prope concidisse omnes modò hic, vel ille eminebit, & caput attollet. Sed hæc omnia erunt euanida, quia terrena: Agni autem & eorum qui sequuntur ipsum regnum erit æternum, nec vlla ætate extinguetur in hoc mundo. Patet autem sic intelligendum: quia alioqui non esset ab illis septem Bestia, quæ est rex octauus, nisi illi septem simul existerent.

13 *Potestatem suam bestia tradent.* Fortasse melius Impertientur, conferent, communicabunt non quasi ea se spolient ipsi, sed quia subesse se Imperatori Romano quadam tenus profitebuntur. Et ita exponendum δῶναι vers. 17. pro δαδιδῶναι vel δαδῶναι. Ita habes hic secularis illam impiam brachij communicationem, cum brachio spirituali (vt loquuntur Papistæ) ad infectandum Christi Euangelium.

14 *Et qui cum eo sunt.* Sensus esse potest, vocatos, & electos & fideles esse suo quodammodo reges regum, & dominos dominorum cum Agno (& huic sensui consonat quod est Danielis cap. 7. 8. 13. 14. 18. 22. 27.)

cunte-
u Ro-
no co-
n illam
& op-
elēque
, vt illa
o pro-
mano,
tam ac
cijini-
Angliæ
manum
otentes
mania,
puis &
omnia
pella-
vt puto
domi-
nolem.
onem,
hristo,
mundo
e mun-
m secu-
um rerū
uod est,
sacrum

vel vocatos, &c. cum Agno victoriam reportare ex illis decem regibus. Hoc sensu essent parenthesi includenda illa, Quoniam dominus dominorum est & Rex regum.

18 *Et mulier quam vidisti est ciuitas magna, quæ habet regnum super reges terre.* Est hic ver. veluti clavis quædã ad intelligentiã totius libri Apocalypsis, hoc modo. Romã nemo sanæ vnquam mentis negauit esse urbẽ magnã, quæ tum habebat regnum super reges terræ. Mulier autem meretrix infidens bestiæ coccinæ cap. 17. v. 3. est vrbs illa. Et eadem est bestia posterior cap. 13. v. 11. saltem quodam circuitu prolixiore significatur ibi per bestiam posteriorem ascendentem è terra. Eiusdem fit mentio cap. 14. v. 9. & v. 11. & cap. 15. v. 2. & cap. 16. v. 2. & v. 10. in phialarum effusione, & cap. 11. v. 7. in sexta tuba. Idem autem est, vt demonstraui multis argumentis, scopus apertionis sigillorũ, qui & clangoris tubarum, & effusionis phialarum. Et cap. 3. v. 10. fit mentio horæ tentationis, quæ hora ventura est in orbem vniuersum ad explorandos incolas terræ. quod nulli rei melius potest conuenire, quàm malo spiritali exorienti ab ea vrbe quæ regnũ habet super reges terræ, & sese effundenti in varias gentes, tribus, populos, linguas, nationes. Atqui dixit initium libri,
cap.

cap. scilicet primo, v. 1. & v. 3. scriptum esse hanc Apocalypsin de iis quæ oporteat fieri citò, & tempus prope esse. Idem dicit & cōcludit cap. vlt. v. 6. & 10. & 16. Ex his sanè cōsequitur, quum nihil toties repetatur hīc, & tā prolixè tractetur, tandiūq; dicatur, quàm de bestia, & magna meretrice, rebusq; ad eam attinentibus, præcipuā occasionē, causam, materiā, & argumentū libri Apocalypseos, esse indicationē Rom. Papatus, vt eū fugerēt, exhorrerēt & detestarentur omnes quotquot salutis suæ vlla cura vnquam tangit & seriò sollicitos habet.

CAP. XVIII.

Vide summam totius huius cap. pag. 20.

V. 5. *Nā accumulata peccata eius, &c.* Cōtrā cap. 14. v. 13. de fidelib. mortuis, ἡ ὥρα αὐτῶν ἀκολυθῆ μετ' αὐτῶν, paulò diuersa loquendi forma.

24 *Et omniū qui mactati sunt in terra.* Ipsī Ierusalem dicebat Dominus Matt. 23. v. 34. Ecce ego mitto ad vos Prophetas, &c. & ex ipsis trucidabitis, &c. vt veniat super vos omnis sanguis iustus effusus super terrā à sanguine Abel, vsq; ad sanguinē Zachariæ, &c. Roma autē ipsius etiam Ierusalē euersæ & gentis Iudæorum dissipatæ rationē reddet, meritò ergo dicitur in ea inuentus sanguis omniū qui mactati sunt in terra.

O. j.

CAP. XIX.

Vide capitis 19. argumentum pag. 20.

15 *Et ex ore eius prodibat gladius acutus.* Simile est cum elegantia, tum immutatione, illud Psal. 45. v. 3. diffusa est gratia in labiis tuis, & v. 4. Accinge te gladio tuo super femur tuum.

19 *Deinde vidi bestiam illā.* Hi tres versus cōprehendunt summatim, quę sæpius antea pluribus verbis dicta fuere: nisi *omniquę* sumas in significatione plusquamperfecti, qui congregati fuerāt: vt sequēti versu vertit Beza *οὐκ ἦν* *ἔτι*, qui ediderat.

20 *Vini comestis sunt hi duo.* Atque cap. 17. v. 16. dicebat futurum vt eam comburerent decem reges, qui per decem cornua significabantur. Respondeo, nō de bestia illic loquebatur, sed de ipsa meretrice.

CAP. XX.

Argumentum capitis vigesimi habes proxime pag. 21. 22. 23.

4 *Et vidi sedes.* Huius versus sentētia est, Etsi cū solutus erit Satanās ad exiguū tempus sauiēti eius ministri in Ecclesiam Dei, & piorum multi interficientur propter testimonium Iesu, regnabunt tamen cū Christo mille annis, id est in æternum. Aliter enim mille anni sumūtur, vbi agitur de Christo regnante v. 4. 6. aliter vbi Satan dicitur vinciri

vinciri ad annos mille ver. 3. & 7. Malim autem vertere, Et vidi, quàm deinde. Nam significat, vt puto Ioannes se vno eodémque tēpore ista vidisse, licet diuersa, coniunctissima tamen in consilio Dei. Quòd autē v. 5. dicitur fore vt non reuiuiscant reliqui ex mortuis, donec expleti fuerint mille anni, interpretor, nunquam beatam vitam in Christi gloria victuros (quum enim mille anni Christi sint seculorum æternitas, eius profectò nunquam finis reperietur) vel nunquam regenerationis filiorum Dei erunt participes, quæ est beatæ vitæ ianua, & in cælum aditus: nunquam per fidem & Spiritum Dei innouabuntur. Exponit autem seipsum Ioannes addens, Hæc est resurrectio prima: significat enim se non loqui de resurrectione carnis siue futura vltimo die, sed de resurrectione spirituali, quæ sit in hoc mundo per fidem Euangelij: de qua Ioannes 5. v. 25. quum de resurrectione vltima v. 28. & 29. Potest tamen totus hic locus aliter etiã exponi, & meliùs fortasse siuet sententia, si illa ver. 4. *ὁ ἔζησαν ὁ ἐβασίλευσαν* coniungamus cum præcedentibus nempe *ὁ προσκυῖνον τῷ θεῷ ἐλάβον*, & c. vt dicantur fideles ab initio mundi ad finem vsque seculi omnes vixisse, & regnasse cum Christo mille annis, quia etsi moriuntur alij post

O.ij.

alios, semper tamen aliqui sunt in mūdo fideles, & semper renouatur Ecclesia. Ita mille anni v. 4. erit tota seculorum series in hoc mundo, quibus extat semper aliqua Ecclesia Christi. Εἰς ἡσαν autē & ἐβασίλευσαν vertenda erunt in præterito. nec cōmutanda in futurum. Vers. autem 5. ἐν ἀνέζησαν erit vertendum, vt est, in præterito. Significatur enim cūm ex cōmuni Scripturæ vsu omnes filij Adæ sint mortui, reliquos (exceptis scilicet iis qui sunt Christi) non reuixisse donec expleti fuerint mille anni, id est toto seculorum huius mundi cursu non esse conuersos ad pœnitentiam. Donec, autē hīc (vt sæpe aliās) excludit tēpus præteritū, nec tamen affirmat rem de futuro. Præcipua difficultatis huius loci explicandæ ratio in eo est posita (vt dixi) ne eodem modo sumamus Mille annos regnātis Christi, & mille annos vincti Satanæ. Adde quòd hac secunda expositione (quæ sanè mihi videtur genuina) mille anni aliter sumuntur quàm ver. 4. nempe pro vita fideeliū in cœlis. Et optimè cōueniunt ista hoc sensu: Quemadmodum vixerunt & regnarunt cū Christo mille annis, id est toto huius seculi cursu fideles, qui primæ resurrectionis scil. sunt omnes participes: ita post primā mortē (corporis scil. & naturalē) regnabūt (in eos enim mors secunda

cunda non habet potestatem) cum Christo mille annis, id est toto futuro seculo. Ita non sine causa quum dixisset v. 4. ἐβασίλευσαν & ἔζησαν (quæ præteritum tēpus referunt) dicit v. 6. per verba futuri temporis ἔσονται ἰε-
 ρεῖς & βασιλεύσουσι. Item quum dixisset v. 4. τὰ χίλια ἔτη dicit v. 6. χίλια ἔτι, quasi illud prius cum articulo significet tempora quæ finem sunt habitura : hoc posterius tēporum immensitatem & seculorū infinitatem. Quod si quis obiiciat de Satana etiā dici χίλια ἔτη v. 2. & τὰ χίλια ἔτη, iam dixi longè aliud esse, quia mille anni hic, ubi inquam, de Satana est sermo, eo sensu sumendi sunt ut Satanæ persona, regnum, & Dei ipsum coercentis maiestas, vel patiuntur, & ferunt, vel exigūt. Quod verò v. 5. nomen mortuorū spiritua-
 liter sumitur, non autem de morte corporis, non debet videri nouum vel enigmaticum, quum Christus etiam in communi sermone, eadem sententia mortuos dixerit modò hac modò illa acceptione, & tamen intellectum fuisse quod dicebat indubium est, Matt. cap. 8. v. 22. Sine ut mortui sepeliant mortuos suos. De mille annis vide Augustinum lib. de ciuitate Dei 20. cap. 7.

8 Gog, & Magog. Vertendum ipsum Gog, & ipsum Magog, ne videatur dici, in quatuor angulis terræ Gog & Magog. Non
 O. iij.

dubito designari Turcam & Mahometis
 insaniam. finis autem huius versus & v. 9. id
 ipsum dicunt, quod totum cap. 38. & 39. Eze-
 chielis prolixè scribunt. Quod autem de
 Turcis hæc pauca dicit liber Apocalypsis
 ratio reddi potest: quod hæc reuelatio eo
 spectarit præcipuè, vt aduersus Romanum
 Papatum caput *ἀποστολῆς* confirmarentur
 Ecclesiæ, quia futurus erat ille Antichristus
 tectus nomine Christi, & sanctæ Ecclesiæ:
 At minus necessariū erat moneri Ecclesias
 de tyrannide Turcæ: nam quum tollat de
 medio nomen etiam Christianismi & reli-
 gionis titulum, apertissimè vident omnes
 non esse assentiendum talis tyranni com-
 mentis, & blasphemæ palàm absurdissimæ-
 q; superstitioni. Papatus ergo Romani im-
 posturæ specioso sanctæ religionis nomine
 tectæ, ne nobis imponerent, præmoneri
 nos disertissimè, & varia sermonis figura, o-
 peræpretium fuit. sic enim fideles vel mo-
 niti sibi præcauent, vel aliquando decepti
 resipiscunt: filij huius mundi magis reddun-
 tur inexcusabiles.

10. *Et diabolus qui seducebat eos.* Gentes
 scilicet quæ sunt in quatuor angulis terræ,
 ipsum & Gog, & Magog, vt est versu 8.

PARS

APOCALYPS.

215

PARS TERTIA APOCA-

lypsis, Caput 21. & 22.

Hanc capitum summam habes pag. 24.

CAP. XXI.

15. *Vt metiretur urbem.* Aliud est vbi cap. 11. Ioannes ipse iubebatur metiri templum Dei, & altare. Ibi enim de Ecclesia in terris adhuc agente loquebatur, quam tamen vocat v. 2. Urbem sanctam: sed dicit calcari à Gētibus, id est ab incredulis. Hic verò Angelus ipse metitur urbem, Ecclesiam scilicet Dei, qualis erit vbi collecta fuerit tota in regnum Dei,

22. *Nec templum Dei vidi in ea.* Cap. tamen 8. v. 15. seruiunt ei die & nocte in templo eius. Et cap. 11. vers. 9. apertum est templum Dei in cœlo. Intellige Ecclesiam Dei non egere templo in cœlis, vt eget in hoc mundo.

CAP. XXII.

Vers. 4. Et nomen eius in frontibus eorum. Opponi videtur ijs, qui in frontibus suis habent characterem bestiarum, cap. 13. v. 16. & cap. 14. v. 9. & cap. 20. v. 4.

Vers. 10. Et dicit mihi, Ne signaueris verba Prophetia libri huius: tempus enim propè est. Contrà obsignari iubebat, & scribi veta-
bat sermones septem tonitruum cap. 10. v. 4
O. iiii.

propter rationem, quam ibi notavi. Quorum vsus est præsens, ea non oportet obsignari: sed ea, quæ nunc nolumus patere obsignamus, resignaturi postea tempore opportuno, & quando nobis faciendum videbitur.

Et hæc hæctenus: aliàs fortasse reliqua prodibunt, ad huius libri clariorem, singularum etiam partium explicationem spectantia, Deo fauente.

Psal. 115.

Non nobis, non nobis Domine sed nomini tuo da gloriam.

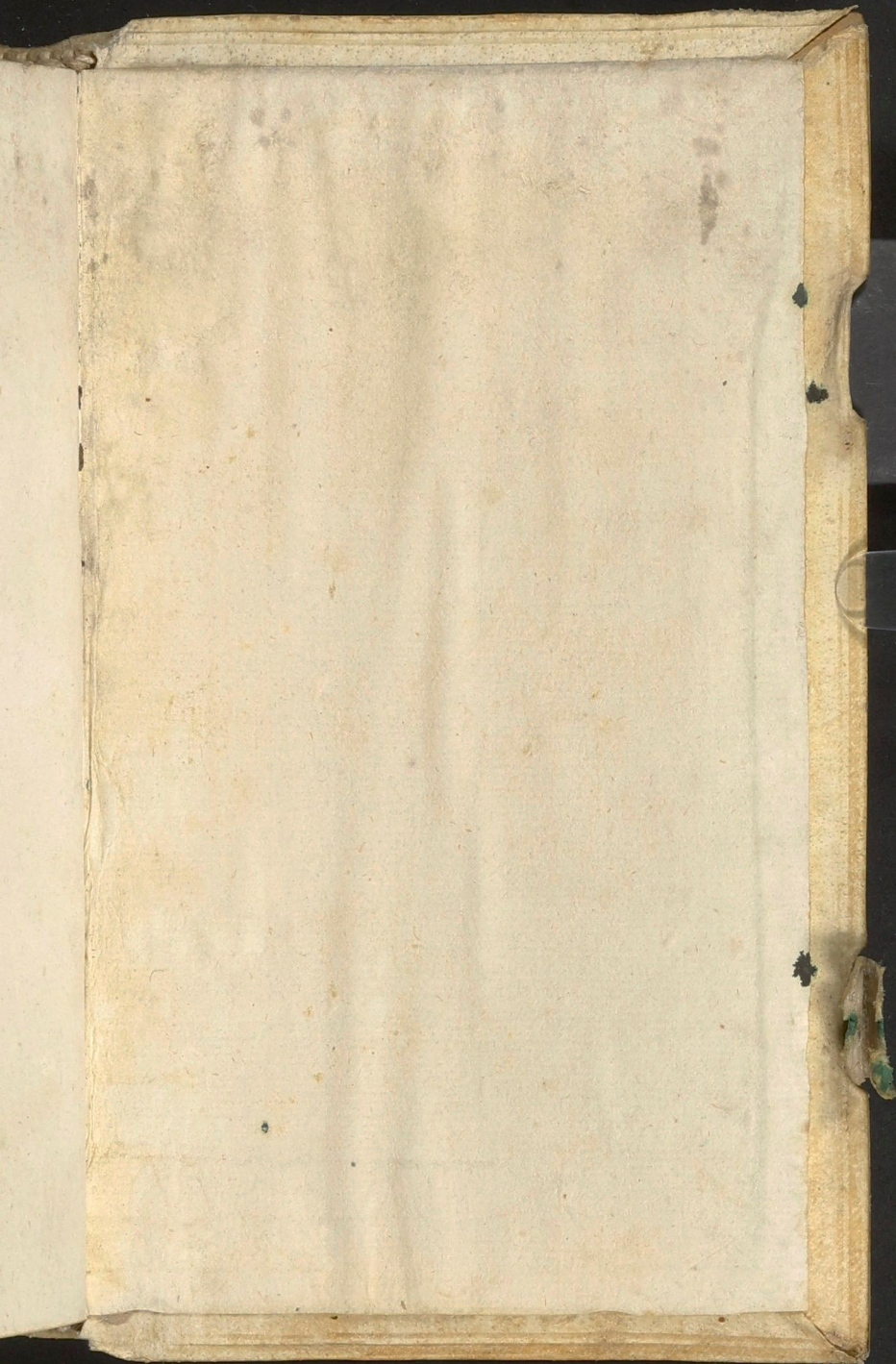
F I N I S.

Quo-
obli-
patere
ore o-
um vi-

eliqua
fingu-
n spe-

nomini

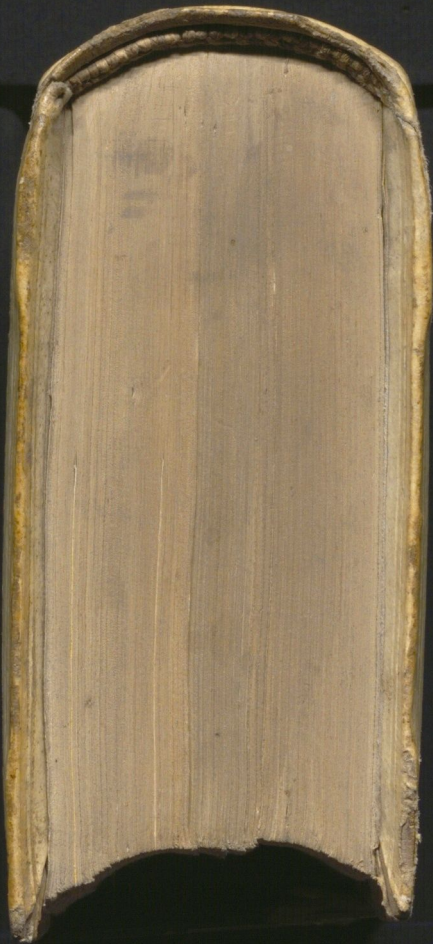

B. 20
90

ALVENSLEBEN
U
201

METHODVS

FACILIMA AD EXPLICA-

TIONEM SACROSANCTAE APO-

calypseos Ioannis Theologi, ex
ipso libro desumpta.

*Authore N. Colladone Biturige, sacrarum literarum
Professore in Schola Lausannensi.*

2. Thessal. 2. vers. 5.

An non MEMINISTIS me, cum adhuc essem
apud vos, hæc dixisse vobis? Nunc verò quid ob-
stet NOSTIS, ut is suo tempore retegatur. &c.

226 f.

